Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit

Corespondenţă inedită
Mihai Eminescu – Veronica Micle

POLIROM

Dulcea mea Doamnă /
Eminul meu iubit

*

Corespondenţă inedită

Mihai Eminescu - Veronica Micle

Scrisori din arhiva familiei Graziella şi Vasile Grigorcea

Ediţie îngrijită, transcriere, note şi prefaţă
de Christina Zarifopol-Illias

Editura Polirom

2000

© 2000 by Editura POLIROM

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, Bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, cod 040031,
O.P 53, P.O. BOX 1-728, 030174

ISBN eBOOK: 978-973-46-2150-7
ISBN: 973-683-538-3

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Istoria unei comori ascunse

Corespondenţa dintre Mihai Eminescu şi Veronica Micle constituie, de multă vreme, unul dintre subiectele controversate ale eminescologiei. Cunoscută parţial, recuperată în formule adeseori îndoielnice (cazul „clasic” este cel al lui Octav Minar), ea îşi păstrează în continuare o doză apreciabilă de seducţie şi o aură de mister. Cei doi protagonişti au devenit – în parte şi datorită splendidelor, contradictoriilor scrisori de dragoste – etalonul naţional al cuplului romantic, nefericit, cu un destin tragic demn de cel al marilor îndrăgostiţi din cultura universală.

De altfel, interesul pentru corespondenţa Mihai Eminescu – Veronica Micle este dovedit şi de reeditarea constantă a numărului relativ limitat de texte. Una dintre cele mai recente ediţii, datorată Simonei Cioculescu, *Când te-am văzut, Verena*... (Editura Cartea Românească, 1998), a fost un veritabil best seller. Cele 48 de scrisori ale Veronicăi, comparate cu cele 18 ale poetului, au indus ideea, unanim acceptată, că a existat o disparitate între cei doi, tradusă şi în coeficienţi diferiţi de implicare sentimentală. S-ar putea deduce, la simpla (şi falsa) evaluare cantitativă a textelor, că iubirea celor doi a fost mereu în contrasens, că elementul activ al poveştii de iubire a fost Veronica, pe când Eminescu s-ar fi aflat mai degrabă în defensivă („*Nu trebuie să te superi, ba să plângi, pentru că eu sunt supărat. N-are a face una cu alta. Dacă-ţi scriu cam ursuz nu trebuie să crezi că supărarea mea se îndreaptă în contra ta, căci ştiu bine că în contra ta nu am nimic. Faţă de tine caut să-mi port vina mea proprie.*” – scrisoarea din 28 decembrie 1881).

Ediţia academică (volumul XVI de *Opere*) n-a schimbat radical acest scenariu al unei poveşti de iubire între doi tineri nefericiţi de la sfârşitul secolului alXIX-lea. Deşi mai mulţi specialişti au presupus că „romanul iubirii” propriu-zise a fost dublat şi de un mult mai amplu roman epistolar, în afara probelor s-a rămas la simple supoziţii. În introducerea la volumul *Eminescu în corespondenţă*, D. Vatamaniuc emitea ipoteza că „în condiţiile în care corespondenţa lui Mihai Eminescu cu Veronica Micle s-ar fi păstrat în întregime, ea ar fi însumat cel mai mare număr de scrisori adresate unei singure persoane”.

Nu ştim, fireşte, pe ce se bazau afirmaţiile d-lui Vatamaniuc, dar un şir de întâmplări senzaţionale, pe care le vom relata în cele ce urmează, confirmă în

mod eclatant ipoteza celui mai activ editor din ultimii ani al operei eminesciene. Volumul de faţă constituie dovada perfectă că intuiţia domniei-sale este cum nu se poate mai aproape de adevăr. Prin marea bunăvoinţă a doamnei Anna Maria Grigorcea-Messeri, strănepoata Veronicăi Micle, dăm publicităţii un număr impresionant (93) de scrisori inedite ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle, 15 scrisori inedite ale Veronicăi Micle către marele poet, două scrisori inedite ale Veronicăi Micle către Harieta Eminovici, sora poetului, precum şi o scurtă notă, nedatată, a lui Titu Maiorescu, adresată lui Eminescu. (Reamintim, corpusul corespondenţei dintre cei doi conţinea, până acum, 66 de scrisori, dintre care câteva cu o paternitate incertă.)

Întrucât în mintea celor care vor citi aceste scrisori – scoase la lumină în urma unor întâmplări de a căror excepţionalitate cititorul se va convinge singur – se va naşte întrebarea firească unde s-au aflat ele până acum şi cum am ajuns în posesia lor, voi încerca să dau explicaţiile necesare în partea a doua a acestei scurte introduceri. Strânsa legătură de prietenie dintre mama mea, Maria Economu, şi Anna Maria Grigorcea-Messeri a fost veriga tare a unui lung şir de întâmplări care au condus, după ani şi ani de insistenţe, la scoaterea la lumină a acestor scrisori ce vor constitui, fără îndoială, o mare surpriză nu doar pentru admiratorii lui Eminescu, ci şi pentru criticul şi istoricul literar.

Cititorul are, astfel, şansa de a se întâlni cu nişte documente care, pe lângă inestimabila lor valoare de istorie literară, sunt şi un extraordinar document uman. În felul acesta, se vor risipi, sunt convinsă, multe speculaţii privind atât superficialitatea Veronicăi, cât şi lipsa de entuziasm, în destule împrejurări, a poetului. Se poate constata, dincolo de orice tăgadă, că marea poveste de iubire n-a fost o simplă mitizare a unor hagiografi mai mult sau mai puţin inocenţi, ci o veritabilă comuniune sufletească. Argumentul numărului mare de scrisori ivite în circumstanţele invocate mai sus nuanţează, sau poate chiar anulează, teza „inegalităţii participării la dialogul epistolar”. Dimpotrivă, frecvenţa, impetuozitatea şi consistenţa emoţională a acestor scrisori oferă o amplă ilustrare a dramatismului relaţiei dintre două personaje torturate, a căror tandră comunicare – ce îmbină o intimitate dezarmantă cu un patos arareori reprimat – se constituie într-un destin exemplar în cadrul culturii române.

Istoricul şi cercetătorul literar vor studia şi vor face toate comentariile şi comparaţiile de rigoare. Mi-am asumat doar rolul de a fi, prin voia fericitelor întâmplări evocate mai jos, intermediarul între această comoară ascunsă şi cititorul dornic să cunoască mai în amănunt secretele unei lumi fascinante. Cu toate acestea, îmi permit să atrag atenţia asupra unei adnotări a Veronicăi Micle, la sfârşitul scrisorii din 16 februarie 1883: „*Cred că asta e cea din urmă scrisoare ce mi-a scris-o Eminescu*”. Or, ediţia Minar, *Cum a iubit Eminescu*, înregistrează ca ultim text o epistolă expediată de la Botoşani, în decembrie 1888. Asupra autenticităţii acestei scrisori – oarecum „făcută”, ca pentru a încheia tragic-spectacular un destin al nefericirii absolute: „*Uită totul. Nenorocirea care m-a lovit e destulă pedeapsă pentru că n-am voit să te ascult. Ce viaţă dezordonată am dus: toate sfaturile tale erau aşa de sincere, aşa de bune, aşa de drepte...*” etc. – au fost ridicate, de-a lungul vremii, mai multe semne de întrebare. S-ar putea ca nota, scrisă cu cerneală violetă, a Veronicăi să dea acestor dubii o vigoare sporită.

Parcurgând la nesfârşit aceste texte, am fost, multă vreme, stânjenită de

sentimentul că tulbur intimitatea bine ascunsă şi îndelung păstrată a unor oameni cât se poate de vii. E greu să-ţi reprimi senzaţia că, în ciuda poziţiei lor de „persoane publice ale regatului literar”, există o anumită îndreptăţire a celor care pretind tăcere. Dar povestea lor de iubire – când idealizată, când aprig contestată– prinde un contur magic şi o consistenţă a normalităţii pe care nu aveam cum să o bănuim.

Am pătruns în universul secret al acestei răscolitoare poveşti de iubire condusă de ideea că voi descoperi amănunte relevante din istoria pasiunii lor. Fără îndoială, există nenumărate exemple care susţin o astfel de ipoteză. Dar, pe măsura lecturii, am descoperit un lucru mult mai important: că avem de-a face cu două tipuri umane extrem de bine individualizate, cu o dicţie a sentimentului foarte pregnant revelată. În acelaşi timp, sunt două personalităţi condiţionate reciproc, într-un dialog constant, de-o gravă muzicalitate existenţială. Aş îndrăzni chiar să spun că textele oferite acum cititorului sunt o admirabilă ilustrare a două principii romantice, care arareori au funcţionat mai spectaculos în cultura română: „eternul feminim” confruntat, într-un război de uzură sufletească devastatoare, cu „eternul masculin”. Nici unul dintre personaje nu renunţă la individualitatea proprie, dar, miraculos, se lasă pătruns de individualitatea senzuală a celuilalt.

În ciuda suişurilor şi a coborâşurilor, cei doi protagonişti se iubeau cu adevărat. Legenda jocului amoros duplicitar – când cinic şi plebeu, când nemilos-rafinat, când, pur şi simplu, mincinos, centrat exclusiv pe plăcerea carnală, al amândurora – întreţinută de o întreagă specie de biografi, este infirmată în mod categoric. Eminescu şi Veronica Micle se iubeau cu intensitate, cu disperare, cu teamă, cu profunzime. Se iubeau chiar şi cu lacrimi, după cum o dovedeşte o însemnare a Veronicăi pe una din cele mai emoţionante epistole ale lui Eminescu: „*Din luna lui Iunie 1882. A plâns scriind-o*”.

*

Lungul drum al acestor scrisori către lumina tiparului a început, prin voia destinului, într-o dimineaţă senină de sfârşit de octombrie a anului 1937, în Bucureşti, în casa doamnei Adela Nanu-Ursianu din strada Palade nr. 23. O foarte tânără profesoară de limbi clasice la Institutul „Pompilian” fusese invitată la o întrevedere cu ambasadorul Vasile Grigorcea şi cu soţia acestuia, Graziella Nanu-Grigorcea, nepoata de frate a Adelei Nanu. Soţii Grigorcea căutau o profesoară particulară pentru fiica lor, Anna Maria. Tânăra profesoară de atunci, Maria Economu, este mama mea. Persoana care o recomandase pe mama mea familiei Grigorcea era Sofia Culianu, fiica lui Neculai (Papa) Culianu, rectorul Universităţii din Iaşi, bine cunoscut junimist. Sofia Culianu, vară primară cu Adela Nanu-Ursianu, era la vremea aceea profesoară de pian la Institutul Pompilian. Acolo o cunoscuse pe domnişoara Maria Economu, ale cărei calităţi îi făcuseră o excelentă impresie. Întrevederea s-a încheiat foarte bine şi mamei i-a fost imediat prezentată viitoarea elevă, Anna Maria Grigorcea – o adolescentă înaltă şi frumoasă. Acea dimineaţă de octombrie a anului 1937 a schimbat complet direcţia vieţii mamei mele, iar această schimbare a dus, în final, cum se va vedea, la rolul său esenţial în scoaterea la lumină a acestui – o spunem cu toată responsabilitatea – tezaur epistolar.

Până la plecarea la Londra, unde Vasile Grigorcea fusese numit

ambasador al Regatului României, tânăra profesoară a locuit în casa din strada Palade nr. 23. Stăpâna casei, Adela Nanu-Ursianu – sora tatălui Graziellei Grigorcea, Neculai (Nicu) Nanu – fusese măritată cu Valerian Ursianu, profesor la Facultatea de Drept din Bucureşti. Casa din Palade (care a ocupat un loc central în viaţa multora dintre membrii familiei mele şi într-a mea), un imobil cu trei nivele şi peste 25 de camere, construit de un italian la sfârşitul anilor 1880, cu eleganţa timpurilor de odinioară, înconjurat de o mare grădină străjuită de tei şi castani bătrâni, era în acei ani locul preferat de întrunire a membrilor a trei bine cunoscute familii moldoveneşti înrudite şi cu destine strâns împletite: Culianu, Nanu şi Zarifopol.

Pentru a ajuta cititorul să înţeleagă mai clar legăturile de rudenie dintre aceste trei familii, precum şi legătura lor cu Veronica Micle, voi încerca să fac o scurtă şi cât mai edificatoare schiţă a unui arbore genealogic cu foarte multe ramuri. La origini se află fraţii Culianu, Neculai, Elena şi Maria.

Neculai, mai bine cunoscut sub numele de Papa Culianu, căsătorit cu Aspasia Ciurea, a avut un mare număr de copii, între care şi mai sus pomenita Sofia Culianu. (Papa Culianu este străbunicul pe linie paternă al regretatului Ioan Petru Culianu.) Elena (Elencu) Culianu, căsătorită cu Pavel Zarifopol, a dat naştere la trei copii: Paul, criticul literar, Gheorghe (Iorgu), străbunicul meu, şi Ştefan. Maria Culianu s-a măritat cu Iordache Nanu, membru în Senat în anii 1880, şi a avut cu el patru copii: Neculai (Nicu), Constantin (Costică), Adela (măritată Ursianu) şi Iorgu.

Neculai (Nicu) Nanu a fost însurat prima oară cu Valérie Micle, fiica cea mare a Veronicăi Micle. Din această căsătorie s-au născut doi copii, Graziella (măritată cu ambasadorul Vasile Grigorcea) şi Fănel, mort tânăr. Valérie Nanu s-a recăsătorit cu Mihai Sturdza (de la Cosmeşti-Boureni) şi a avut alţi doi copii, pe Grigore M. Sturdza, scriitor, traducător al lui Jules Romains în româneşte, şi pe poetul Mihai Sturdza, mort în 1939.

Este un lucru deja bine ştiut că Valérie Micle moştenise vocea de mezzo-soprană a mamei sale, Veronica, şi că a avut o frumoasă carieră muzicală, cântând cu succes atât în ţară, cât şi în străinătate sub numele de scenă Valérie Nilda. Ceea ce se ştie mai puţin este ce fel de persoană a fost. Din acest motiv, aş vrea să citez câteva fragmente din scrisoarea de condoleanţe pe care străbunica mea, Hélène Winkler-Zarifopol, o adresează fiicei lui Valérie, Graziella Nanu-Grigorcea, la 24 februarie 1929, la moartea total neaşteptată a lui Valérie la moşia de la Boureni. Valérie tocmai petrecuse Crăciunul cu fiica ei, Graziella, cu nepoata, Anna Maria, şi cu alte rude îndrăgite, ceea ce străbunica mea consideră a fi fost o ultimă mare bucurie într-o viaţă în care Valérie cunoscuse de altfel şi destule dureri.

Draga mea Graziella,

Am aflat cu un mare sentiment de tristeţe vestea aşa de neaşteptată a pierderii iubitei tale mame.

[...]

Iau parte cât se poate de mult la durerea ta şi pot să te asigur că toţi cei

care au cunoscut-o şi au apreciat-o pe iubita ta mamă vor uni regretele lor cu ale tale.

Ea a fost un mare suflet pe care nimeni nu-l va putea înlocui în casa ei, pe domeniile ei unde toţi erau siguri că vor găsi un sprijin şi un sfat.

Ce multe lucruri a creat prin energia şi prin munca ei! Când mă gândesc la ea, evoc pe una din acele zâne bune care ştiau să transforme totul în jurul lor şi să facă pe toată lumea fericită.

[...]

Nu ştim nimic despre ultimele ei momente. Toţi copiii ei fiind în străinătate, se găsea oare cineva lângă ea în ultimele ei clipe?

[...]

Unchiul tău Georges mă roagă de asemenea să-ţi exprim regretele sale adânci pentru doliul tău. Te îmbrăţişăm amândoi cu foarte multă afecţiune,

Mătuşa ta,
Hélène

Alesele calităţi umane ale lui Valérie Micle, de care vorbeşte străbunica mea în această scrisoare, s-au transmis mai departe fiicei sale, Graziella Nanu-Grigorcea, şi apoi nepoatei, Anna Maria Grigorcea. Din povestirile nesfârşite despre Graziella Grigorcea ale mamei mele, care a trăit mulţi ani cu familia Grigorcea la Londra, Paris şi Roma, se ţesea portretul unei femei de o mare generozitate, dăruită atât cu frumuseţe fizică, cât şi cu o frumoasă voce, moştenite de la mama ei, Valérie, şi desigur de la bunica ei, Veronica Micle. Când eram copil, eram fascinată de o anume fotografie de pe biroul mamei mele. Această fotografie înfăţişa o femeie superbă, îmbrăcată într-o rochie ce mie mi se părea ca din poveşti, şi nu ştiam decât că era Graziella Nanu-Grigorcea. Mama îmi vorbea atât de des despre ea, încât devenise un personaj de legendă. Rochia în care era îmbrăcată în fotografia care mă fascina era o reproducere pentru un bal mascat a rochiei împărătesei Eugénie a Franţei din celebrul tablou al lui Winterhalter. Abia mai târziu aveam să realizez că Graziella Nanu era de fapt nepoata Veronicăi Micle. Această fotografie se află astăzi la mine pe birou, memento preţios al unei lumi demult apuse, dar mai ales al unei persoane pe care, deşi nu am cunoscut-o niciodată (familia ambasadorului Grigorcea nu s-a mai întors în ţară după război), am simţit-o ca pe o prezenţă constantă în vieţile noastre.

Aceeaşi aură de legendă a plutit multă vreme şi asupra fiicei Graziellei Grigorcea, Anna Maria, eleva de altădată a mamei mele. Ea îmi era cunoscută – ca şi părinţii ei – doar din amintirile mamei. Corespondenţa, rară, ce-i drept, din cauza timpurilor în care trăiam noi în ţară, şi fotografiile pe care ni le mai trimitea o făceau însă cât se poate de reală. Aveam să o întâlnesc în sfârşit în decembrie 1980, când, în drumul meu către America, a trebuit să petrec câteva săptămâni în Italia, ţară devenită prin căsătorie patria de adopţiune a îndepărtatei mele mătuşi pe linie paternă, Anna Maria Grigorcea-Messeri. Am regăsit în ea frumuseţea înaintaşelor sale, mamă, bunică şi străbunică, aşa cum o ştiam deja din fotografii, precum şi bunătatea şi căldura ce se transmiseseră din mamă în fiică.

Dar pe Anna Maria Grigorcea şi pe mama mea nu le lega doar o mare prietenie. Între timp deveniseră chiar şi rude prin alianţă. Ca să explic această

legătură de rudenie, trebuie să revin la casa din Palade 23, care, aşa cum spuneam mai sus, aparţinea Adelei Nanu-Ursianu, sora bunicului dinspre mamă al Annei Maria Grigorcea. Cea care fusese remarcată cândva pentru frumuseţea şi inteligenţa ei de către Titu Maiorescu însuşi, care o menţionează în memoriile sale ca „frumoasa Adela", alături de fiica lui, Livia Maiorescu-Dymsa, avea, în ajunul războiului, peste 80 de ani şi nu mai ieşea din casă. Fiind însă un personaj important şi respectat în familie, primea în schimb permanent nenumărate vizite, mai lungi sau mai scurte, ale rudelor sale din famiile Nanu, Culianu şi Zarifopol. Aici se întorceau în vacanţă de la posturile lor diplomatice în străinătate Constantin (Costică) Nanu, fratele Adelei Nanu-Ursianu, şi fiul acestuia, Frédéric Nanu (ambasadorul României în Suedia în ultimii ani ai războiului), precum şi Graziella Nanu, fiica celuilalt frate al Adelei Ursianu, împreună cu soţul ei, ambasadorul Vasile Grigorcea, şi cu fiica lor, Anna Maria. În casa în care venea odinioară Paul Zarifopol, vărul primar al Adelei Nanu, mai veneau, după moartea lui în 1934, soţia şi fiica lui, Tania Dobrogeanu-Gherea şi Sonia Zarifopol. Din Moldova soseau la diverse ocazii peste an Theodor Zarifopol, nepot de frate al lui Paul Zarifopol, împreună cu soţia lui Ileana şi cei trei copii, Dinu, Ileana şi Paul. Dinu Zarifopol este tatăl meu.

În timpul uneia dintre aceste vizite în ţară ale familiei Grigorcea, când o dată cu ei a revenit şi tânăra profesoară a fiicei lor, Maria Economu, şi au poposit cu toţii în casa din Palade 23 a lui Tante Adèle, cum i se spunea Adelei Nanu în familie, s-a întâmplat să se afle în vizită şi familia lui Theodor Zarifopol. Aşa se face că acolo s-au cunoscut părinţii mei, acolo a fost nunta lor în decembrie 1943, acolo s-au instalat după căsătorie, acolo ne-am născut întîi eu, apoi sora mea, Ilinca Zarifopol-Johnston, acolo am trăit cu toţii până când destinul ne-a dus pe unii dintre noi pe alte meleaguri.

Încă din anii petrecuţi cu familia Grigorcea în străinătate, mama mea ştia de existenţa unui mare număr de scrisori ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle, pe care Graziella Nanu-Grigorcea le avea de la mama ei, Valérie Micle Nanu-Sturdza. Şi mai ştia că doamna Grigorcea ţinea cu sfinţenie la aceste scrisori şi că, deşi se făcuseră nenumărate demersuri ca să le dea publicităţii, refuzase categoric de fiecare dată. După moartea Graziellei Grigorcea, la începutul anilor '50, scrisorile au trecut, cum era firesc, la fiica ei. Ele au fost depozitate într-un loc sigur, pentru bună păstrare şi fără nici o intenţie de a fi scoase la iveală vreodată. Fiica nu făcea decât să respecte dorinţa dintotdeauna a mamei sale: de a ţine aceste preţioase documente de familie în familie.

După ce mama mea a venit în America şi a putut să călătorească liber, s-a dus des să o vadă pe Anna Maria Grigorcea în Italia, unde aceasta se stabilise cu mulţi ani în urmă, căsătorindu-se cu un distins diplomat şi senator italian, Girolamo Messeri. Cu fiecare ocazie, dar în special după 1990, mama îi reamintea Annei Maria Grigorcea de scrisori şi încerca să o convingă să scoată la lumină acest tezaur epistolar. În anii din urmă, mama mea îşi făcuse o adevărată misiune din a merge în Italia, în special pentru a o determina pe strănepoata Veronicăi Micle să dea publicităţii scrisorile. Insistenţele repetate la infinit, perseverenţa neclintită a mamei mele au dus în final la rezultatul dorit: Anna Maria Grigorcea-Messeri i-a încredinţat atât de preţioasele documente pentru ca ele să-şi ia astfel locul cuvenit în cultura română.

Christina Zarifopol-Illias
Bloomington, Indiana, SUA
Aprilie 2000

Notă asupra ediţiei

Volumul de faţă reuneşte 93 de scrisori inedite adresate de Mihai Eminescu Veronicăi Micle şi 15 scrisori trimise de către aceasta lui Mihai Eminescu. În Addenda sunt publicate două scrisori ale Veronicăi Micle către sora poetului, Harieta Eminovici, precum şi o scurtă notă adresată poetului de către Titu Maiorescu1. Aşa cum se explică pe larg în prefaţă, scrisorile provin din arhiva familiei Graziella şi Vasile Grigorcea.

Scrisorile au fost transcrise conform principiilor filologice ale ediţiei academice de *Opere*, respectând normele ortografice în vigoare, dar păstrând anumite caracteristici stilistice şi lexicale.

Transcrierile sunt însoţite, acolo unde este cazul, de scurte precizări lămuritoare– cea mai mare parte privind adnotările Veronicăi Micle referitoare la datarea scrisorilor lui Eminescu.

S-au reprodus întocmai sublinierile din scrisori, cuvintele, expresiile sau chiar texte întregi în limbi străine. Unele mici completări, menite să asigure fluenţa lecturii, au fost marcate prin paranteze drepte [ ]. Greşelile de ortografie sau acord gramatical, în limbile română şi franceză, au fost transcrise ca atare. De altfel, ele nu afectează sensul general al textului.

Lecţiunile incerte au fost marcate prin semn de întrebare (?), iar cuvintele ilizibile prin semnele ***.

Îngrijitoarea ediţiei ţine să mulţumească, şi pe această cale, familiei şi prietenilor apropiaţi care i-au acordat sprijinul lor necondiţionat în misiunea pe care şi-a asumat-o: mama, Maria Economu, autoarea catalogării scrisorilor, soţul, Lukey Illias, şi Maria Brussescu, care au asigurat dificilul proces de transpunere electronică a textelor, precum şi criticul literar Matei Călinescu.

Speciale mulţumiri sunt datorate scriitorului şi criticului literar Mircea Mihăieş, care a oferit cu generozitate expertiza sa pe tot parcursul procesului de pregătire a acestui corpus epistolar.

(C. Z.-I.)

1 Adăugăm, în ediţia de faţă, două scisori, una a lui Eminescu şi alta a Veronicăi Micle, care apar şi în *Opere* vol. XVI, unde, specifică îngrijitorii ediţiei academice, au fost reproduse după revista *Tomis* în care le publicase, fără a indica sursa, Augustin Z.N. Pop. Originalele ambelor scrisori se află însă în aceeaşi arhivă a familiei Graziella şi Vasile Grigorcea.

Scrisori ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle

Anul 1879

[1]

1879 – 10 August

Scumpa mea amică,

Astăzi abia am aflat trista ştire despre pierderea ce ai suferit-o şi ştii bine, că dacă este cineva care-o poate preţui, acela sunt eu. Având până ieri un sprijin sigur şi respectat, astăzi Te vezi prin acea lovire expusă poate unor schimbări, pe care o natură sfioasă de femee nu le poate prevedea, nici suferi.

Iartă, scumpă amică, dacă mă mărginesc la câteva şiruri, cari sunt departe de-a putea spune tot ce aş avea de spus, dacă dureroasele împrejurări mi-ar fi cunoscute. Dar redus la scurtele ştiri jurnalistice, neavând nici o singură ştiinţă de la chiar mâna Dtale, abia pot să presupun, dacă întrebări făcute de-a dreptul şi păreri de rău venite din parte-mi, ar parveni în mânile Dtale şi dacă n-ai avea în aceste triste momente o adevărată aversiune contra lor.

De aceea doresc ca cel puţin mie, care mă cred cel mai bun şi mai sincer amic al Dtale, să-mi comunici toate neajunsurile pe care neapărat vei fi având a le întâmpina în urma unei atât de dureroase pierderi. Aş dori să ştiu asemenea cum te afli şi dacă această dorinţă a mea ar întâmpina din partea Dtale amiciţia de-a mi scrie două şiruri, aş fi recunoscător pentru această dovadă de apreţuire.

Nici ştiu unde să adresez scrisoarea, nici ştiu dacă, pentru înlăturarea neliniştii şi îngrijirilor ce le am pentru Dta, această scrisoare va avea favoarea de-a ajunge în mânile Dtale, căci presupun că nu vei fi ştiind unde ţi-e capul. De aceea te rog a-mi răspunde. Te rog ca, din mijlocul acelor dureri în care Te afli, să-ţi aduci aminte şi de un amic, care le împărtăşeşte sincer şi cu statornicie.

Al Dtale
M. Eminescu
strada bis. Ienii N°. 10.

Intâia scrisoare după moartea soţului meu.
10 August 791

[2]

Bucureşti 17/29 August

Scumpă amică,

Te-nşeli dacă crezi, că din uitare sau neglijenţă n-am răspuns repede la scrisoarea ta. Cauza întârzierii întâi c-am voit să mă informez dacă suplica pentru continuarea lefei are vreo perspectivă de succes, şi mă tem că n-are, apoi că eu însumi sunt în ajunul de-a pleca la Botoşani – pe câteva zile la Iaşi, când va fi avută ocazia de-a-ţi spune, că după cât informaţiile mele sunt exacte, o asemenea suplică n-ar avea din nefericire rezultatul dorit.

Sfatul ce ţi-l pot da e că acuma liberalii având majoritatea în Cameră şi răposatul fiind toată viaţa sa liberal, deşi de-o pronunţată moderaţiune, amicii săi politici trebuie rugaţi a lucra pentru ca să ţi se reguleze o pensie viageră de înălţimea lefei chiar.

Dacă e sau nu necesitate să vii la Bucureşti nu pot şti, dar eu crez că nu, numai dacă amicii răposatului vor sprijini cu putere suplica în Cameră.

Peste două trei zile voi fi, sper, în Iaşi când voi avea multe de spus; sper totodată, că pe lângă fericirea de a te revedea, voi avea şi pe aceea de a-ţi inspira curaj.

Al tău
Gajus2

17 A[u]gust 793

[3]

Botoşani 29 August
10 Sept. 879

Dulcea mea amică,

Nevenind trei zile în oraş, căci am petrecut la ţară, am primit abia astăzi scrisoarea ta sosită de trei zile. Te credeam la vie şi nu cutezasem să-ţi scriu. Iar acuma luând condeiul în mână, mă simt incapabil de-a scrie măcar un şir cuminte, căci îndată la primirea scrisorii tale gândul cel întâi a fost să plec numaidecât la Iaşi. Dar lucrurile îmi sunt la ţară şi afară de asta ştii că am un plan economicos cu bătrânul meu, asupra reuşitei căruia nu sunt încă luminat. E verosimil însă că nu va succede. Eu voi fi deja la 1 Septembrie noaptea în Iaşi cel puţin pentru a-ţi strânge mânile încă odată et pour que je me grise encore une fois en te voyant. Sunt incapabil de-a gândi ceva, incapabil de-a lucra şi mii de idei cari de cari mai curioase şi mai nerealizabile îmi străbat capul întunecându-mi hotărârea. Un lucru

ştiu şi voi hotărât: să fii a mea şi pentru totdeuna. Nici nu îmi pot închipui altă viaţă decât în apropierea ta şi numai sub condiţia aceasta voi în genere să trăiesc. Altfel la ce-aş mai târâi o existenţă de care mi-a fost silă, de la care n-am avut nimic decât dureri şi în cazul cel mai bun urât. Ştiu că-ţi scriu lucruri fără de nici o legătură şi c-aş vrea mai bine să te ţin de mână decât să-ţi scriu şi... Dar tu ştii toate, ce să-ţi mai spun ceea ce ştim de mult amândoi, ceea ce pururea vom şti, ceea ce spus şi respus între noi are cu toate acestea totdeuna un farmec renăscând. De mii, de mii de ori!

Te rog mult nu mă uita.
Mihai

[4]

Roman Sâmbătă 8¼ ore dim.
*24 Septembrie 1879*4

Dulce amică,

Am primit în sfârşit biletul şi ţi-l trimit. Ajungând la Roman tu trebuie să-ţi scoţi de la cassă o jumătate de bilet de classa a III-ea, arătându-ţi biletul tău, care va fi ştampilat.

Cu trenul de la 12 ore plec la Bucureşti.

Te sărut de-o sută de mii de ori de la picioare-ncepând pân-în vârful creştetului.

Petite gentilesse, je t’aime!

Mihai

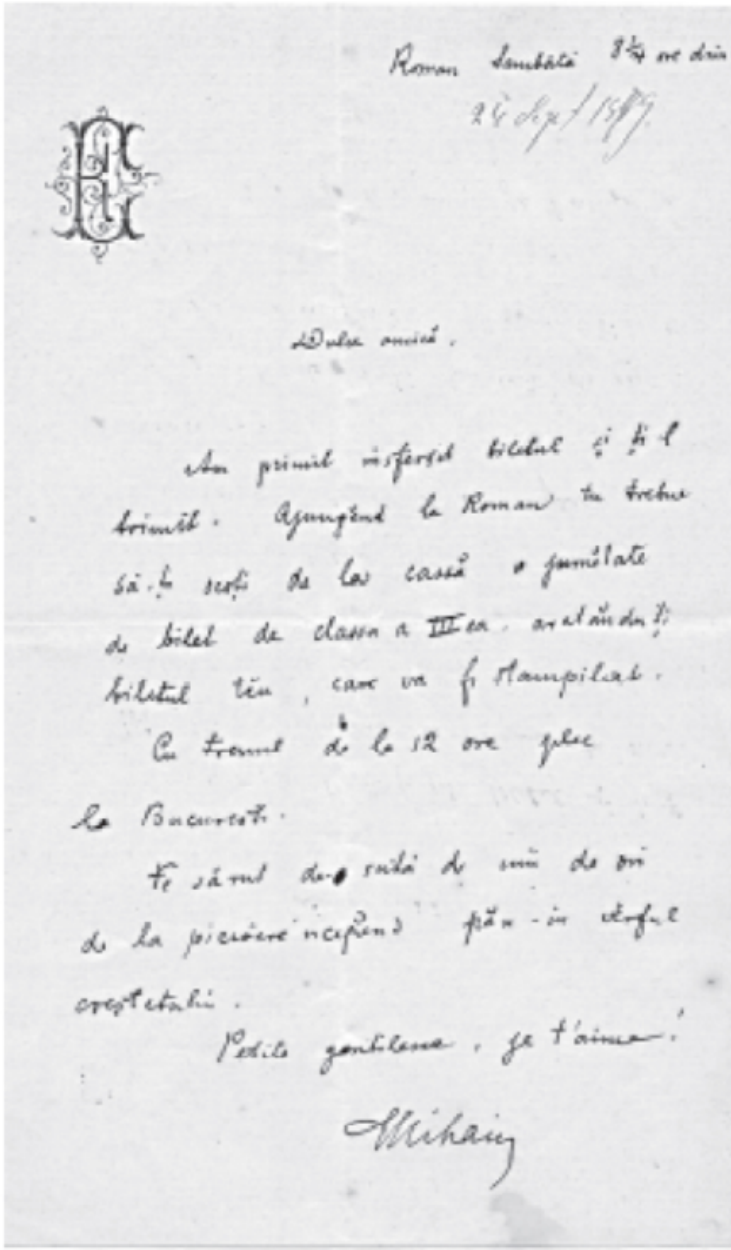

Roman Sambătă 8½ ore din
24 Sept/1879

Dulce amică,

Am primit însfârșit biletul ți ți l trimit. Ajungând la Roman tu trebue să-ți iei de la casă o jumătate de bilet de clasa a IIIea, arătându-ți biletul tău, care va fi ștampilat.

Cu tramvai de la 12 ore ploe la București.

Te sărut de-o sută de mii de ori de la picioare începând până-în vârful creștetului.

Pedila gentilesa, je t'aime.

Mihaiu

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, 24 septembrie 1879]

[5]

București 23 Oct. 879

Dulcea mea amică,

Abia ieri seară am primit scrisoarea ta, de vreme ce ea a venit la palatul Dacia, din carele noi ne mutaserăm deja. Adresa nouă este: Redacţia Timpului, Strada Academiei N°. 19 vis-à-vis de poarta Hotelului „Union”.

Mi-a părut bine văzând că ai ajuns veselă la Iaşi – dulcea mea păsărică – şi că nu-ţi pasă de nimic. Eu ştiu că-ţi duc dorul în singurătatea, la care sunt osândit. Îndealtmintrelea mă mai iau cu grijile, mai am de scris, mai caut casă pentru sf. Dumitru, mai nu ştiu ce să-mi fac capului.

Suplica ta către Cameră am dat-o de Sâmbătă încă lui Chiţu, fostul ministru al instrucţiei, care a promis lui Teodor Nica, că o va susţine ca deputat.

În lipsă-ţi a venit o suplică de la Mme Livezeanu, adresată ţie. Eu, cunoscând scrisoarea, am desfăcut-o, am dus-o la ministeriu şi am dat-o în mâna Directorului, care mi-a promis a regula cât de curând eliberarea actului de constatare.

Rău e pentru tine că roşii sunt asupra căderii, căci atunci până la venirea unui alt guvern i[-]ar întârzia citirea şi trecerea prin cameră.

Pe Anton Pann nu-l pot trimite până nu mă voi muta, căci colecţia e-n locuinţa cea veche grămădită şi ascunsă în neorânduiala proverbială, în care autorii lirici îşi ţin bibliotecile.

Prin văzduhul ploios şi înnegurat îţi trimit mii de sărutări şi doresc ca una cel puţin să-ţi atingă guriţa.

Al tău pentru totdeuna
Eminescu

[6]

Bucureşti 31 Oct. [1]879

Draga şi dulcea mea amică,

De când ai plecat tu, n-a plecat numai fericirea ci şi liniştea şi sănătatea mea. Dureri reumatice am început a simţi în picioare, însoţite ca totdeuna de dese bătăi de inimă. Nu este, nu poate fi mai mare deosebire decât între mine acum două săptămâni şi între mine astăzi. De unde eram cu tine, fericit şi mulţumit, acum sunt singur, nemulţămit, rău dispus prin singurătate şi boală, obosit de viaţă.

Veronică, dragă Veronică, când nu m-ăi mai iubi, să ştii că mor. Îţi scriu târziu pentru că abia alaltăieri m-am mutat. Adaogă pe lângă asta, că abia în ziua de sf. Dumitru am găsit casă, c-am trebuit să-mi mut lucrurile din două locuri, că pe lângă aceasta s-a mutat şi redacţia şi tipografia, apoi că am zilnic de lucru pe lângă tribulaţiunile mele personale şi vei înţelege de ce am preferat a nu-ţi scrie, decât a-ţi scrie în fugă.

Când gândesc la tine mi se umplu ochii de lacrimi şi nu mai găsesc cuvinte să-ţi spun ceea ce de-o mie de ori ţi-am spus: că te iubesc. Această unică gândire, care e izvorul fericirii şi a lacrimelor mele, această unică simţire care mă leagă de pământ e totodată şi izvorul îngrijirilor mele.

Veronică dragă, au n-am fost noi prea fericiţi într-o lume, în care fericirea nu poate exista? Este în lumea asta destul loc pentru atâta iubire câtă o avem? Nu este amorul nostru o anomalie în ordinea lucrurilor lumii, o anomalie pentru care cată să fim pedepsiţi? Se potriveşte amorul şi suferinţele noastre cu o lume în care basseţa, invidia, răutatea domnesc peste tot şi pururea?

Şi când gândesc că-n viaţa mea compusă din suferinţe fizice şi rele morale ca o excepţie tu mi-ai dat zile aurite, pot crede în dăinuirea acestei excepţii?

Dulce şi dragă Veronică, doresc ca amorul unui nenorocit ca mine să nu fi aruncat o umbră în viaţa ta senină, în sufletul tău plin de veselie precât e plin de un gingaş şi nesfârşit amor. Iubeşte-mă şi iartă-mi păcatele, căci tu eşti Dumnezeul la care mă închin.

Deacuma-ţi voi scrie mai des, deşi sărmanele foi scrise sunt departe de-a plăti o singură îmbrăţişare a ta – dulcea mea copilă. Am sărutat cel puţin această foaie care va intra în mânile tale cele mici, de la cari[-]şi aşteaptă toată fericirea

al tău
Eminescu

[7]

Dulcea mea amică,

Cum am ajuns în Bucureşti, cea de-ntâi grijă a fost să-ntreb pe Conta dac-a vorbit cu Chiţu în privirea suplicei tale. Suplica ta e deja în comisia de petiţiuni.

Asemenea Ganea (*sic*) l-a întrebat chiar azi pe Chiţu dacă va susţine suplica ta. El a promis-o cu sfinţenie.

Pân-acum nu ştiu ce hotel să-ţi sfătuesc. Dar când vei veni te voi primi eu la gară şi-ţi voi spune.

Al tău pentru totdeuna,
Eminescu

*19 Noiembrie ’79*5

[8]

Bucureşti Vineri 1879[6]

Dulcea mea Veronică,

Azi Carp a dat suplica ta lui Cogălniceanu; Camera însă din nefericire

nu ţine şedinţe din cauza răscumpărării drumurilor de fier. Chiţu e tot la Craiova, scrisoarea ta către dânsul tot la mine.

Pe amicii mei îi lucrez cât pot, dar stagnaţiunea generală a afacerilor face că nici ei nu pot încă urni lucrul din loc.

Al tău pentru totdeuna
Mihai

[9]

10/22 Decemvrie 1879

Dulcea mea Veronică,

Chiţu tot nu s-a întors încă din Craiova încât nici pân-acuma n-am putut să fac să-i parvie hârtiile tale.

Iartă te rog, dacă preocupat de atâtea griji şi greutăţi nu găsesc timp să răspund prin eco gingaşei şi dulcii tale scrisori şi mă mărginesc numai la indicaţiuni de afaceri.

Te sărut de mii de ori şi rămân al tău pentru totdeuna

Emin

[10]

Bucureşti 15 Decemvrie 1879

Dulcea mea Veronică,

Pricepând mustrările tale cele blajine, nu găsesc nici un chip ca să-ţi închid guriţa decât sărutările, pe cari vai – din tristă depărtare – nu ţi le pot da.

În lumea aceasta în care trăim e caracteristic că avem duşmani calzi şi amici reci, de aceea şi afacerile tale merg după cum e dispus D. Chiţu, care promite oricui marea cu sarea şi nu mai ajunge să dea lucrului un curs. La predarea scrisorii tale împreună cu copia Comitetului i-a promis lui Jacques7, apoi i-a repromis cel mai tare concurs, dar roşii sunt atât de îngrijiţi de ieşirea abraş a chestiei drumurilor de fier şi de pericolul căderii lor, încât azi nu mai găsesc timp decât ca să voteze mereu împământenirea a câtorva jidani.

Cu toate acestea să nu desperăm.

Suplica ta va veni desigur în Cameră iar asupra votului să n-avem nici o grijă.

Te rog, puiuţul meu cel scump, să nu fii supărată că nu-ţi scriu multe, căci bucuros aş scrie volume întregi dacă aş putea să mă acufund cu totul în dulcile mele amintiri; ştii însă că, gonit de ocupaţii zilnice şi nemernicii, abia am

câteva momente seara nu să gândesc la tine, căci aceasta o fac toată ziua, dar să mă răsgândesc şi să te sărut în închipuire măcar dulcea mea Veronicuţă şirată şi cochetă şi uşurică şi popoţică.

70 de mii de mii de sărutări aş vrea şi n-am nici una, nici una. Te mângâi eu dulce, te sărut cu drag, îţi pup picioruţele şi rămân ca totdeuna şi pentru totdeuna al tău

Turc cinstit şi amorezat
Emin aga

[11]

Bucureşti 28 Decemvrie 879

Dulcea şi mânioasa mea amică,

În genunchi te rog, acoperindu-ţi picioarele cu sărutări, să mă ierţi fie pentru cea din urmă oară de neglijenţa extremă de care m-am făcut vinovat şi dacă-ţi spun de ce n-am scris, nu crede că voiesc să mă scuz, căci nu am scuză şi nu merit iertarea ta. Una crede că săptămâna trecută a fost toată plină cu insipide discuţii asupra drumului de fier– discuţii care ţineau până [la] 9-10 seara, la care opoziţia lua parte, căci toţi au vorbit din partidul alb. Am fost faţă – de silă, obligat şi peste voia mea– am fost faţă la toate discuţiile acele care se-ncepeau la 2 după amează̆zi şi se mântuiau la 8 seara. Închipuieşte-ţi că având de lucru dimineaţa, ajungeam iar să n-am timp să mănânc măcar.

Sărbătorile, îngerul meu cel dulce care nu vrei să mă crezi, le-am petrecut bolnav între cei patru pereţi ai miei. Numai într-o zi a venit Maiorescu la locuinţa mea din mahala şi m-a luat la masă, căci deşi invitat n-am voit să mă duc nicăiri. Dacă însă este cineva în Iaşi care să zică că m-a văzut petrecând, acela minte. N-am nici viaţă, nici mângâiere, nici petrecere fără de tine şi cum că n-am, cum că nu pot avea, vei vedea-o poate mai curând de cum crezi. Ţie-ţi trebuie să mor eu ca tu să crezi deplin în iubirea mea.

Te rog, Veronică, nu scuza dacă vrei, nu mă ierta chiar, dacă vrei să mă pedepseşti mai mult decum sunt pedepsit eu de cer şi de oameni, dar te rog nu te supăra. Păstrează sufletul vesel, şi dacă nu vrei să mă ierţi, râzi cel puţin căci conştiinţa că tu suferi îmi trece ca un fier roşu prin inimă.

Dacă aş fi aproape de tine, mi-ai întinde cel puţin vârful piciorului să-l sărut şi poate m-ai ierta, dar aşa – neavând altă cale de a te face să te înseninezi– decât un condei şi o coală de hârtie, desper de a te putea desmânia. Aştept telegramele Havas ca să scriu iar, să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt şi n-aş mai fi ajuns să trăiesc. Căci a suferi atât pentru ce? pentru ca să te nefericesc şi pe tine, pentru ca şi pe tine să te atrag în adâncimea mizeriei mele sufleteşti; a suferi atât nu este nici drept, nici are vrun scop.

Necutezând a-ţi săruta mânile, Veronica mea cea dulce, te rog, te rog să mă ierţi şi rămân robul tău pentru totdeuna

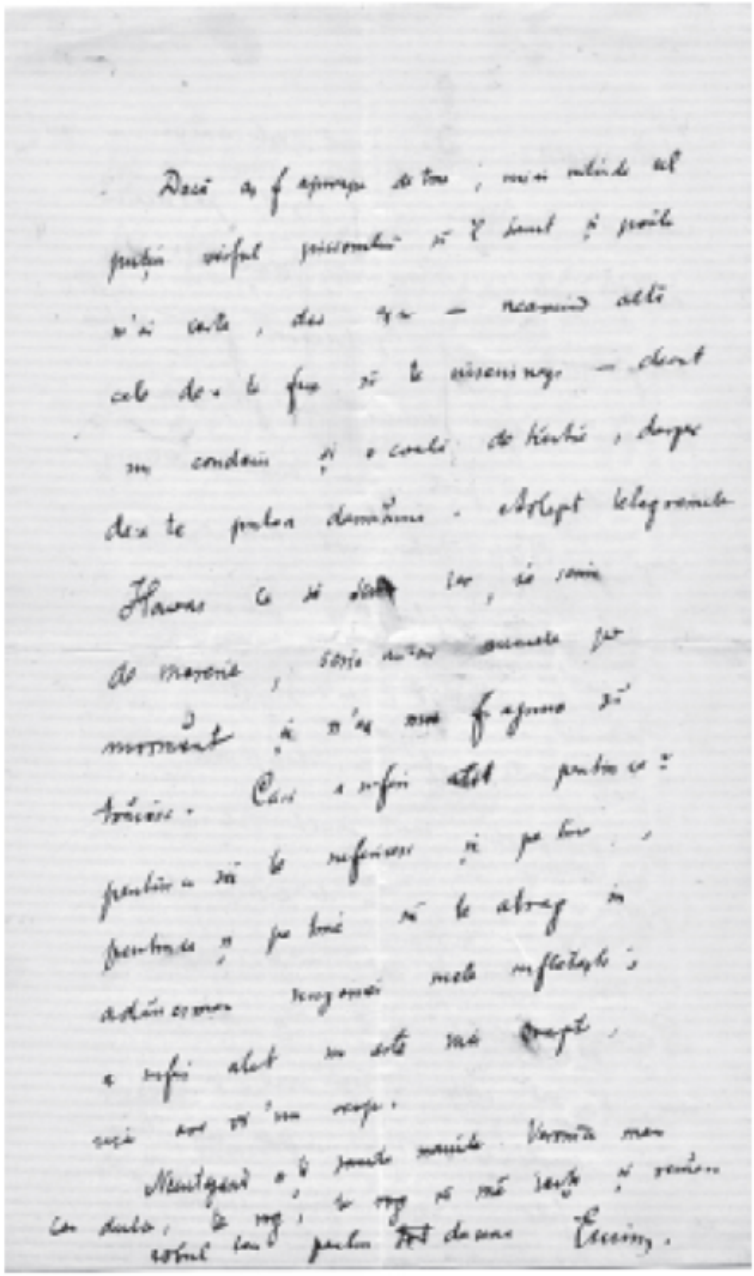

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, 28 decembrie 1879]

[12]

29 Decemvrie 1879

Măi Poţoţoni,

Ieri dimineaţă atâta m-a turburat scrisoarea ta încât am uitat să-ţi răspund la câte mă-ntrebi, precum de pildă ce-mi lipseşte.

Cuţă dragă, tu ştii bine şi ţi-am spus-o că, de câte ori dorm ori trăiesc neregulat, mi se îmflă piciorul şi se coace. Afurisita cea de răscumpărare m-a ţinut la senat zile întregi, iar noaptea trebuia să scriu încât hotărâsem ca sărbătorile să le petrec în completă linişte ca să-mi vin în fire. Nu mi-am venit în fire căci iarăşi am trei găuri la picior.

Tu zici – mică sofistă – că de câte ori nu eşti aici, mi-e rău la picior. Apoi chiar aşa este. Cum te văd, cum te aud, cum te sărut îmi trece nu numai piciorul dar orice durere pământească.

Cum te-aş strânge de mânuţe, Poţico, şi n-am cum. Te rog, te rog, te rog, iartă-mi păcatul că nu ţi-am scris şi nu-mi trece cu fierul ars prin inimă. Căci te iubesc ca un nebun şi te voi iubi şi mort – draga, dulcea, încântătoarea mea Veronicuţă.

Crede că dacă nu scriu n-o fac din uitare, dar numai din singura cauză că preocupările zilnice parte îmi absorb timpul, parte îmi turbură în suflet până şi dulcea ta imagine, şi eu aş voi să-ţi scriu senin micule, nu rău şi abrupt, nu turbure.

Mică, îţi sărut picioarele ca un rob al tău ce sunt şi te rog iartă-mă căci vezi, nici nu mă scuzez măcar. Bate-mă, porecleşte-mă rău, ucide-mă, numai iartă-mă după aceea.

Te sărut de mii de mii de ori şi rămân al tău pentru totdeuna

Emin

[13]

31 Decemvrie 1879

Dragă şi dulce Veronică,

Mulţumindu-ţi pentru toată fericirea – pot zice singura pe care am avut-o de când sunt – pe care ai răspândit-o asupra vieţii mele, te întreb, de-mi mai dai voie, şi te rog să mă ierţi pentru lipsa mea de delicateţă. Nu ţi-am scris – o repet că e vina mea – pentru că boala m-a oprit de-a ieşi din casă şi pentru că în genere în zilele acelea n-am ieşit de-acasă şi nu m-am dus nicăiri. Tu – ca să faci să simt toată amărăciunea acestei neglijenţe în parte involuntare, şi – de-ai fi dreaptă – poate cu totul involuntare comandezi prin el Paris-Murcie deşi exemplarul tău stă de zile întregi la mine în birou, deşi nu ţi l-am trimis.

Du reste c’est une bêtise!

Încă o dată te rog cu umilinţă iartă-mă, serbează anul nou cu speranţe bune pentru viitor şi când vei adormi după reveillon, gândeşte la mine un moment măcar.

Dă-mi voie dar să te sărut de mii de mii de ori de la picioare pân-în creştet şi nu mă mai nebuni cu trimiteri de mărcuţe pentru Paris-Murcie, mărcuţe care pot avea o destinaţie mult mai bună.

Al tău pentru totdeuna
Emin

1 Adnotări făcute, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
2 Numele unui personaj din schiţa *La aniversară*, folosit de Mihai Eminescu ca pseudonim cu care a semnat câteva din scrisorile sale către Veronica Micle.
3 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, şi de Veronica Micle.
4 Scrisoare datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
5 Data apare pe pagina a patra, notată cu cerneală violetă de Veronica Micle.
6 Data nu conţine ziua şi luna. Este probabil sfârşitul lui noiembrie, începutul lui decembrie.
7 Iacob Negruzzi.

[14]

5 Ianuarie 1880

Dragă şi dulce Nicuţă,

Sunt atât de bolnav şi mă simt atât de rău şi moraliceşte şi fizic, încât ştirea bună ce mi-ai dat-o, că consiliul de miniştri ţi-e favorabil, e singura care m-a putut bucura în timpul acesta. Cuţă, te rog, te rog de mii de ori, iartă-mi şi greutatea cu care-ţi scriu, iartă-mi şi ceea ce tu numeşti neglijenţă. Vezi bine că nici caut a mă scuza. Să-ţi spun că abia mă târâiesc pe picioare, că nu mai pot nici să mă-ncalţ, tu ai zice poate că sunt nişte desvinuiri deşerte, deşi tu ştii, Cuţică, că eu spun în genere adevărul.

Te iubesc atâta şi te voi iubi totdeuna atâta, încât nu există nici cuvânt în lume care să ţi-o poată spune, nici altă fiinţă, care să te mai poată iubi tot atâta. Cu toate acestea orice s-ar întâmpla, fie că sunt împiedecat prin boală, fie că îmi lipsesc momentele, în care să gândesc cu seninătate la tine, tu toate le atribui voinţei şi inimii mele.

Sentimentul meu vecinic e acel penibil al unei muşcături a cărei dureri ard şi nu-ncetează nicicând. Sub acest sentiment nu pot scrie, nici gândi. Pe lângă acest amor, Cuţă scumpă şi îndumnezeită, pe care-l simt pentru tine şi care mă arde zi şi noapte, mai vin apoi ocupaţiile ticăloase ale zilei, de care nici boală, nici durere sufletească nu mă poate scăpa. Tu – care eşti stăpâna mea şi singura credinţă în lume – tu nu vrei să mă crezi, tu atribui poate lenevirii ceea ce nu e a se atribui decât adâncii osteneli sufleteşti ce mă cuprinde când vecinic am faţă pierderile şi supărările şi nici speranţa măcar de-a te vedea curând ca femeea mea, ca soră, amică şi amantă lângă mine.

Şi tu mi-o mai ţii de rău că nu-ţi scriu des. Ştii tu că atunci când scriu trebuie să sper întrucâtva de-a sorbi într-o lingură de apă, nebuno, pe când atunci când sunt abătut, nici scrie, nici gândi nu pot.

Sfânta şi dulcea şi nobila mea amică, când vei crede tu în sfârşit fără umbră de îndoială, că nu te pot iubi decât pe tine. Dar nu-nţelegi tu, Veronică, că un om ca mine, care într-adevăr nici a crezut ceva, nici a iubit ceva, nici a dorit ceva măcar pe pământ, are ca toţi oamenii în fundul sufletului său necesitatea ca oricare de-a se-nchina şi de-a iubi ceva? Nu-nţelegi că pentru un suflet cât de sceptic şi cât de necredincios totuşi există necesitatea de-a crede şi iubi. Cu cât această necesitate a fost mai oprimată, mai negată prin raţiune, cu atâta ea a devenit mai adâncă, mai inextirpabilă. Te iubesc, te iubesc cu toată privaţiunea de sentiment a trecutului meu, te iubesc tocmai pentru că viaţa mea a fost un pustiu, tocmai pentru că nimene nu m-a iubit în adevăr, tocmai pentru că numai îndurarea şi iubirea ta am căutat-o pe pământ şi pentru că ceea ce am dorit mai mult, am şi aflat.

Nicuţă, sufletul şi amorul meu, dacă tu ai fi puţin, puţin mai dreaptă, te-

ai îndura de mine şi m-ai ierta. M-ai ierta pentru că te iubesc, m-ai ierta pentru că sunt bolnav, m-ai ierta pentru ca să mor iertat de tine, Cuţă dragă, scumpă, dulce, iubită tu, scumpă femee, atât de scumpă încât mă trec lacrimele când gândesc la tine. Tu eşti [a] mea femee şi tirană şi stăpână – te rog să mă ierţi că suferi, să mă ierţi că sunt bolnav, să mă ierţi că nu ţi-am scris.

De-aş putea să-ţi sărut numai degetul cel mic de la picior şi degetul cel mic de la mână, dar nici atâta nu pot. Cuţică dragă, dac-aş putea să vin la tine, să te pup din creştet până în tălpi, strigând Vivatul cel mare. Dar zău că acuma nu pot. Nici sănătos sunt, nici bani am, nici am cum veni fără teamă de-a nu-mi merge şi mai rău. Cuţă, curând sper că se vor însenina zilele şi pentru mine şi atunci... atunci... ah! ce să-ţi spun ce-o mai fi atunci. Am să te omor desmierdându-te, hoaţo şi nebuno ce eşti.

Al tău şi dincolo de mormânt
Emin

[15]

Bucureşti 14 Ianuarie 1880

Măi îngeraşule,

Aşa te-aş săruta ş-aşa te-aş desmierda ş-aşa aş veni la tine de repede, dacă n-aş fi bolnav şi dacă nu m-aş teme ca acest ger nemaipomenit să mă îmbolnăvească şi mai rău. Puiuţul meu cel scump şi iubit – ce faci tu? Îţi trimit deosebite Tararale, Farfarale şi Scrîncioabe8 şi te rog să mă ierţi că nu-ţi scriu mai des – câne ce sunt fără de inimă.

Depărtarea asta ne strică rău. De s-ar mântui odată afacerile tale şi şi de-aş găsi şi eu ceva mai sigur decât tâmpenia Timpului, ca să fim odată un trup şi un suflet – auzi tu? Iartă scrisoarea mea grobiană de alaltăieri, dar să ştii tu că oricine ar vrea să mi te iee pe tine, singura mea avere şi singura mea fericire din lume, e un om de nimic care merită spânzurătoare şi epitetele cele mai proaste. Iartă, dar tu ştii că de câte ori îmi vorbeşti de curtezani, îmi înfigi un ghimp în inimă.

Puiuţule, zău nu pot veni încă că sunt bolnav, dar aşa-mi eşti de dragă, aşa că nu ştiu cum să ţi-o mai spun.

Dacă m-aş vedea iar cu tine la un loc, liniştit, fără griji şi fără preocupări, ca să-mi mai scot din capete – pasăre nebună şi cântăreaţă ce eşti, tu om mare cu minte de copil mic şi cu dragoste de femee şi cu guriţa dulce şi caldă şi cu picioruşele reci.

Te sărut măcar în gând de mii de ori şi rămân al tău

pentru vecii-vecilor
Emin

[16]

18 Ianuarie 1880

Dulce şi dragă Cuţă,

Îţi mai repet că te iubesc şi iar te iubesc şi te vestesc că-n sfârşit a ajuns la capăt vestita chestie a răscumpărării căilor ferate, ceea ce va face poate pe Cameră să se ocupe în sfârşit şi de afacerea ta.

Eu tot cu piciorul îmflat şi în neputinţă de-a veni la Iaşi – dragul meu înger. Când gândesc numai c-aş putea fi lângă tine, Cuţică scumpă şi dulce, mi se îmflă inima în piept.

Te sărut de mii de mii de ori şi te rog să nu dai uitării

pe al tău pentru totdeuna
Emin

[17]

1 Fevruarie *1880*9

Dragă şi dulce Cuţă,

Ştiu că în mintea ta cată să fi roind o sumă de epitete rele asupra nevrednicei şi ticăloasei mele persoane şi cu toate că ştiu astea tot îndrăznesc a-ţi cere iertare şi a-ţi săruta mânuşiţa.

Dar să lăsăm astea. E greu de-a avea a face cu un om bolnav – cum e Conta. Când Gane era aici nu numai că-l rugam zilnic să vorbească cu Chiţu, dar omul se şi ţinea de cuvânt şi deşi dintr-un partid opus, vorbea cu guvernamentalul fost ministru.

Cuţă dragă, pe singurul om care poate face ceva în privirea afacerii tale, ca mediator, pe Conta nu-l găsesc şi nu-l pot găsi decât la 12 noaptea la Frascati. Tot restul zilei îmblă dracu ştie după ce, destul numai că se omoară văzând cu ochii. Ei bine, în absolut toate zilele mă scol la miezul nopţii, îl caut, stau cu el de vorbă, îi pun semne-n tabacheră ca să-şi aducă aminte la Cameră de tine şi mai cu seamă să-i aducă aminte tacâmului de beţiv, lui Chiţu, şi cu toate astea abia din când în când vorbeşte sau stăruieşte. N-am pe nimenea în Cameră dintre liberali şi ăsta-i răul. Du reste pân la 1 April lucrul se va face cred.

Te rog acum, Cuţă scumpă şi dragă, să crezi că totdeuna gândesc la tine, dar totdeuna voiam să-ţi scriu două trei cuvinte pozitive. Acestea nu sunt în stare a le scrie nici acum şi de aceea fără voie şi fără conştiinţă amânam din zi în zi răspunsul sub presiunea acestor amărăciuni, că soarta ta nu este odată pe deplin asigurată. Mie-mi vine să iau lumea-n cap. Să intervin în mod pozitiv, ştiu bine că nu-ţi pot face decât rău, de aceea toate pasurile trebuiesc făcute cu oarecare calcul. De te-aş şti odată pe tine la adăpost de toate nevoile vieţii, hamal mă fac să pot fi [la] Iaşi.

Te rog Cuţă dragă, iartă-mă, iartă-mă cum m-ai iertat de tăcerea mea şi

nu-mi răni inima cu imputări.

[„]Branche de lilas[”] trimite-o şi ai milă de mine, Cuţă, atribuie multe greşeli ale caracterului meu şi boalei, şi nesiguranţei şi fatalităţii care nu mi te-a dat încă pentru totdeuna.

Te îmbrăţişez de mii de mii de ori, scumpul şi dulcele meu înger, şi rămân al tă

pentru totdeuna
Emin

[18]

4 Fevruarie *1880*10

Dulcea mea Doamnă,

Am simţit cu atât mai amar cuvintele celei din urmă scrisori cu cât eşti pe deplin în drept, cu cât mă simt mai vinovat. Nu te voi ruga mai mult să mă ierţi, nu te voi ruga nici să ţii seamă de împrejurarea că sunt bolnav, nici de aceea că mi-e capul pururea greu de mii de lucruri străine de mine şi că miile de nimicuri, care-mi întunecă viaţa, se ceartă pentru a-mi umple strâmtul spaţiu al conştiinţei, a unei conştiinţe care când e limitată n-a reflectat nicicând alta decât un singur chip iubit, unul singur şi toată viaţa, singura mea avere sufletească, singurul meu amor, singura mea speranţă în lume.

Ştiu prea bine că nu sunt vrednic de Dta; te-am rugat de atâtea ori să ierţi dac-am îndrăznit să arunc asupra vieţii Dtale umbra aceasta nefericită şi tot de atâtea [ori] ai avut bunăvoinţa de a-mi trece cu vederea acea evidentă slăbiciune de caracter, acea lipsă de acţiune care e cauza tuturor relelor mele.

Zici că e cea din urmă scrisoare pe care-o capăt de la Dta? Cea din urmă? Oare ştii Dta ce zici? Uite, te rog în genunchi, nu să mă ierţi, căci nu mai am nici un drept a-ţi cere iertare, sunt un mizerabil care nu te-am meritat nicicând, care nu te voi merita nicicând. Ceea ce te rog e să nu-mi iei cu totul speranţa că te voi reîmpăca. Îmi doreşti fericire, pace, linişte, viitor?

Ai dreptate să fii ironică, ai dreptate să vorbeşti astfel despre un om care nu e în stare a ţine în mână nici măcar unica fericire, pe care o soartă nefericit[ă] şi un caracter nefericit s-a-ndurat să i-o dea. Pentru Dta va fi, fără îndoială, mai bine de-a lepăda departe această sarcină, pe acest om care nu poate nimic, nu vrea nimic, pe acest om care numai ţi-ar mânca zilele cu propria lui neputinţă şi laşitate. Neavând curajul vieţii, neavând o rază de senin în suflet, am îndrăznit cu toate astea a te iubi, am avut lipsa de cuget de-a te compromite în ochii oamenilor, am pus dorinţa de-a fi a mea peste orice consideraţii şi peste orice cuvinte de cruţare aş fi avut; mă sperii eu însumi de răutatea cu care te-am tratat.

Veronică scumpă şi dulce, tu martira egoismului meu şi a greuciunii mele, tu fin şi palid chip de înger, pe tine să te pierd eu? Pe tine să nu te mai văd?

Tu să nu-mi mai scrii?

Bine, nu-mi mai scrie Doamnă, uită-mă, ucide-mă chiar. De m-ai putea ucide sau cel puţin dac-aş avea fericirea ca tu să-mi închizi ochii cu mâna ta şi să mor fiind tu de mine aproape.

Dreptate ai să fii mâhnită, dreptate să mă urăşti, dreptate să mă dai uitării, căci singur o recunosc că nicicând n-am meritat a ocupa mintea ta, nicicând n-am meritat ca în sufletul [tău] să ai o umbră de simţire pentru mine. În zădar aspra realitate, care n-o pot învinge şi care mă apasă din ce în ce mai mult, mi-ar inspira cuvinte de îndreptare sau cereri ca să mă ierţi; renunţ la ele şi aştept totul nu de la convingerea, ci de la îndurarea ta.

În momentul în care am primit cele două telegrame, am fost pe unde am putut, întâi însă la cassierul nostru, Catargiu. Nici nu m-a primit, căci un copil al lui bolnav de anghină îşi dădea cele din urmă suflări. Nici ştiu, nici nu pot explica ce caută soră-mea la Iaşi şi cum de e la Dta. Dacă voi putea afla vrun chip să vin, vin desigur, însă în orice caz mi-e absolut cu neputinţă de-a veni în două trei zile, căci n-am cu ce.

Dacă voi veni, fi vei atât de bună, Doamnă, să-mi dai voie să te văd? Nici mai cutez să zic, ca altă dată, că te iubesc peste orice închipuire omenească căci simt că n-aş găsi crezare şi nici ştiu cum să-mi închei scrisoarea pe care o adresez aceleia ce mă urăşte, aceleia ce vrea să mă uite, aceleia al cărei chip dulce şi gingaş va fi totdeuna, totdeuna

în sufletul lui
Eminescu

A Ferrara 1530

Dulcis mea Domina,

Cum primum in alas mei amor assumpsit celeres, meas
curas secutus est ille qui despicit se despicere
in cui me pectus mei vicerunt. Ne te quis
nega mei unquam fecit mentis, ne te quis
nega mei fecit te causa de improgressus
est quod bellum, nisi de causa est mei capiat
fructum quae de me te lacrimi stadii de mihi
ei est multo de miserum, cum mei [illegible]
vitale, se cordi pulsu a mei mortem plenitud
spatio ad complendi, a mei consilio cura
adhuc e limpidi mi reficiat mihi quod alba
de est in magni chiaro mihi, mihi longus
mi trahi vitale, singula mea mei sufficiens
possit mea mei, singula mea spiramenti
in Domo.

Vai pace bine că nu vrei vrednic de Dta;
E au rugă de alalți ori să vrei. Aici nu
mulțumiți să nume ampre vrăi Adab
nimbu acuma rușinează și [illegible] de alalți
Ei nevoi binevoința de a nu lucra cu voluntara
acea contabili Reflecsiune de caracter, acea
Respect de achizire cum e cauza lui nu
rebelu mele.

Vai că e cea du nuă scriitoare fu cuvo
capul de C Dta? Ce dau unii? Care
și Dta o pici Vrăi. Și nu și gramatică
nu să mi vrei, cari nu mai au mii nu
dorești a ți care iertare, fiind în mizerabil
dacă nu te au mergeluț mișcând, cum nu
le vrei mulți mulțumind. Ceea ce te rog
e ca să nu mai vii cu babil spunându-ți te vom
Vrei dorești, fericire, pace, liniște,
odihnește.
viață.

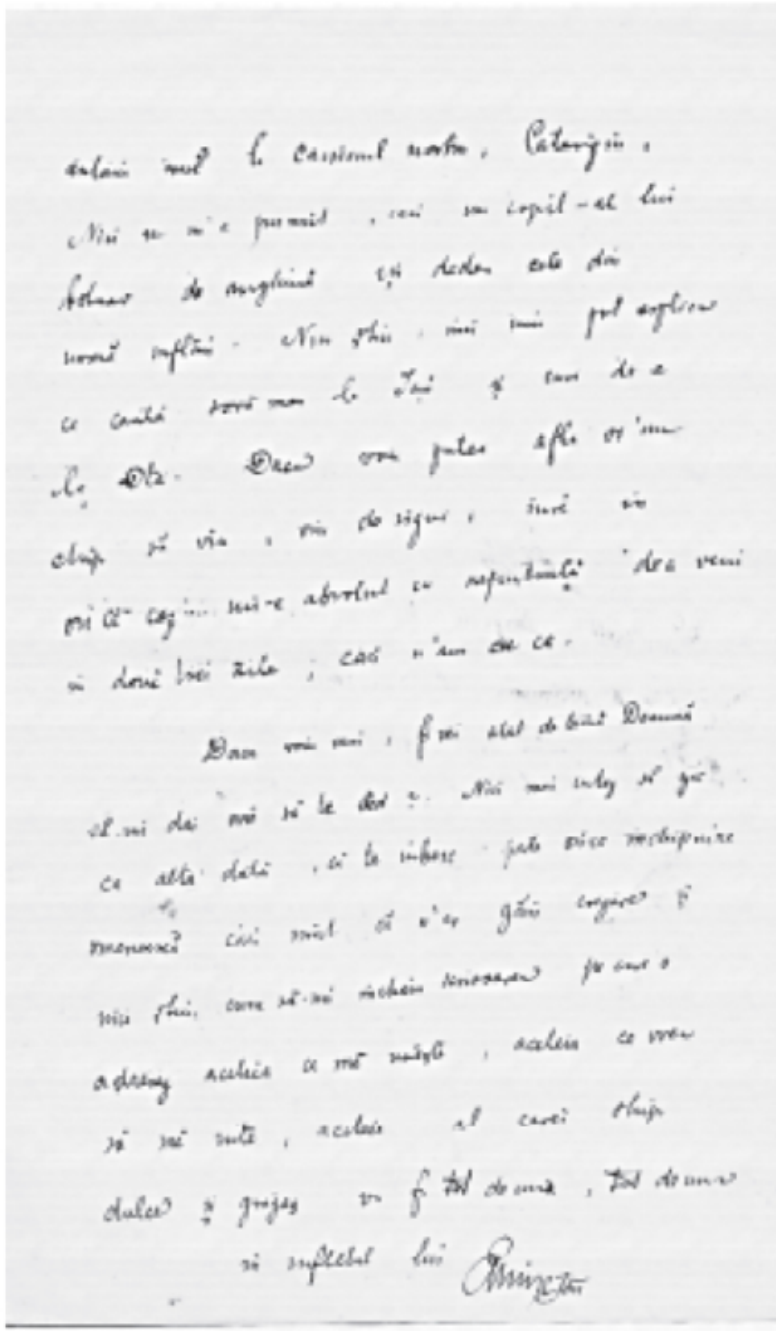

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, 4 februarie 1879]

Draga mea Veronică,

Ca eu să nu-ţi scriu e de înţeles. Bolnav, neputând dormi nopţile şi cu toate astea trebuind să scriu zilnic, nu am nici dispoziţie de a-ţi scrie ţie, căreia aş vrea să-i scriu închinăciuni, nu vorbe simple.

Dar tu care ai timp şi nu eşti bolnavă să nu-mi scrii e mai puţin explicabil. Tu trebuie să fii îngăduitoare cu mine, mai îngăduitoare decât cu oricine altul, pentru că eu sunt unul din oamenii cei mai nenorociţi din lume.

Şi tu ştii care este acea nenorocire. Sunt nepractic, sunt peste voia mea grăitor de adevăr, mulţi mă urăsc şi nimeni nu mă iubeşte afară de tine. Şi poate nici tu nu m-ai fi iubit câtuşi de puţin, dacă nu [era] acest lucru extraordinar în fiinţa mea care e totodată o extraordinară nenorocire. Căci e bine ca omul să fie tratabil, maniabil, să se adapteze cu împrejurările şi să prinză din zbor puţinul noroc care îl dă o viaţă scurtă şi chinuită, şi eu nu am făcut nimic din toate acestea, ci te-am atras încă şi pe tine în cercul meu fatal, te-am făcut părtaşă urei cu care oamenii mă onorează pe mine. Căci acesta e singurul reazim al caracterului meu – mă onorează ura lor şi nici nu mă pot închipui altfel decât urât de ei.

Dar tu pentru aceasta nu trebuie să mă bănuieşti, tu rămâi cum ai fost şi scrie-mi. Tendinţa mea const[antă] va fi de a-mi împlini făgăduinţele curând ori târziu, dar mai bine târziu decât niciodată.

Sunt atât de trist şi e atât de deşartă viaţa mea de bucurii, încât numai scrisorile de la tine mă mai bucură. A le suspenda sau a rări scrisorile tale m-ar durea chiar dacă n-ai mai iubi

pe Emin

Scrie cu degetele pe cari le sărut.

*1880 Februar*11

[20]

18 Fevruarie 1880

Dragă Cuţă,

Iată iar o mulţime de zile au trecut fără ca să am un moment lucid ca să-ţi pot scrie. Am de mult amândouă biletele de drum de fier în buzunar, se desprimăvărează aproape atât s-a făcut de cald de atunci încoace şi apoi – asupra tuturora – atât mi-e de dor, de grozav de dor de tine şi cu toate acestea „Studii asupra situaţiei" lungi şi insipide, coloanele nenumărate ale „Timpului" şi recenta reorganizare a partidului, despre care vei fi citit şi tu în gazete, mă ţine locului, fără să ştiu măcar până când.

De aceea te rog să ierţi, să îngădui – deşi recunosc că sacrificiile pe cari ni le impune viata sunt exagerate – până ce se vor limpezi câtuşi de puţin lucrurile.

Te sărut scumpă Cuţă, de mii de ori şi apoi reîncep din nou cu acelaş dor nemărginit şi sfânt cu care te-am iubit pururea.

Al tău pentru totdeuna
Emin

[21]

22 Fevruarie *1880*12

Dulcea mea amică,

Numai ţiganii se-neacă la mal, eu nu. Nu-nţeleg de ce tocmai acuma când soarta începe a mi se asigura şi când cu munca mea vom fi în stare să ne facem cuibul nostru de primăvară adevărată a vieţii, eu să-ţi trimit scrisorile înapoi, să fiu nebun de-a arunca de la mine unica mea fericire, care e Doamna Veronica.

Măi puiuţule, mă rog ţie fii cuminte şi crede-mă că nicicând speranţele mele n-au avut aripi mai lungi şi inima mea mai multă dragoste pentru Dta. Singura princessă şi singura proletară pe care eu mincinosul, netrebnicul şi caraghiozul o iubesc e Dna Veronica, care-mi face zile fripte de câte ori sunt atât de netrebnic de-a nu-i scrie o săptămână, de-a nu scrie tocmai când s-aprinde casa şi sunt pe cale de a-mi scoate o soartă asigurată din acest Dedal al mizeriei omeneşti.

Mintea ta minte, drăguţa mea pasăre care mă ocărăşti şi pe care eu o iubesc, eu Iezuitul, ipocritul care cu premeditaţie am voit să te compromit în ochii lumii, eu care am compromis în ochii lumii pe... dulcea mea nevastă.

Şi tu ai devenit o groază pentru toată lumea. Fii o groază pentru toţi, numai fii un înger pentru mine şi totul se împacă.

Şi zi de la sfârşitul lui Dechemvrie ai înţeles planul, tactica şi purtarea mea perfidă?

Eu nu mă îndoiesc că acest plan, această tactică, această purtare perfidă vor avea următorul rezultat. La sfârşitul lui Dechemvrie curent o casă ş-o masă, un trup şi un suflet, o inimă ş-un gând, o Veronică şi un netrebnic Emin Aga.

De vrei, de nu vrei, Vroni, te sărut chiar cu de-a sila şi rămân

ipocritul, netrebnicul, tacticosul,
plănuitorul perfid, însă pururea
al tău
Emin

[22]

5 Martie *1880*13

Dragă şi dulce Cuţă,

De cum am ajuns în Bucureşti nedormit şi obosit, am fost apucat ca un sac de grâu între pietrele morii de palavre pe care-o redijez – încât abia azi după ce-am stâmpărat turburări şi am mutat curentul unei mici revoluţii ce se iscase în lipsa mea şi a unei depline răsturnări a lucrurilor – precum mutare de tipografie şi redacţie, precum vei fi observat am ajuns să am un moment, Cuţa mea cea dulce au[x] pieds de marbre, de a-ţi scrie şi a te săruta în gând pe frunte.

Afacerea ta în Cameră stă astfel. Comisia de petiţii e pentru suplică în principiu, numai sutele de împământeniri nu-i dau pas să vie la ordinea zilei. M-am rugat iar de toţi ciracii „Junimei" de-a-mi veni [în] ajutor. Mais il est difficil[e] d'être en opposition et de pouvoir hâter les choses. Destul că până nu-i pierdut orice căpiţel de speranţă şi încredere nu e nimic pierdut.

Te sărut de mii de mii de ori şi rămân al tău credincios şi pentru totdeuna iubitor

Emin

[23]

Bucureşti 10 Martie
*1880*14

Dragă Cuţă,

Cu redacţia s-a întâmplat întâi, că peste noapte adecă chiar atunci când am sosit, s-a schimbat, ca din senin, tipografia ceea ce a încurcat pentru mai multe zile afacerile – al doilea, că alături cu „Timpul" s-a mai dat vânt unui alt ziar „Scrînciobul" devenit quotidian şi redijat de Caragiali. Departe dar ca noua organizare să-mi fi adus vro înlesnire, sunt din contra silit ca zilnic să scriu, căci amicul meu nu mai lucrează decât esclusiv pentru [„]Scrînciobul[”] său încât am destule şi prea destule cuvinte de a mă plânge de el.

Cât despre sfârşitul novelei tale, eu cred că el trebuie să resulte din dispoziţia şi din atitudinea întreagă a scrierii – dacă însă e să se sfârşească conform dorinţelor noastre, atunci cată să se sfârşească c-un cer atât de senin precum îl zugrăveşte Rafael ca fundal al tablourilor sale de madone – nepudrate cu blond.

A sosit frate-meu15 la Bucureşti, amorezat lulea şi solicitând permutarea în regimentul de dorobanţi ai Brăilei, pentru ca să se statornicească alături cu viitoarea sa soţie – Dra Matilda Iosefescu16. Cununia va avea loc în Dumineca Tomei.

Ferice de el de va izbuti; numai eu par osândit a sta departe de tine şi a-mi purta amarul fără perspectivă de îndreptare. În orice caz nu există în lume amici, căci dacă-ţi fac vro îndatorire ţi-o scot mai târziu pe nas şi orice serviciu, cât de neînsemnat din parte-le, cată să-l plăteşti înzecit de cât face.

Iartă, dacă tu reconvalescentă, pudrată şi reintrată în valurile cochetăriei – spre trezirea geloziei mele – primeşti de la mine, exilatul, o scrisoare cam ursuză şi monotonă; nu sunt supărat, ci agasat de această goană care nu se mai sfârşeşte, de această piatră a lui Sisif, pe care zilnic o ridic, fără ca să progresez. Dac-aş putea măcar progresa în fericirea noastră, dacă ne-am vedea la un loc sub acoperământul unei singure case, alături cu cel care te sărută şi pentru totdeuna al tău

Emin

[24]

10 Martie *1880*17

Scumpă Cuţă,

Dacă vei da versurile mele să se publice în „Convorbiri”, te rog să corijezi strofa întâia astfel:

O mamă, dulce mamă etc.
în loc de:
Salcâmi-şi scutur’ floarea de toamnă şi de vânt
vei pune:
Se scutură salcâmii de toamnă şi de vânt.

Al tău pentru totdeuna
Emin

NB: Chiţu e iar la Craiova. Ce secătură promiţătoare şi neîndeplinitoare.

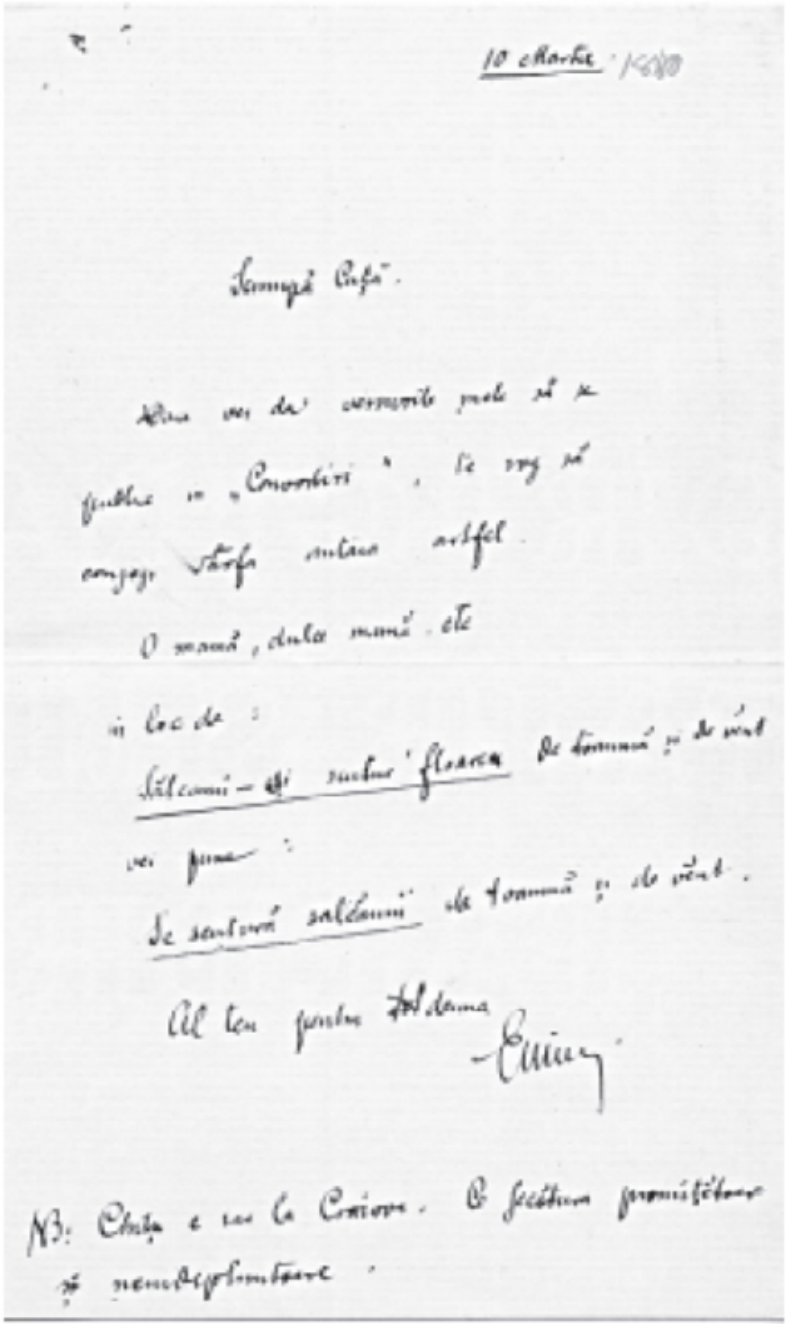

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, 10 martie 1880]

14 Martie *1880*18

Dragă Cuţă,

Tu crezi că pe mine mă aranjează depărtarea de dulcea mea amică? De loc, de loc, de loc. Dacă n-am cerut de la Pogor un post, cauza e că se prepară mari şi numeroase schimbări şi că nu e bine de-a alege epoca cea mai rea, când a doua zi poate sosi una mult mai bună.

Medicamentul principal „fierul” nu-l iau încă, pentru că e grozav de frig şi aci şi mă tem să nu răcesc, căci fierul acesta e, precum ştii, cu iod. Când s-o desprimăvăra mai bine, voi face regulat cura mea pilulară.

Dulcea mea Cuţă, tare mi-e dor de tine, de ochii tăi, de guriţa ta şi cu toate acestea sunt atât de plouat şi de ocupat încât n-am vreme nici să plec pe vro două zile la Iaşi, ca-nainte. Am sărit din lac în puţ cu schimbarea aceasta. Carageali nu mai lucrează nimic şi abusează pot zice într-un mod extraordinar de prieteşugul meu pentru el – ba are de gând să mai plece şi la Iaşi, nu ştiu eu singur pentru ce.

Adio, dragă Cuţă, nu prea face cochetării şi ramâi-mi credincioasă şi cu inima, şi cu gândul şi cu tot. De câte ori îmi spui că te împodobeşti, mă muşcă şarpele cel vechi de inimă, acela al geloziei, încât îmi trebuie toată puterea ca să rezist tentaţiunii de-a te ucide odată tout bonnement sărutându-te. Şi dacă iubirea linişteşte, gelozia turbură şi împiedecă pe om de la orice ocupaţie serioasă. Gelozia, Cuţă, e singura patimă, care nu produce absolut nimic, nici versuri măcar, căci ea răpeşte omului orice încredere şi în sine, şi în obiectul în care se rezumă pentru el toată valorea vieţii, şi în amici, şi în lume. Nu e o patimă mai egoistă, mai înjosită, mai incapabilă de-a fi înălţată peste lumea de rând decât aceasta. Ea are neputinţa invidiei, dar unită cu părerea de rău după un cer pe care l-ai pierdut. E un Jupiter invidios, deci cu atât mai mică, cu cât mai jos cădem din cerul nostru.

Te sărut de mii de ori şi rămân pentru totdeuna al tău

Emin

[26]

16 Martie *1880*19

Draga, dulcea
şi îngerească mea Cuţă,

Mai întâi te-ntreb, cum se poate să nu fi primit răspuns la vro scrisoare a ta. Totdeuna ţi-am scris sau imediat – sau, dacă eram prea ocupat în acel moment – am scris a doua zi.

A doua, te pup.

Al treilea iar te pup şi-ţi fac următoarea declaraţie amoroasă. Nicicând, absolut nicicând tu n-ai putut fi o cauză de supărare pentru mine, şi aceasta pentru

pricina că tu eşti fericirea mea şi unica mea fericire şi fără tine n-aş avea nici la ce trăi.

În privirea portretelor îţi răspund să-ţi faci „Cabinet” – întâi pentru că-i mare şi se vede mai bine ce şireată şi cochetă Cuţă s-a reprodus prin lumina soarelui. Al doilea pentru că nu ţi-ai mai făcut nicicând portret în aşa dimensie.

Draga şi dulcea mea copilă, nu mai ştiu ce să-ţi spun decât că frate-meu e aci şi-şi scoate congediu pentru însurătoare, că Maiorescu e plecat la Iaşi unde-l vei fi auzit şi admirat poate, că Chiţu e de două săptămâni la Craiova, că Salvini joacă splendid, că se pregătesc schimbări politice însemnate, că nu s-au început încă, căci s-ar începe şi norocul meu, în fine – che io te amo, mia carissima Donna.

Scrisoarea mea ultimă, pe care tu n-ai primit-o, se vede, se-ncepe astfel: „Gândeşti că pe mine [mă] aranjează depărtarea de tine?”.

De loc, Cuţico. Tare mi-e frig în suflet şi cu atât mă mai încălzesc când gândesc la tine.

Te sărut de mii de mii de ori şi rămân al tău

pentru totdeuna
Emin

[27]

22 Martie *1880*20

Dragă şi dulce Cuţică,

Primeşte „Timpul” şi vezi fără îndoială prima pagină plină de reviste sau studii, cari de 22 de zile încoace sunt scrise toate aproape exclusiv de mine, îţi poţi închipui dar că sunt supraîncărcat cu fel de fel de prostii, încât sunt două zile de când nu ţi-am răspuns.

Şi cu toate acestea te-aş mânca de dragă ce-mi eşti, cocheto şi biondinetto. Ziua n-am răgaz de lucru şi zău, noaptea n-am răgaz de tine. Visez comedii, romane şi epopee întregi în care Cuţa e amestecată şi nu-mi dă pace.

Deseară mă duc la Maiorescu spre a mă-ntâlni din nou cu reprezentanţii parlamentului fără de sfârşit Gane şi Jacques, căci de moalele Conta nu mai vorbesc. Promite, promite ş-apoi-i e ruşine de Brătianu să urgeze afacerea ta, puiul meu cel dulce, care-o duce greu. Mâne îţi scriu din nou şi-ţi spun ce ispravă sau neispravă vor face vestiţii amici. Cuţă scumpă şi nepreţuită, acesta-i caracterul afurisit al lumii acesteia: amici reci şi duşmani fierbinţi.

Tot singurul bine din lumea aceasta e dragostea cea adevărată, care nu cunoaşte nici răcire, nici scădere. „Căci tot mai dragă-mi eşti pe zi ce merge”, zic eu în iambi.

Cuţă dragă, mă-ntrebi când viu la Iaşi? Sst! nu spun nimic – ca şi-n rândul trecut, numai deodată ai să te pomeneşti cu mine ca din senin. Câte o dată îmi vine să fug, să las toate încurcate, şi „Timpul” şi politică şi tot şi să te trezeşti cu mine pe din dos răsărind ca umbra şi prinzându-te în braţe.

Te sărut de mii de mii de ori, draga şi dulcea şi nepreţuita mea Cuţă, şi rămân pentru totdeuna

al tău
Emin

[28]

27 Martie *1880*21

Dragă Cuţă,

Dumineca trecută promisesem a-ţi scrie şi n-am ajuns să scriu decât astăzi. Pe lângă ocupaţii migrenă, pe lângă migrenă ocupaţii, apoi, cum ziceam, îmi puseşi o întrebare pozitivă al cărei răspuns mă preocupă. Iartă dar întârzierea.

Vei fi aflat, dulcea mea amică, cât de turburată e viaţa politică şi îndeosebi a Camerei în timpul din urmă. Brătianu, înainte de ce alegerile din Anglia ar fi ieşit într-un fel, adecă înainte de a se şti dacă alegerile vor ieşi pentru sau contra Rusiei, a plecat la Berlin şi s-a ataşat la alianţa austro-germană. Azi, când însuşi Bismarck îşi dă demisia din cauza reuşitei liberalilor în alegerile Angliei, cancelarul nostru şi-a pierdut capul; votează budgetele peste cap ca să poată avea mână liberă un an de zile, încât înţelegi lesne cum nu vine suplica ta la ordinea zilei.

În Cameră cei patru viceprezidenţi şi-a[u] dat demisia, între cari şi Chiţu, Boerescu şi-a dat demisia şi lucrurile sunt în momentul în care-ţi scriu în culmea fierberii. Cu toate acestea atât Chiţu cât şi un membru din comisia petiţiunilor, anume Perieţeanu Buzău, a promis şi repromis din nou de-a se ocupa de suplica ta, şi a promis atât lui Jacques, cât şi lui Gane, cât şi lui Conta.

Te rog încă o dată şi de multe ori, iartă puiuţul meu cel dulce, dacă în atâtea preocupări, de cari tocmai eu, nefericitul, sunt silit să ţin seamă ca jurnalist, m-a împiedecat de a-ţi scrie căci afară de noutatea veche şi pururea nouă, că-mi eşti dragă, n-aş fi avut altceva a-ţi scrie. Ce folos că această noutate nu este însoţită şi de altele mai puţin importante pentru noi amândoi, dar mai favorabile pentru soarta copiilor tăi.

Te sărut de mii de ori dulcea mea Cuţă, îţi cer iar iertare pentru vina tăcerii şi rămân

pentru totdeuna al tău
Emin

[29]

Dragă Cuţă,

De patru cinci ori am întreprins răspunsul la scrisoarea ta din urmă, ba am scris coale întregi, pe cari le ţin în portofoliu, fără ca să aflu pân-acuma

reculegerea necesară de-a ţi scrie clar şi limpede, pentru că împrejurările ele înşile nu sunt limpezi. Tu mă-ntrebi când vom fi uniţi pentru totdeuna. Îţi răspund cât se poate mai curând. Numai te rog să judeci cu toată răceala dacă această unire „oficială” se poate face fără să am o poziţie cât de puţin asigurată. Nu e vorba de tine, sufletul meu cel dulce, şi tocmai de aceea răspunsul mi-era atât de greu, căci eşti simţitoare şi m-am temut totdeuna a atinge o susceptibilitate justă din partea ta, dar asupra căreia doi oameni care sunt ca şi căsătoriţi precum suntem noi, trebuie să se înţeleagă. Dar spune tu singură dacă de dulcea şi iubita datorie de a-ţi asigura soarta ta, pe care o primesc în orice moment, nu mi-aş incumba şi o responsabilitate grea pentru soarta copiilor tăi – şi tu ştii, dragă Cuţă, că o sarcină odată luată asupră-mi, o port voiniceşte fără să mă plâng şi fără să cer împărţirea cu alţii. Încă o dată – nu poate fi vorba de tine. Din momentul în care ar exista o perspectivă oarecare – fie pensia, fie o asigurare mai temeinică a sorţii mele – de-a creşte cuviincios pe cei 2 copii şi a îngriji de casa ta, nu mai e nici o piedecă pentru unirea noastră oficială.

Lucrez cât pot pentru ca aceasta să se realizeze cât mai curând.

Te rog totodată şi te rog cu insistenţă şi în genunchi ca de câte ori vei avea nevoie de bani să-mi scrii, şi scrie-mi fără jenă cât anume. Ştii bine că restrângerea câştigului meu actual face necesară indicaţia, şi dacă nu voi putea imediat, desigur însă în 5-6 zile voi urma totdeuna dorinţei tale.

Greu o vei duce şi aşa – dar totuşi cu o idee mai puţin. Crede-mă că totdeuna, absolut totdeuna cea mai mare bucurie pe care-mi vei putea-o face va fi să te adresezi la mine în privirea aceasta.

Ai auzit tu vreodată povestea biblică a măgarului lui Bileam? Ţi-o spun numaidecât.

Acest măgar biblic stătea, flămând, între două[22] porţii de fân egale dar tout à fait egale[23]. Nu s-a putut decide nicicum de-a începe una din ele şi a murit de foame.

Aplicaţia e următoarea. La primirea scrisorii gândeam întruna: Ce să-i spun să n-o supăr? Ce să-i spun să fie adevărul curat? Şi-n această dilemă de gânduri te-am supărat şi mai mult răspunzându-ţi atât de târziu.

Te rog, te rog, iartă-mă. Ticăit în toate cele, preocupat de-a mă vedea odată cât de cât la liman cu gândul de-a te aduce la Bucureşti cât mai curând, apoi cu gândul responsabilităţii întregi, m-am zvârcolit nopţi întregi în pat, deşi a doua zi aveam totdeuna să lucrez.

O singură veste bună.

Fierul lui Russel îmi face bine şi-mi luminează capul. Dispar toate urmele fără excepţie, încât deşi numai de 4 zile am început a lua, eu care n-am luat nici când medicamente, resimt efecte miraculoase.

Ţi-aş mai spune ceva şi mai bun, dar teamă mi-e că nu s-o împlini şi sunt superstiţios. Dar dac-o fi ş-o fi, vei vedea în curând efecte şi mai miraculoase pe alte tărâmuri, cu totul altele.

Iartă-mă, iartă-mă, iartă-mă pentru sâcâiala şi tăcerea mea. Se zice că toate lucrurile bune se fac într-un an. Până la împlinirea lui multe se pot întâmpla mai cu seamă când timpul e greu de întâmplări

Când norocu-şi schimbă pasul
N-aduc ani ce aduce ceasul.

În sfîrşit te sărut de-un miliard de ori, cerându-mi de-un miliard de ori iertare şi rămân pentru totdeuna

al tău
Emin

4 Aprilie *188024*

Aci a încetat de-a-mi scrie şi ne-am certat rău. Am rămas certaţi de la 9 april 1880 până la 23 Decembrie 1881 când am venit la Bucureşti la [H]otel Regal şi m-am întâlnit cu el la Cameră.

Veronica Micle

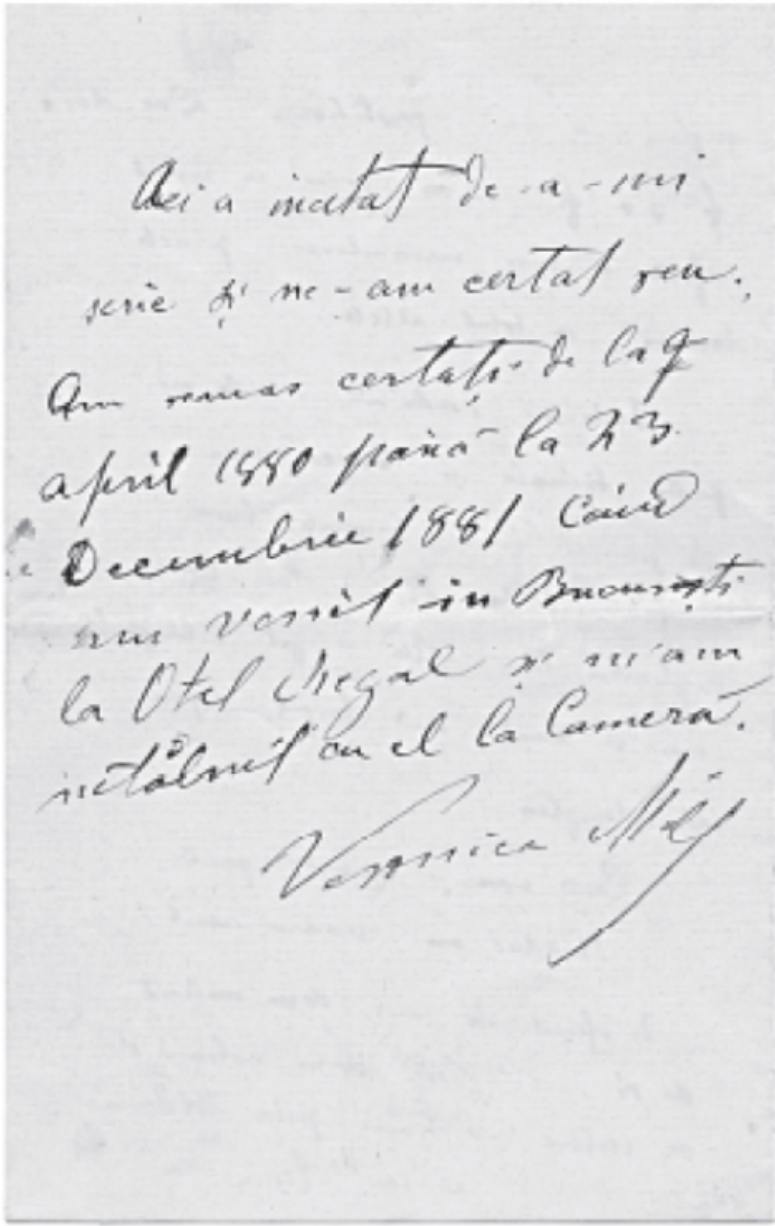
Aici a încetat de a-mi
scrie și ne-am certat rău.
Am mai certați de la
aprilie 1880 până la 23
Decembrie 1881 când
mi-a venit în București
la Otel Regal și ne-am
întâlnit cu el la Cameră.
Veronica Micle

[Adnotare făcută de Veronica Micle pe scrisoarea lui Mihai Eminescu din 4 aprilie 1880]

[30]

7 Aprilie
*1880*25

Draga mea copilă,

Nu-mi slăbi şi nu te întrista dar nici nu-mi ţinea de rău tăcerea ori amânarea de răspuns, nici nu-mi imputa lucruri pe cari cu cuvânt nu le poţi. Posito c-aş veni la Iaşi; ce-ar rezulta de aci, ce-aş putea să fiu în Iaşi? Amploiat la primărie? Pentru a te vedea suferind pe tine şi de gura lumii şi de neajunsuri. Dacă mi-am băgat capul în jug şi nu-l ţin e tocmai pentru că-mi eşti dragă, tocmai pentru că numai pentru tine trăiesc. Din Iaşi cu o societate de voiaj unde vrei să pleci? Dacă într-adevăr vrei să pleci de acolo, vino-ncalte aci, să-ţi găsesc de pe acuma o chiliuţă mai vrednică de tine decât cea de la Slavici; mai ales că prezenţa ta în Iaşi nici nu este măcar absolut necesară. Alegerea mea, precum ştii, nu e greu de făcut. Sau rămân jurnalist şi atunci cată să mai aşteptăm ce-o ieşi din suplica ta din Cameră, sau Pomârla şi atunci nu mai aştept nimic, ci te iau pur şi simplu şi ne ducem cu toţii la ţară. Mai cu chiria casei din Iaşi, mai cu una alta ai putea să-ţi ţii fetele la pension.

Dragă Cuţă, tu femee cuminte care ştii ce nepractic om sunt eu, de ce nu-mi dai un sfat şi nu decizi singură ce să fac. Ce mi-ai zice să fac, fac. Numai gândeşte de două ori şi spune-mi o dată. Scrisoarea ta din urmă e atât de tristă şi iartă-mi expresia – atât de neclară în sentimente şi gândiri– încât nu ştiu ce să crez despre ea. Fă bine de-mi spune ce vrei, dar limpede, concret, fără înconjur. Şi tot atât de clar îţi voi spune eu ce se poate numaidecât, ce nu. Voyons petite charmante femme, mica şi dulcea mea Cuţă, fii gentilă şi nu mai plânge şi spune-mi ce vrei tu de la mine ca să nu mai fii supărată; ce pot face ca să nu mai fii tristă. Dar numai cum îţi zic, gândeşte de două ori şi spune o dată.

Sunt departe de-a prevedea schimbările ce se pregătesc la noi, dar m-aş bucura să văz situaţia limpezită şi să văz de am ceva de aşteptat despre Bucureşti sau dacă cată să ne ducem la Pomârla. Cât despre mine, eu voi fi bine oriunde te-ai simţi tu bine, căci singura mea suferinţă în lume este aceea că tu suferi şi că eu sunt de vină la aceasta.

Viaţa obositoare pe care-o duc nu are nici măcar farmecul de-a-mi lăsa acele momente de adâncă linişte, în care te visez cu ochii deschişi şi par a te vedea plutind în aer şi-mprejurul meu – dulcea mea Cuţă, sfântul şi nespusul meu amor.

Mustrarea mea de cuget, nepieritoare şi care mă arde când mă gândesc şi îmi face penibilă singurătatea chiar, că din cauza mea, pentru vina mea suferi şi dacă nu arunc totul de la mine spre a alerga să-ngenunchez şi să mor la picioarele tale, cauza e că te-aş putea face şi mai nenorocită de cum eşti.

Te sărut de mii de ori de la vârful picioruşelor tale mici şi marmoree şi pân[ă]-n creştet, te doresc cu lacrimele în ochi şi cu sufletul plin de o voluptoasă durere şi rămân ca totdeuna şi pentru totdeuna al tău

Emin

NB. Cuţă, răspunde la ce te-am întrebat prin scrisoarea trecută: dacă-ţi trebuiesc bani şi câţi. Sois gentille şi scrie-mi.

Doamnă,

Nu insist a Vă mai aduce aminte că Vă rugasem a desbrăca tăcerea mea de orice semnificaţiune preconcepută şi că, îndeosebi, dorisem să n-o păziţi DV. care aveaţi odinioară şi timpul şi inclinaţiunea de-a scrie.

Dar e drept că atunci când cineva n-avea decât un considerent: „Que dira le monde?" şi când acesta e înlăturat prin „Le monde dira ce qu'il voudra" tăcerea poate avea semnificaţiuni deosebite, asupra cărora o repet nu insist. Oricât de nedrept aş fi, totuşi pân-acolo nu merg cu nedreptatea de-a voi să Vă atribui cea mai mică vină în desfăşurarea acestor împrejurări din urmă.

Dac-aş fi avut vreo dorinţă e ca nici măcar în asemenea momente să nu intervină asprimi de acelea, precum sunt în ultima DV. scrisoare, căci nici un singur sentiment din viaţa mea, nici unul nu le-a justificat. Am fost şi sunt în neputinţa de-a face ce aş fi voit, căci nu-mi mai e permis să zic „ce voi", dar ce s-atinge de curăţia şi sinceritatea acelui sentiment pe care am îndrăznit de a-l avea pentru DV., fără s-o merit aceasta, o mărturisesc; nu cred că ar fi justificat calificaţiuni ca cele din scrisoarea din urmă.

Vă trimit scrisorile DV. şi vă declar liberă de orice legătură. Ceea ce Vă rog şi ceea ce poate inima DV. îmi va îngădui e ca eu să nu mă simt atât de liber ca o pasăre şi să-mi permiteţi, dacă nu vă va supăra întru nimic, să-ntreb de DV. în acel ton respectuos, care arareori a fost înlăturat în ceea ce priveşte sentimentul ce l-au dictat, prin alte sentimente.

Aş fi avut dorinţa de-a veni la Iaşi de Paşti cu care ocazie aş fi avut onoarea de-a Vă prezenta omagiile mele, dar sărbătorile, căzând imediat înaintea neplăcutelor mutări, apoi eu fiind singur şi ticăit în toate privirile, am trebuit cu toată părerea de rău să renunţ la aceasta, abstracţie făcând de la alte neajunsuri, pe care le au asemenea termene.

Mărturisiţi sincer că nu veţi avea măcar timpul material de-a Vă gândi la cele nouă luni de suferinţe, a căror singură cauză, o mărturisesc, sunt eu.

Ei bine Doamnă, eu voi avea acest timp material şi voi gândi mult dacă nu altceva însă desigur la un problem foarte vechi: „De ce atribuim oamenilor rele ce nu stau în voinţa lor, deşi ar fi vrut din toată inima să le înlăture? De ce suntem atât de înclinaţi a preface într-o vină ceea ce nu e decât o eternă necesitate; de ce în fine aruncăm umbra vinei asupra acelor amintiri, cari ar trebui să fie sfântă comoară a vieţii omeneşti?" Nu tăgăduiesc, Doamnă, că dacă nu veţi înţelege acest problem veţi fi fericită în lume. Rămân cu tot respectul al DVoastre

supus servitor
M. Eminescu

Bucureşti 28 Aprilie 1880

[32]

Bucureşti 3 Mai 1880

Stimabilă Doamnă

şi respectata mea amică,

Dacă V-am putut trimite atât de repede scrisorile în cestiune, cauza e că ele a[u] fost totdeuna la mine; pentru actele cerute veţi binevoi a îngădui una sau două zile ca să le caut în vravul meu de cărţi, nearanjate încă din lipsă de timp şi legate în teancuri tocmai în acele nefericite zile de Paşti, singurele libere pe care le-am avut de atâta timp şi pe care le-am întrebuinţat la legarea în teancuri a cărţilor. În orice caz, stimabila mea Doamnă, sper a nu-mi atrage din nou supărarea DV. şi Vă rog de mii de ori să mă iertaţi, dacă nevoind a Vă lăsa fără răspuns imediat, nu alătur deja pe lângă aceaste actele în cestiune.

Vă miraţi de graba – mie desigur penibilă şi neplăcută – cu care V-am trimis scrisorile cerute. Uitaţi însă, se vede, scrisoarea DV. din urmă pe care V-am trimis-o asemenea şi prin care mi-aţi luat orice perspectivă de-a da lucrului o altă formă, decât cea dorită de DV. chiar.

O repet, Doamnă, nu insist câtuşi de puţin de-a urni de pe umerele mele sarcina de vină ce mi se cuvine şi ca omul, care ia orice amănunt asupra sa, după ce a luat totul împreună, nici nu mai gândesc să-mi uşurez sarcina, să atribuiesc altora sau împrejurărilor sau în fine numai greutăţilor momentane purtarea mea oricum ar fi fost.

Cât voi putea voi încerca să îndreptez ceea ce-am greşit; a silui împrejurările, iată singurul lucru pe care nu-l pot face prevăzând de mai-nainte zădărnicia unor asemenea încercări.

Sfârşesc scrisoarea mea prin părerea de rău că aţi găsit de cuviinţă a-mi imputa fapte, pe care nu le cunosc, relatate DV. de persoane, pe cari asemenea nu le cunosc. În orice caz, în retragerea absolută în care trăiesc, a fost ceva nou pentru mine de-a afla despre ocupaţiuni, cărora se pretinde că mă dedau sau despre petreceri, la cari se pretinde c-aş fi luând parte. Sunt atât de retras, Doamnă, şi am atât de puţin interes pentru ceea ce se vorbeşte sau nu despre mine, c-un cuvânt toată viaţa mea e atât de simplă, cu toate greutăţile ei, încât nici curiozitatea n-o am de-a şti cine şi-a luat libertatea de-a zice că pretinde a mă cunoaşte, nici curiozitatea de-a şti ce se vorbeşte.

O singură dorinţă am avut, dar dacă şi oameni şi împrejurări o fac să devină irealizabilă, nu voi fi eu acela care să impun unora, să siluesc pe celelalte. Toate merg, se vede, pe-un drum prescris de mai-nainte, asupra căruia puterea individului nu are nici o influenţă.

Repetând rugăciunea să binevoiţi a îngădui vro două zile până să Vă pot trimit[e] actele rămân cu tot respectul

al DVoastre supus servitor
M. Eminescu

[33]

Stimabila mea Doamnă,

Vă rog să fiţi atât de bună a ierta întârzierea mea în trimiterea actelor copilelor. E vina mea mea (*sic*) într-adevăr dacă supraocupat mai mult decât totdeuna cu afaceri ce mă privesc din ce în ce mai puţin, întârziez a îndeplini datorii.

Primiţi asigurarea sincerei stime cu care am onoarea a fi

al DV. supus servitor
M. Eminescu

Bucureşti 12 Mai 1880

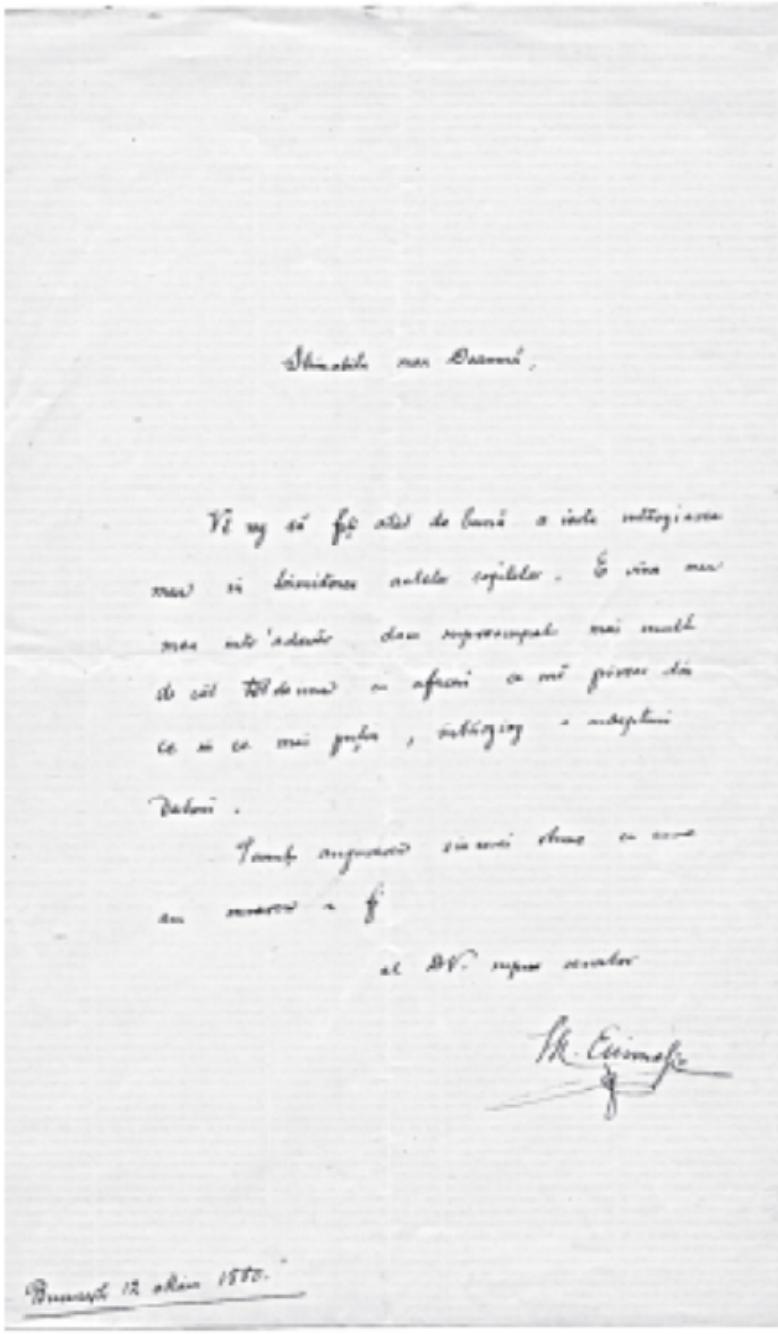

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, 12 mai 1880]

[34]

Bucureşti 12 Octomvrie 1880

Doamna mea,

Îmi permiteţi a nu mai şti ce să Vă răspund. După ce singură aţi rupt relaţiile cu mine, după ce le-aţi dat o publicitate, pe care eu nu le-o dădusem nicicând, după ce în sfârşit prin nenorocita comunicare a unor mărturisiri, ce avusesem imprudenţa de-a Vi le face aţi făcut ca în adevăr întregul cerc de cunoştinţe de care mă bucuram să fie revoltat în contra mea, veniţi acum a adăuga tuturor grijilor mele zilnice o nouă grijă, atribuindu-mi o responsabilitate, pe care oricât de drept aş fi, n-o pot recunoaşte în măsura în care mi-o atribuiţi.

Niciodată Doamnă, desfacerea noastră, de-ar fi trebuit să aibă loc, nu s-ar fi căzut a se face cu atâta amărăciune, cu care aţi făcut-o DVoastră. După ce dar veninul acestei amărăciuni m-a desiluzionat cu desăvârşire asupra suportabilităţii unor relaţiuni între noi, după ce am judecat că continuarea lor ar fi o nenorocire pentru Dta şi pentru mine, după ce astfel, zdrobit de această convingere care mi se impune prin deosebirea caracterelor noastre, m-am mulţumit cu visul unei fericiri trecute, ştiind bine că alta viitoare nu mai e cu putinţă, DVoastră pare că găsiţi o deosebită plăcere de-a mă tortura cu destăinuirea unor hotărâri, copilăreşti şi condamnabile, la care nu m-aş fi aşteptat din partea unei femei atât de inteligente, atât de graţioase precum sunteţi DVoastră.

Doamnă, crede-mă odată că ceea ce Dta presupui că e amor din partea Dtale nu e decât îndărătnicie. Dacă această îndărătnicie s-ar putea înlătura prin declararea că eşti frumoasă, inteligentă, demnă de-a fi iubită de alţi oameni superiori nimicniciei mele, ţi-aş face-o bucuros. Fii bună şi nu te crede dispreţuită de mine. Dar sentimentul meu nu mai poate fi de acum înainte decât stimă şi amiciţie, nicicând acela care a fost atât de adânc turburat, fie de împrejurări, fie de noi înşine.

al DVoastre supus
M. Eminescu

8 *Tarara*, *Farfara*, *Scrînciobul* sunt titlurile unor publicaţii ale vremii.
9 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
10 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
11 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
12 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
13 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
14 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
15 Matei Eminovici (1856-1929), a cărui primă căsătorie a avut loc în 1880.
16 Acelaşi nume de familie apare şi în scrisoarea Veronicăi Micle din 8 februarie 1880, inclusă în acest volum.
17 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
18 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
19 Anul este adăugat, cu cerneală, de Veronica Micle.
20 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
21 Anul este adăugat cu cerneală de Veronica Micle.
22 *căpiţi* şters.
23 *de mari* şters.

24 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle. Aceeaşi cerneală violetă este folosită şi în adnotarea făcută de Veronica Micle pe această scrisoare.
25 Anul este adăugat, cu cerneală, de Veronica Micle.

[35]

Doamna mea,

Cu părere de rău cată să Vă mărturisesc că oricât de plăcută mi-ar fi fost ocazia de-a Vă trimite manuscrisele novelei „Branche de lilas” şi a Morellei, mi-a fost peste putinţă de-a preserva de soarta tipăriturilor pe cea dintâi, iar pe a doua am pus-o însumi pe foc.

Deşi, cum zic, aceasta e soarta tuturor manuscriselor câte se tipăresc în ziare, mă cred dator a Vă ruga să scuzaţi dacă nu le-am dat acea importanţă, pe care pare că le daţi DVoastră acuma. Dacă aş fi ştiut că le dăduseră̆ţi o altă destinaţiune decât aceea de a fi tipărite, m-aş fi crezut dator a le păstra.

Primiţi, Doamna mea, asigurarea stimei ce Vă păstrez, semnându-mă cu tot respectul

M. Eminescu

1881 eram certaţi
Luna Iulie[26]

26 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.

Anul 1882

[36]

Dulcea mea Veronică,

Ceea ce cineva are mai scump trebuie să-şi păzească cu toată discreţia. Găsit-am oare noi amândoi din nou comoara noastră pierdută, odorul nostru nepreţuit, dragostea noastră? Dacă am regăsit-o, să nu mai spunem nimănui când *(sic)* de adânc o îngropăm în inimele noastre, cât de ascuns şi de dulce arde în noi. Nici un obraznic şi nici un indiscret să nu mai prinză de veste. De aceea nu cred că e bine ca s-arăţi cuiva scrisorile mele până în momentul în care nu vom avea a ne teme de nime şi de nimic. Amândoi suntem nişte copii mari sau am fost nişte copii mari şi amândoi am dat în gropi. Cel puţin de-acum înainte, Nicuţă, nimeni să nu ne ştie. Vom începe une petite, charmante vie necunoscută de nimenea, până ce lumea ne va uita pe noi şi noi pe ea şi atunci numai vom reapărea fericiţi în ochii ei, când nu vor fi rămas nici urmă din calomniile şi din răutăţile ei.

Tu ştii că am multe, multe de spus precum şi multe de expiat până să te merit din nou, dulce şi generoasă cum eşti. Eu nu zic să uiţi. Nu uita, trece-mi toate în socoteală şi lasă să şterg prin iubire tot răul ce ţi-am făcut, copila mea, dulcea şi adorata mea copilă.

Spune-mi când vii la Bucureşti, dar spune-mi iute. Lucrurile se vor putea aranja astfel încet să rămâi pentru totdeuna aici. De la anul nou mi s-a uşurat cu mult sarcina încât am patru zile aproape libere pe săptămînă pe care ţi le voi oferi întregi ţie. Nous serons peut-être un peu pauvres, petite amie, dar nu de tot şi de vom fi cuminţi, n-o vom fi de loc. Ştii că azi sunt cinci zile de când nu mi-ai scris? Ce să gândesc eu de tine? Că iar m-ai uitat?

Al tău şi iar al tău, sărutându-te
Emin

*Ianuar 1882. După ce ne-am împăcat în Bucureşti la 23 Decembrie 1881.*27

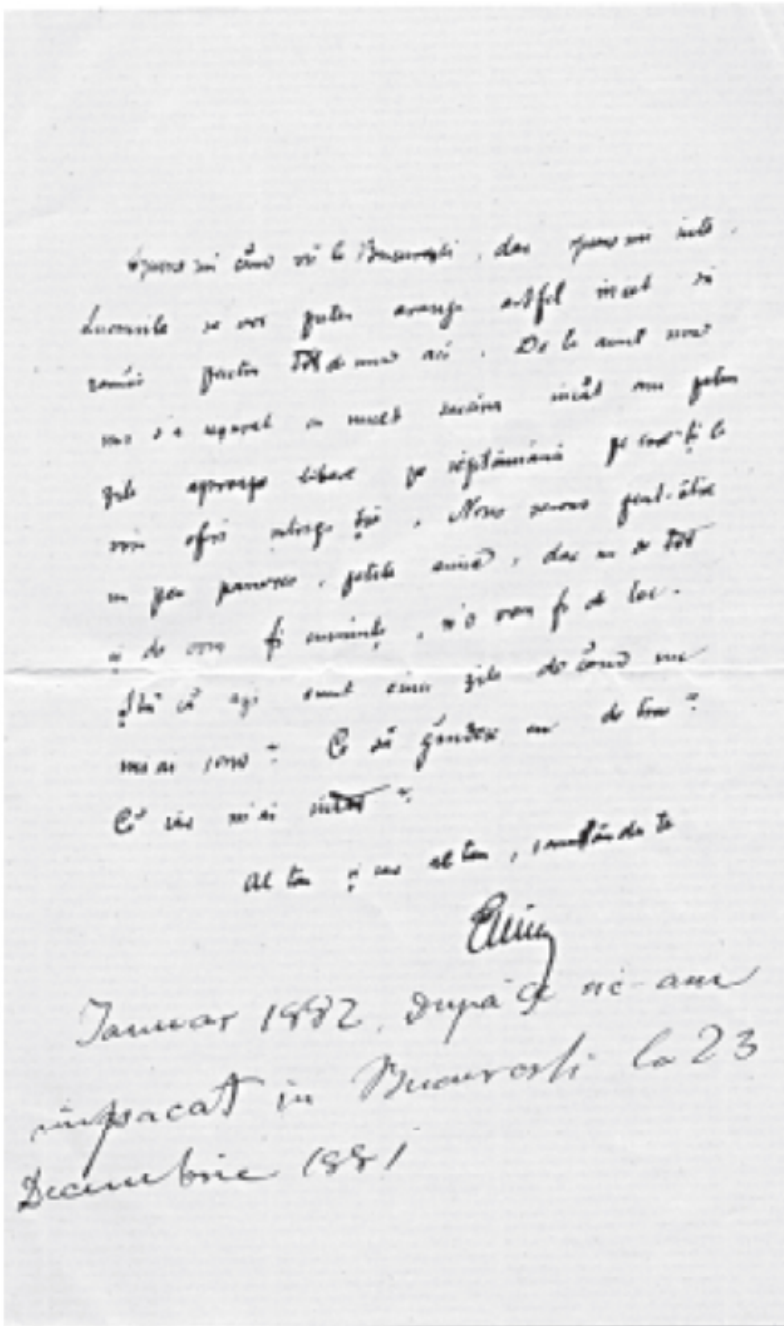

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle,
ianuarie 1882. Adnotarea aparţine Veronicăi.]

[37]

6 Ian. 1882

Tolla[28],

Le-am primit pe amândouă, una ieri (5), alta azi (6). Prin urmare pricepi de ce scrisorile mele ţi-a[u] venit ţie înainte de a-mi veni mie ale tale. Eu îmi explic lucrul astfel. La anul nou purtătorii de scrisori şi în genere personalul poştei trebuie să fi îngrijit mai cu seamă de bacşişuri. Apoi pe copertă stătea adresa la: „Redacţie" care sărbătorile e închisă.

Tolla dragă, poziţia mea la „Timpul" e tot cea de mai înainte, ba mai bună chiar. Aşa numita Direcţie politică nouă nu este decât întreprinderea negustorească a trebii, e un nume valabil în piaţă, care plăteşte poliţe şi achitează cheltuielile de tipografie. Noii mei colaboratori sau coredactori sunt mediocrităţi cu cari n-am a împărţi nici în clin, nici în mânecă. Fac pe fie ce săptămână câte trei articole şi s-a mântuit. Leafa e aceeaşi (400).

Întrebările multe ce mi le faci, Tolla mea, se desleagă „mână-n mână, gură-n gură". Musiu în chestie[29] e, îmi pare, tot în Bucureşti. Dar nu l-am mai văzut. Te sărut, Tollica, de mii de ori punând sărut pe-ntâia silabă. Al tău

Emin

[38]

Amica mea,

Iartă-mi că nu ţi-am scris atâtea zile, dar în acestea am stat acasă ca să-ncerc un medicament băbesc care mi s-a dat şi pe care l-am încercat fără folos. Afară de asta, după răspunsurile foarte laconice ce mi le-ai făcut – tu care ai timp de scris, nu am permis a înţelege, că poate nu-ţi mai sunt scrisorile mele atât de bine venite ca altădată, lucru pentru care eu nu-ţi fac imputări. Pentru ce le-aş şi face? Iubindu-te cu toată nerozia unui om nenorocit şi neputând fi aproape de tine, incapabil a mă mişca într-o lume ca a noastră, aş fi nedrept faţă cu natura omenească ca tu să mă iubeşti cu resignaţiunea cu cari te iubesc eu, tu care eşti o femee frumoasă şi urmărită de toată lumea. Înţeleg chiar ca să nu mă-nţelegi. Înţeleg să nu-ţi intre în minte, că un om te poate iubi o viaţă-ntreagă, numai pentru mica ta figură de ceară şi pentru că ai fost menită să fii a lui deşi nenorocirea lui a fost ca să nu te poată ajunge. Înţeleg să mă uiţi, precum în realitate m-ai uitat şi aş fi nedrept să-ţi fac o învinuire din ceva ceea ce e pur şi simplu vina inepţiei mele şi a sărăciei mele.

Eu îţi scriu acum – iartă, căci nu mustrări am vrut să-ţi scriu – îţi scriu de-o afacere. Costinescu m-a autorizat să-ţi trimit din nişte bani ce-i datoresc eu, la o lună sau la câte două 30 sau 60 de franci pentru scopul pe care-l ştii. Cette femme. Astfel – chiar dacă n-ai fi tu în împrejurările cari aud că te înconjură (T.) totuşi voi fi silit să-ţi scriu din când în când şi să sărut mânile aceleia... nu mai zic cuvântul, căci n-ar fi de nici un folos... aceleia, de care cu disperare mi-aduc aminte. Iartă-mă, amica mea cea bună, dar nu voi nici să te blesez, nici să-ţi

imputez ceva. Cu toate astea e atât de greu...

Gurlitt n-a venit, pentru că ai uitat să citezi numărul opului. Sunt cel puţin 50 de caiete de acest Gurlitt, încât nici eu, nici librarii din Viena nu ştiu ce vrei.

Îţi sărut mânile cele mici şi dulci şi rămân

al tău
Eminescu

Ianuar 82[30]

[39]

Momoţi dragă,

Din faptul că nu ai căpătat ieri depeşă, vei fi conchis fără îndoială că ieri nu a fost la ordinea zilei petiţia ta. De la 1 pân' la 4½ am stat ieri la Cameră în deşert. Nicu Gane mi-a spus c-o să vie Sâmbăta viitoare, ceea ce doresc şi eu pentru ca să se mântuie odată.

Pe pezevenchiul cel de grec[31] nu-l mai primi, te rog; sau – dacă-l primeşti – te oblig să fie şi Câmpeanca de faţă, pentru că nu voi să rămâi tu, om sincer şi adevărat, incapabil de viclenie şi minciună, sub impresia acestui şarpe veninos, acestei archicanalii ingrate, mincinoase şi spioane. – Eine schwache Stunde – zici tu că e partea slabă a femeilor. De aceea mă tem şi eu mai mult decât de orice şi de aceea găsesc preferabil să nu-l primeşti de loc şi să-i ceri prin madame Câmpeanu scrisorile, dacă va veni. Ce mai are a-ţi spune azi, când [a] aruncat asupra fericirii noastre cea mai neagră injurie? Eu nu ştiu cum tu nu [ai] sentimentul pe care-l am eu şi nu recunoşti că apropierea acestui mizerabil de tine e o injurie mortală pentru noi amândoi? Din purtarea ta în această cestiune delicată voi face un merit, dacă va fi bună, un merit pentru care îţi voi fi recunoscător toată viaţa mea.

Nicuţă, fii cuminte. Pe mine m-apucă iar furia înnăscută caracterului meu, gelozia, cea mai rea şi mai amară din toate patimele. Te rog să n-o hrăneşti, dacă nu vrei să-mi iei liniştea trebuincioasă pentru a iubi atât de senin, precum te-am iubit în momentele cele mai bune ale vieţii.

Te sărut din creştet pân' în tălpi şi rămân

al tău
Emin

7 fevruarie 1882

[40]

Momoţi,

Scrisoarea de la 5 am primit-o în 7. Te rog să-mi spui dacă primeşti regulat scrisorile mele, căci şi mie îmi vine ideea să le numerotez ca vestita femee din romanul francez. În scrisoarea de ieri, preocupat de gelozie, am uitat să-ţi zic că tu eşti Momoţi a mea – numai a mea, că eşti gingaşă ca un crin şi albă ca şi el, dar nu aşa de cuminte.

Titus32 îmi propune să-mi editez versurile şi am şi luat de la el volumul 1870-71 din „Convorbiri" unde stau „Venere şi Madonă" şi „Epigonii". Vai Muţi, ce greşeli de ritm şi rimă, câte nonsensuri, ce cuvinte stranii! E oare cu putinţă a le mai corija, a face ceva din ele? Mai nu cred, dar în sfîrşit să cercăm.

De-ai fi aici te-aş pupa! Dar aşa să pup în vânt? Căci tu eşti începutul şi sfîrşitul vieţii mele, cu tine se-ncepe şi se-nchee gândul meu, al

lui
Emin

8 fevr. *1882*33

[41]

9 Fevruarie [1882] *Fals, eu am primit-o în 8 Februarie prin urmare era scrisă în 7.* 34

Dulcea mea amică,

Am primit scrisoarea de la 6 curent şi-ţi mulţumesc pentru explicările ce mi le-ai dat. Stilul cam furtunos al celei de-a doua35 depeşe a surorii mele mă făcea să presupun vro mare nenorocire, până ce în sfârşit atât ea prin a treia depeşă, cât şi tu prin scrisoare îmi aduceţi veşti mai mult plăcute decât triste.

De două zile – nu ştiu cum o fi la Iaşi – a căzut un ger atât de cumplit asupra Bucureştilor, împreunat cu vânt de Nord şi ninsoare, încât cu toată dorinţa ce am de-a mă porni la Iaşi, mă-ndoiesc dac-aş ajunge acolo sub altă formă decât sub cea de buştean.

Mai sunt însă şi alte două împrejurări care mă cam opresc, întâi un caz de boală gravă în casa maiorului Catargiu, a cassierului nostru, care-l face că nu poate primi pe nimenea, aşa dar nici pe noi; apoi o reorganizare mai cu seamă financiară a direcţiunii partidului conservator, care ar avea drept rezultat o sporire esenţială a lefilor noastre şi o întemeiere a organului pentru tot viitorul. Se poate deci că într-o lună – deşi ştii că nu prea trebuie să punem temei pe făgăduinţele mari – să-mi sporească leafa la 500 fr. pe lună şi să asigure, prin combinarea Jockey-Clubului cu consiliul de administraţie, un fond anual de 40-50.000 franci pentru gazetă.

Zilele acestea se auzise că Conta ar avea să intre ministru la instrucţia publică, dar el îmi spune că nu-i adevărat, dar poate se ascunde până ce şi-o vedea visul cu ochii. În orice caz Brătianu– în a cărui dragoste a intrat Conta – ar trebui

să se grăbească cu numirea lui pentru că amicul nostru e grozav de redus.

Am cerut bilete de la drumul de fier şi n-am căpătat încă decât Roman-Iaşi, pentru că Directorul general D. Seebold e cam bolnav şi nu poate rezolva decât hârtii de-o importanţă mai mare. Abia pe mâni mi s-a promis, dar eu însumi nu cred să fiu în stare să plec decât după ce-o scădea acest ger înfricoşat.

Veronică dragă, îţi sărut mânile şi te rog încă o dată şi de multe ori încă să mă ierţi şi să crezi că nu uitarea, ci buimăcirea vecinică sub diverse tribulaţiuni de om bolnav şi jurnalist totodată e de vină la pauzele culpabile, nu neg, ale corespondenţei mele.

Dar tu eşti bună precât eşti de gentilă, delicată precât eşti de drăgălaşă, îngăduitoare precât eşti de dulce şi mă vei ierta. Te sărut de mii de mii de ori şi rămân al tău

pentru totdeuna
Emin

[42]

Dulcea mea Momoţi,

Ieri am primit ultima ta scrisoare şi alaltăieri penultima. Iartă-mi gelozia şi explic-o prin depărtarea în care suntem unul din altul şi prin dispoziţia posomorâtă în care am rămas fără tine. De aceea mi se şi urăşte o casă de unde plec dimineaţa şi nu vin decât spre seară pe la 6, 7 obosit şi fără dispoziţie de lucru sau de citiri. Asta-i cea mai rea din toate dispoziţiile, mica mea pasăre, şi găsesc cu cale să ţi-o explic, dacă scrisorile mele nu vor ieşi tocmai amuzante.

La Cameră mă duc în toate zilele, mă voi duce şi mâine. Adunarea e îndealtmintrelea foarte agitată de cestiunea agrară şi azi a vorbit Rusilachi – ceea ce rar se întâmplă – trei ceasuri în contra conservatorilor fel de fel de nerozii şi de nimicuri. Cu ocazia aceasta am constatat cu oarecare ruşine că nu există în toată adunarea decât doi oameni poate cari pot construi o frază corectă: Cogălniceanu şi Maiorescu. Ieri mare adunare conservatoare, meeting, la Ateneu, care-a ţinut de la 8-12, unde asemenea am fost obligat a mă duce. Încolo sunt sănătos şi mă port exemplar în toate privirile, Momoţi. Ţi-am spus: viaţa mea s-a încheiat; ea n-are nici farmec, nici înţeles fără tine. Am murit pentru toată lumea afară de tine. Îţi sărut picioruşele şi dorind să te porţi ca şi mine, deşi că ţi s-o fi urând, rămân în jalnică aşteptare ca luna fixată să se sfârşească

al tău
Emin

Momoţi, ce face novela ta Onida (?)? Sau şi tu eşti în dispoziţia mea şi n-ai gust de lucru. Apropos – Din poezie voi să modific o strofă a cărei nouă formă n-o am încă, deşi îmi pluteşte pe dinainte. Ţi-oi trimite-o.

12 fevr. *1882*[36]

[43]

Bucureşti, 17 fevruarie,
5 ceasuri dimineaţa
1882[37]

Draga mea Veronicuţă,

Sunt cinci ceasuri de dimineaţă şi eu, luându-mă cu lucrul, n-am putut închide ochii încă. Acum, după ce-am sfârşit câte aveam de făcut, îmi închei ziua gândind la tine, pasărea mea cea sprintenă, cea voioasă şi tristă totodată şi aş vrea să pun mâna pe tine, să te sărut pe aripă... pe locul unde va fi fost odată două aripi, pe umărul tău cel alb şi rotund şi frumos. Dar trebuie să-mi pun pofta-n cui, căci în acest moment tu dormi dusă, în pătuţul tău aşternut desigur c-o fină pânză de in, iar eu mă uit în lumânare şi gândesc la tine. Dormi şi nu te trezi, draga mea Nicuţă, că eu te păzesc tocmai de aici.

Iar mâni când te vei trezi, ai s-aştepţi scrisoare şi poimâni are să-ţi vie şi atunci ai să ştii şi tu ce făceai pe când eu scriam aceste şiruri şi eu cum te-nchipuiesc pe tine, dormind nesărutată, în pat. Oh, nesărutato, tare te-aş mai săruta!

Ieri seara, mititicule, am fost pentru întâia dată de când te-ai dus tu, la un concert. Pablo de Sarasate, violonistul spaniol, e aci şi cântă admirabil, aşa precum n-am mai auzit violonist şi tu ştii bine că pe Sivori (?) l-am auzit. Sivori era un mare technic, acesta nu are numai technică, ci şi inimă. Nişte ochi mari, negri, sălbateci are creştinul acesta, şi, deşi e urât ca dracul, trebuie să fi plăcând la cucoane. Dar toate acestea tu le vei citi abia poimâne, căci acum dormi, nu-i aşa? Dormi Veronică? Desigur dormi.

Nicu Gane a plecat la Iaşi; deci dacă-l vezi mai zi-i şi tu, că eu, nu e zi lăsată de Dumnezeu în care să nu-l trag de mânecă şi să nu-i aduc aminte. Dar el mai cu „ba azi, ba mâne” n-a făcut vro treabă acătări pân-acum, bată-l-ar norocu încă cu vro şapte duzine de copii dar şi cu milioanele respective cu care să-i crească.

Şi încă să mai ştii una. Mi-am scos ceasornicul meu de aur de unde şedea cu chirie la părintele Strul Avrum şi mă fudulesc cu el. Ştii că în el e pururea posibilitatea imediată de-a te aduce la Bucureşti cu nepusă-n masă, căci el reprezintă oricând capitalul necesar pentru transportul celui mai scump odor ce-l am eu în Iaşi, încât eu îmi imaginez următoarea consecuţiune în prezenţa celor două odoare ale mele: când tu vei fi aici, el poate lipsi, când tu vei lipsi el va-ncerca să vie la loc. Îţi poţi tu închipui a cui prezenţă o prefer. Ce faci c-un ceasornic? Te uiţi la el. Pe când cu tine? Câte nu facem noi de par ceasurile minute şi zilele sferturi de ceas? [38]

[44]

Draga mea Nicuţă,

În sfârşit te-ai convins şi tu cu cine ai avut a face şi doream în adevăr ca să vezi odată acea fizionomie de spion şi de om de rând în adevărata ei formă, îngălbenind de-o scârboasă invidie şi de scârboase pofte şi cred că în sfârşit ţi s-a făcut greaţă, precum mi-e mie greaţă de el. Natura care totdeuna compensează cu ceva defectele cu care încarcă pe un individ i-a dat darul actoresc de-a simula, de-a părea încântător prin jocuri de cuvinte. Rupe masca acestor jocuri de cuvinte şi a glumelor echivoce şi Satyrul cel mai scârbos, putoarea grecească de capră pătrunde toate mişcările acestui mizerabil.

Sunt de părere să nu-l mai primeşti de acum înainte în nici un chip, sub nici un pretext. Lasă scrisorile să fie scrisori; pe cât e în putinţa unui om de onoare şi pe cât poate suporta peliţa cea obraznică a acestui nemernic, i le voi cere eu. Tu nu mai ai a împărţi nici în clin, nici în mânecă cu el şi după insolenţa purtării sale din urmă cel mai demn lucru e să nu-l mai primeşti. Ştiam prea bine că va ameninţa, ştiam prea bine că va minţi pe seama mea şi de aceea ţi-am depeşat să fii tare în contra minciunilor acestui escroc. Acum l-ai văzut în adevărata lui figură, acum ştii cât e de rău şi de mizerabil... acum sunt sigur că nu mai poate face nici un efect asupra unei naturi generoase cum e a ta. Aceasta trebuia s-o vezi ca să te convingi că am avut dreptate şi că chiar de-aş fi încetat a te iubi cu totul, chiar dacă nu mi-ai fi fost nimic, n-ai [fi] fost Veronica mea unică ca femee şi unică ca iubire, dac-ai fi fost o străină sau o femee ca toate celelalte, tot ar fi trebuit să-mi pară rău că i-ai dăruit din comoara vieţii tale cea mai superficială, cea mai de nimic înclinare.

Aşa dar, nu-l mai primi de loc. Poate cu timpul să-mi treacă acea adâncă şi neagră părere de rău, pe care tu n-o înţelegeai pân-acum, dar pe care de acum înainte fără îndoială o înţelegi şi atunci – Nicuţa mea cea dulce – vom avea din nou zilele de aur, calme şi mari cari le-am avut odată, fiind atunci ca acum

al tău şi numai al tău
Emin

24 fevruarie 882

[45]

Dulcea mea copilă,

Precum era de prevăzut, mirosul de capră râioasă trebuia să-şi dea în petec şi s-arate canalia netrebnică în toată uriciunea ei morală şi fizică. Dar, în adevăr, să-l dăm dracului! Nici să-mi mai pomeneşti ceva despre el în vro

scrisoare a ta; aruncă toate amintirile rele după spate, precum încerc a o face eu, nu fără succes.

Azi am vorbit cu Jacques la Cameră despre interesul tău şi mi-a făgăduit pe câte-n lună şi-n stele că se va ocupa de cestiunea aceasta cu tot zelul de care e capabil.

Acum venirea ta la Bucureşti.

Tu aici, la Slavicioaia, nu ai unde te adăposti. A sosit precum ştii Vondracec, a sosit în urmă şi Vondrăceasa, nervoasă şi certareţă, talpa iadului cum s-ar prinde; s-au perindat de atunci mai multe slujnice şi mai multe capete sparte.

Ceea ce cred dar de cuviinţă e să-ţi caut o odae în Centrul oraşului, destul de mare pentru a încăpea două suflete înamorate. Însă, Momoţi, îmi trebuie timp să caut şi de aceea nu mă grăbi. Comod, comfortabil, un colţ de lume unde să nu ne-mpiedecăm de câni cari urlă şi pisici cari miaună.

Bilet de drum de fier? D. Fălcoianu cată să le iscălească pe toate şi D. Fălcoianu a declarat că nu voieşte să-ţi dea. Mi-e mare duşman şi-mi poartă Sâmbetele de când cu articolele privitoare la escrocheriile făcute în înţelegere cu vestitul leu Mărgăritescu şi cu zaraful Kalergi. Dar în sfârşit, asta e grija mea cea mai mică. Îţi voi trimite – caresse – mijloace de drum, numai casă să găsesc pe plac. Te rog chiar, draga mea Nicuţă, să nu te formalizezi de una ca aceasta – căci tu eşti făcută cum te ştiu ci s-o priveşti ca o datorie şi ca un drept din partea mea.

Şi mai rămâi sănătoasă şi fii veselă şi mai ia-te cu vorba, nu-mi sta tot pe gânduri şi fii aşa de gentilă de mă lasă să te pup o dată, de două ori, de mii de ori, căci eu sunt tot al tău şi numai al tău

Emin

25 fevr. 882

[46]

Februar 188239

Dragă Veronică,

Ca totdeuna trec peste imputările grave ce mi le faci şi te asigur de iubirea mea statornică. Poate că nu te-aş iubi atât dacă n-aş fi atât de nenorocit precum sunt, dacă n-aş fi strivit fizic şi moraliceşte. Dar se vede că aşa e natura omenească, ca-n momentele cele mai negre ale vieţii, precum sunt cele de azi pentru mine, din multe cauze, omul să-şi strângă în cuget mănunchiul de amintiri fericite, ca să nu piarză cu totul speranţa de a trăi. Nu te pot sili de-a crede că simţirile mele sunt neschimbate; precum nu te pot convinge numai prin scris cât de bolnav, cât de obosit, cât de redus sunt în toate privirile.

Din muzicalele cari le cauţi nu se vor găsi toate la Gebauer. Înainte de toate cată însă să dai titlul lor exact. De Marchesi există o sumă de opere deosebite, aşa dar trebuie să-nsemni cari anume din „Vocalises” le vrei tu, căci se-nţelege, nici eu nepricepându-mă la muzică, nici librarul neştiind ce-i cer, nu ştie care anume din aceste opere să mi le dea. Întreabă deci dacă e opera 15 (I) care

trebuie. Pe Stark, Guttmann şi Gurlit *(sic)* nu-i are.

Dar şi aci se cere titlul exact, numărul operei, căci aceşti compozitori au asemenea o sumă de compoziţii didactice, de alt soi. Aşa dar, te rog să-mi dai titlurile exacte (no. operei) pe cari le cauţi şi ţi le voi trimite pe cât se vor găsi. Pe cât nu se vor găsi, le pot comanda în străinătate şi ţi le pot trimite prin poştă.

Te-am rugat să nu te superi dacă, din când în când, nu voi răspunde imediat la scrisorile tale. Dar din viaţa mea nu adun decât necaz. Se pare, de la un timp încoace, că toată organizarea partidului de la „Timpul” e în plină descompunere şi că nici o cârpeală nu-i mai ajută. De aci zilnice nemulţumiri, lipsă de idei şi de concepţiuni hotărâte, unuia-i place ce-i displace celuilalt – c-un cuvânt, mizeria. Se duc de râpă. Folosul meu, după atâta muncă, e că sunt stricat cu toată lumea, şi că toată energia, dac-am avut-o vrodată, şi toată elasticitatea intelectuală s-au dus pe apa Sâmbetei. Se prea poate ca, de azi pe mâni, toată întreprinderea să înceteze şi fiecare să-şi vază de treabă. Eu rămân cel amăgit în afacere, căci am lucrat din convingere şi cu speranţa în consolidarea ideilor mele şi un mai bun viitor. Dar nu merge. În opt ani de când m-am întors în România decepţiune a urmat la decepţiune şi sunt atât de bătrân, atât de obosit, şi degeaba pun mâna pe condei să-ncerc a scrie ceva – simt că nu mai pot, mă simt că am secat moraliceşte şi că mi-ar trebui un lung, lung repaos ca să-mi vin în fire. Şi cu toate acestea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaos nu-l pot avea nicăiri şi la nimeni. Crede-mă, mica şi unica mea Veronicuţă, sunt strivit. Nu mă mai regăsesc şi nu mă mai recunosc.

Poate da Dzeu să vie alte vremi, ne poate dărui soarta limanul în care să petrecem amândoi, după o tinereţe zadarnică, într-o modestă şi fericită pace? Eu nu ştiu.

Îţi sărut mânile, dulce Veronică, şi rămân al tău

Emin

[47]

Măi Momoţelule,

Pe cât de mititică eşti tu, pe atât de perfidă40. Îmi imputezi ba că n-am treabă, ba că nu-ţi trimit „Timpul” regulat, fiindcă uit să ţi-l trimit, ba – grozăvia grozăviilor – îmi dai sfatul să mă amusez.

Oare n-ai pătruns tu încă natura mea de călugăr pentru a şti că nu există amuzament pentru mine fără tine şi că tot ce vorbeşti tu e moftologhie? Critica asupra cărţii lui Slavici e scrisă de mult – însă n-am publicat-o încă pentru că voi s-o remaniez. Poezia nu ţi-am trimis-o pentru că asemenea voi s-o remaniez. Am mai scris o critică asupra „Columnei lui Traian” care iar voi s-o remaniez. Tu ştii că la mine remanierile sunt lucrul de căpetenie, căci se cere să fiu într-o dispoziţie identică cu aceea în care am scris.

„Timpul”, suflete, în zilele când nu am treabă acolo, nu aştept pân-o ieşi de sub tipar şi ţi-l trimit a doua zi. Astfel eşti dispensată de-a citi articolele de

fond ale Dlui Christescu a doua zi după ce-au apărut. Le citeşti a treia zi, numai pe ale mele a doua zi – abstracţie făcând de admirabilele producţiuni ale penei onorabilului Păucescu, cari cată să te fi interesând foarte mult.

Momoţelule, crede că gândesc zilnic la tine şi mi-e dor şi că – în momentul în care, fără jenă, ţi-oi putea face aripi, ca să stăm fără jenă în acest oraş, ţi le fac ca să-mi vii pe sus ca o rândunică de odată cu primăvara. Căci s-a făcut primăvară, a sosit – fără flori şi fără verdeaţă încă – şi primăvara e vremea iubirii, de predilecţie. Pe muză nu fii geloasă, căci ea în adevăr nu mai produce nimic. Cred chiar că talentul de versificare a fost numai un incident al tinereţei şi că proză e ceea ce voi scrie de acum înainte. Poate da, poate nu; încă nu ştiu.

Când vei veni, vei afla de la madame Slavici dacă am ieşit vreodată seara sau m-am dus pe undeva. La comediile lui Vondracec n-am fost decât una singură dată et c'est tout, asemenea la Sarasate la amândouă concertele, ceea ce ţi-am şi scris. Autrement nulle part.

Te rog însă să nu vezi cumva scuze în aceste şiruri, căci n-am de ce mă scuza pentru că, zău puiule, nu ţi-am greşit nimic, nici câtu-i negru sub unghie.

Îţi sărut mânuţele şi picioruşele tale, labi de mâţă – mîţţă – ce eşti şi rămân

al tău
Emin Aga

Am prea multe mărci şi-ţi trimit şi ţie câteva. 41

2 Martie *188242*

[48]

Dragă Momoţelule,

Scrisoarea ta din urmă am primit-o ieri dimineaţa – 13 – înţelegeţi dar de ce nu ţi-am răspuns sub acea dată fatală. Am avut zilele acestea o sumă de lucru – tribulaţiuni electorale de partid şi de alt soi, încât nici n-am fost vineri la Maiorescu, id est la Junimea. Dar la tine gândesc în toate zilele şi când trimit „Timpul" şi când bag de seamă c-am uitat a ţi-l trimite. De aceea nu-mi mai face observaţii răutăcioase pe care, zău, Momoţi, nu le merit. Madame Slavici caută casă şi tot casă se face. Pân-acum nu mi-a dat nici un răspuns de ceea ce are de gând să facă pentru că nici nu ştie. Preocupată de bărbatu-său câte o dată turbă plângând, apoi iar se mai împacă câte o zi două cu el – apoi iar îi vine focul ş-aşa în infinit.

Ieri a fost Costinescu pe la mine şi pentru el am lucrat – gratis – un răspuns la nişte articole din „Binele Public". A plecat cu răspunsul la Giurgiu să-l mai umple de socoteli şi cred că mâni se va întoarce. Îţi trimit salutări de la el; sincere fără îndoială.

Măi Momoţi, tare-aş veni eu la tine de Paşti de n-ar fi ursuzul ăsta de

Păucescu la „Timpul”, care deşi sarcina mea e mai mică la gazetă de cum era înainte, tot o sarcină e, adesea nesuferită prin lipsa de definiţie a lucrărilor mele. Sunt un om foarte, foarte chinuit, draga mea fetiţă, foarte puţin liber pe vremea mea, ocupat cu lucrări care turbură în adânc cugetul şi inima unui om, prea adese ori sătul de viaţă şi însetat de linişte – de-o linişte pe care nimic nu mi-o poate da. Mie nu mi-e permis de-a fi bolnav, nu de-a mă lenevi; sunt condamnat ca uvrierii apusului la munca silnică pe viaţă şi-n această viaţă monotonă şi tristă tu, pasărea mea cea mică, eşti singura rază de noroc – şi chiar tu îmi faci imputări. Eu am observat că voi femeile luaţi toate lucrurile uşor. Voi nu-ntrebaţi de ce un bărbat nu face cutare şi cutare lucru, de ce nu ia ca altă lume uşor tot ce-i vine-n cale; voi nu-nţelegeţi că pentru unii din noi modul nostru de-a fi, oneşti, greoi, e chiar condiţia existenţei noastre, că nu ne putem schimba acest mod de-a fi făr-a pierde şi stima, şi orice bun moral care l-am fi câştigat într-o viaţă de osteneală şi de gândire.

Dar, nu mai zic nimic, Momoţi ar putea-o lua asupră-şi şi atunci iar ceartă, şi nu voi ceartă, n-o mai voi niciodată. Te sărut cu dulce, după cap unde-i groapa cu minciunile, de unde-ai scos opt zile de tăcere şi rămân

al tău
Emin

14 Mart. *1882*43

[49]

Dragă Momoţelule,

Nu ştiu de ce – dar văz bine că eşti supărată. Pricepi pe dos ceea ce-ţi zic – o iei asupră-ţi chiar acolo unde pun de mai înainte rezerva ca nu tu să te superi, căci nu [te] atinge: c-un cuvânt eşti o mîţă supărăcioasă pentru tine însăţi, ceea ce nu te opreşte de-a fi cel mai gingaş şi mai dulce fenomen din lume. Momoţelul meu cel moţat şi împintenat, când vezi că sunt ursuz, crede că sunt pentru că nu eşti aici, şi nu eşti aici, nu pentru că eu nu voi, căci ţi-aş fi trimis charte de drum de fier, ci pentru că nu voi să te trambalezi prin [h]oteluri ori prin chambre-garniuri imposibile, ci aş vrea să te cuibăresc undeva, la soare şi la primăvară, să râzi ca o nebună ce eşti şi să nu laşi căpuşorul în jos.

Gane-mi spune că o singură secţie mai are a-şi alege delegatul pentru afacerea ta şi mi-a promis şi azi, ca-n toate zilele, să se intereseze. Ganea (*sic*)– ma mie – stă foarte bine cu Chiţu, care l-a îndrăgit cine ştie din ce cauze, încât dacă i-ai mai scrie tu lui Chiţu şi i-aş mai zice eu lui Gane, precum îi zic, poate că s-ar face şi minunea aceasta.

Dragă Veronică, tu ştii că atunci când suntem singuri îţi pot spune orice şi tot ne împăcăm, pe când în scrisoare mă tem de efectul unor vorbe negândite, cari cad în sufletul tău ca în pământul plouat de primăvară şi nu ştiu ce răsare din ele. Ştiu eu de ce eşti supărată tu? Poate unde nu te-am făcut să vii deja? Momoţelul meu cel dulce şi drăgălaş, dar ce să fac cu tine acum? Unde să-mi şezi

acum asupra apropierii lui sf. Gheorghe? Şi să şezi departe de mine? Eu lângă gară, tu în oraş? Uite ce zic eu. Madame Slavici e în sfârşit hotărâtă să ia casă şi o ia în Podul Mogoşoaii, în centru pot zice. Acolo îmi dă mie două odăi, fiecare cu intrare separată, cu toate acestea comunicând una cu alta, pe 60 fr. pe lună amândouă. Foarte ieftin pentru locul acela. Aceasta va fi locuinţa provizorie pân' la toamnă, când, după cum ne-am înţeles, vii aci şi aranjăm o mai mare statornicie în viaţa noastră. Atunci tu vei alege, tu vei face, tu vei drege şi voi fi sclavul tău cel mai umilit, iască aprinzăcioasă ce eşti, pe care cineva trebuie s-o ghicească de ce se supără, ba chiar să ghicească că s-a supărat.

Cum ştiu eu, Moţi, până şi când am să capăt scrisoare de la tine? Azi mi se sfârşesc mărcile şi am mers cu tramwayul direct la gară să-mi cumpăr, pentru că simţeam că, întorcându-mă acasă, am să găsesc sau o să-mi aducă scrisoarea ta. Şi exact aşa a fost.

Un ceas după ce-am venit de la gară, pe când gândeam la tine, mi-aduce purtătorul „ta petite griffe" de mîţă ce zgârie, pe care-o sărut de departe. Să ştii că ţi-am făcut versuri, nu multe, dar chiar eu zic că sunt frumuşele, însă nu ţi le trimit până nu mi-i ruga frumos. Când ai să vii tu la Bucureşti, or să-nflorească teii şi am să te plimb sub tei, ceea ce am visat de atâtea ori, fără să se fi împlinit vrodată.

Te sărut şi te rog, te rog de mii de ori nu te supăra încă, până ce nu ne vom vedea. Când ne-om vedea te poţi supăra că am eu ac de cojocul tău, miţţă, mîţţă, miţţă, mânca-ţi-aş ochii!

Emin

17 martie *188*44

[50]

Dragă şi dulce fată,

Ţi-am scris ieri că-ţi scriu şi azi, ceea ce şi fac. Însă azi de dimineaţă nu ştiu de unde până unde m-a[u] apucat nişte friguri, combinate cu durere de cap şi lângezeală, încât deşi Floriile sunt de toată frumuseţea „Sunt floriile cu soare şi soarele cu florii", eu am zăcut în pat. Abia acum spre seară îţi scriu în fierbinţeală de friguri şi bând cafea neagră ca să-mi treacă durerea de cap.

Momoţelule, tare mi-i dor de tine şi atunci mi-i mai dor când, ca acum, Duminecă, n-am nimic de lucru şi am vreme să mă gândesc la tine.

Ce ciudate îmi par sfaturile ce mi le dai tu, ca să mă amusez etc., ca şi când mai există petrecere ori plăcere pentru mine pe pământ, afară de prezenţa ta? Să te văd iar, cu acel „brin d'amour" pe buza deasupra, voioasă şi sprinţară, c'est tout ! Ş-o să te văd. Din ce în ce mă descurc mai mult din desordinea de patru ani trecuţi a afacerilor „Timpului" şi pot zice că mâni poimâni e ziua în care mă voi vedea scăpat de toate datoriile mari şi mici. Deşi mi-am scos ceasornicul şi am plătit afară de asta, numai de când ai plecat tu, 525 fr. datorii din trecut totuşi stau passablement, încât, să am unde te plasa, numaidecât te-aş aduce la Bucureşti.

Departe de tine, îţi spun drept, nu voi să şed. Tu pe Podul Mogoşoaei, eu lângă gară nu merge. Tu eşti prea convoatizată şi eu prea gelos, pentru ca să nu-mi fac mie însumi zile fripte în asemenea împrejurări.

Să pot sbura pe trei zile la Iaşi, tare-aş veni. Dar mai mult de trei zile n-aş avea, pentru că eu nu am vacanţă, ci trebuie să trag ca catârii, greu la vale şi greu la deal.

Sper cu toate astea ca în două trei zile să găsesc o nouă combinaţie strategică, ca să ne putem vedea încă înainte de sf. Gheorghe căci pân-atunci mai e o lună aproape. Nu zic însă nimic de combinaţia mea, până ce n-oi vedea-o pe deplin realizabilă. Atunci va fi ca şi realizată.

Te sărut, Momoţelule, din creştet până la genunchi şi rămân

al tău
Emin

Duminica Floriilor
[21 Martie]*188245*

[51]

Măi Momoţelule,

Ce spui tu minciuni în depeşă, că de opt zile nu ţi-am scris? Ieri abia am primit scrisoarea ta din urmă şi azi aveam să-ţi răspund, când de-o dată... hop, depeşă. Fii liniştită, copilaşul meu cel sperios şi mic, nu s-a-ntâmplat nimic. Madame Slavici caută o casă de sf. Gheorghe unde să-ncap eu... vorba vine... dar să-ncapi tu mai cu seamă. Ea cam se lăsase de căutat casă, pentru că se făcuse iar ruptură definitivă cu bărbatu-său. Acum, împăcându-se ieri din nou, cu multe scene lăcrămoase, tot rămâne-n Bucureşti. Având a-ţi scrie despre aceasta şi neştiind ce să-ţi scriu, am întârziat, dar nu te supăra şi nu te nelinişti mai cu seamă. Fii cuminte, Momoţelule, şi nu-ţi face griji, când n-ai de ce ţi le face. Azi am vorbit din nou cu Nicu Gane. Mie mi se spune c-ar fi practic să-i scrii lui Chiţu. Ştiu eu? Te sărut de mii de ori, Momoţ rău şi nelinişti, şi rămân

al tău
Emin

Martie 188246

[52]

Mart. 188247

Dulcea mea Nică,

Eu mă mut de la sf. Gheorghe începând la Slavici în două odăi precum

ţi-am scris deja, şi unde o să vii tu. Te rog să nu te superi dacă întârzii cu răspunsurile, dar am o lucrare a Reginei de tradus, care cere grabă. Ca să mă crezi, puiul meu cel mic şi gentil, îţi trimit biletul alăturat, pe care te rog să-l păstrezi şi să nu-l arăţi nimănui de vreme ce nu voi să se ştie că traducerea e facută de mine. Eu nu sunt tare în traducerea de versuri nemţeşti.

Urechia iar mi-a propus o funcţie. Am pus pe Teodor Nica să-i spuie că n-aş primi decât cu o condiţie: să am libertatea deplină de-a face oricând o declaraţie în public că primind un post de profesor, nu devin de loc liberal şi că rămân ceea ce am fost, adversar al partidului roşu şi al ideilor lor. Sunt curios să ştiu ce răspuns o să dea la aceasta.

Te sărut după urechi şi rămân al tău pentru de-a pururea

Emin

Nu mă dojeni că-ţi scriu atât de puţin. Dar îţi scriu în tipografie, înconjurat de corecturi şi în mişcarea zgomotoasă a maşinei.

[53]

Draga şi mititica mea Moţi,

Se vede că voi fi având vro înrudire simpatică cu Hristos de vreme ce în săptămâna Patemilor lui m-a dat din friguri în junghi. Trebuie să ştii că de trei zile avem iarnă completă în ce s-atinge de frig, că piciorul meu drept e ca vai de el şi că pe deasupra am un junghi în partea dreaptă, drept care pun muştar şi piele de iepure la piept. Iată halul în care mă aflu, Moţi, încât nici nu ţi-am putut răspunde ieri la dulcea şi încântătoarea ta scrisoare pe care a căzut o lacrimă din parte-ţi. Draga mea fată! Mi-e milă, mi-e tare milă de tine. Costinescu a mai fost pe la mine şi-ţi trimite complimente.

Îmi zici să vin. Moţi, îmi vine să ţip la ideea de a te vedea şi cu toate acestea – Momoţelul meu cel drag şi iubit şi dulce şi desmierdăcios – de ce aş zice că vin, dacă nu pot? Nu pot, Moţi, mă rog ţie, nu pot mânca-ţi-aş guriţa ta cea dulce, nu pot, dragă femee. N-am decât trei zile libere: Duminecă, Luni şi Marţi. Una dusul, una întorsul – ce facem cu una singură? Dac-ar fi să-ţi spun motive, ţi-aş spune multe, dar nu voi. Eu ştiu că tu mă crezi, ştiu că mă crezi că de-aş putea, aş fi de mult lângă tine. Ştii tu ce dragă-mi eşti? Din ce în ce mai dragă, pentru că în tine s-a încheiat viaţa mea şi cu toate astea – aşa ne-a fost scris amânduror – prin despărţiri să trecem ca să se lămurească prin amărăciune sufletele noastre. Scumpă Moţico, nu număra zilele, căci în luna viitoare, în Aprilie, vom fi la un loc pe mult, mult timp şi apoi... aşa pentru totdeuna. Acesta e cel din urmă termen al amărăciunii noastre, şi acesta va trece că vreme este, ş-apoi nu ne va mai despărţi nici Dumnezeu, nici dracul.

Te sărut pe gât şi după cap şi pe obrajii amândoi şi „le brin d’amour” pe gură şi mânuţele şi la coate şi pe umăr şi rămân

al tău
Emin

Vinerea Patemelor 26 martie *188248*

[54]

Draga mea Nică,

Tu ai destul bun simţ ca să-nţelegi că nu-mi putea fi indiferent dacă acel om pleacă la Iaşi de paşti, el care are familia aci şi asemenea vei găsi natural dacă eu, predispus din natură a admite totdeuna eventualitatea cea mai rea din toate, a trebuit să te ţin de rău că l-ai primit. Împrejurările în care l-ai primit sunt în adevăr alarmante, o recunosc, şi văz că onor. Miron Pompiliu[49] e aci mai de vină decât tine.

Pot să-ţi spun că de supărare mi-a trecut şi junghi şi friguri şi tot. Cele trei zile de sărbători am stat închis în casă, mahmur ca un Turc şi nu mi-a trecut nici acum, căci sunt îndelungăreţ, cum zic cronicarii, la mâhnire. Par raison je reconnais que j'ai eu tort, [*şters*] mais c'est ne pas toujours la raison qui dicte nos mouvements. Fii dar şi tu cuminte şi iartă-mă, căci ştii cântecul

Cine-n lume-a mai văzut
Grădină fără cărări
Dragoste fără mustrări.

Despre versurile mele nici nu mi-ai scris măcar cum ţi s-au părut. Se vede că ţi-au displăcut şi de aceea nu te mai întreb. Poate chiar ca cele două strofe din urmă să fie cam cutezătoare în privirea rimelor.

Iartă-mă, puiuţule, şi lasă-mi să te sărut în gând măcar de-o mie de ori şi iar de-o mie de ori şi totdeuna fiind al tău

Emin

31 martie *188250*

[55]

Bucureşti *4 April 188251*

Dragă Nică,

Dă-mi voie să-ţi declar că nu mai înţeleg scrisorile tale. Ce sunt mustrările aceste, că-ţi răspund c-o zi înainte ori cu una mai târziu, ce sunt măsurătorile astea de şiruri, cantitative şi calitative – cum îţi scriu şi cât îţi scriu? Ştii tu cum îţi scriu acum? C-o durere de cap cumplită, o durere născută din

supărările ce le-am avut ieri şi care nu mai trec. Cât îţi scriu? Dacă-ţi scriu seara, îţi scriu atât ca să am vreme de-a merge pân' la gară să-ţi pun scrisoarea în cutie. Tu te agăţi ca iedera de mine şi eu m-anin aiurea? Vorbă să fie. Unde foc mă anin şi de cine mă anin, Nicuţa mea dulce, bată-te norocul? Ce închipuiri sunt acestea? Ce visuri şi ce comedii? Nicuţo, dacă te rog ceva e să nu vii la Bucureşti pentru a te trambala prin [h]oteluri; n-o sufăr aceasta. Eu însumi am să te chem să vii şi ai să-mi dai voie să-ţi trimit bani de drum. Nu mă mai pune iar pe foc; nu te mai instala la Hotel Royal; fii şi tu cuminte şi nu crede că întârzieri pe cari mi le dictează mintea şi strâmtorarea (căci tu ştii că nu suntem bogaţi nici unul, nici altul), că aceste întârzieri răsar din nepăsare sau din lipsă de amor. Încai dac-aş fi eu de 20 de ani şi tu asemenea – doi copii – aş înţelege să-mi faci o vină din orice întârziere. Dar nu este amorul nostru un amor serios, trecut prin focul vremii şi pe toată scara suferinţelor, nu este el îndeajuns de probat, pentru ca zilnic să mai am nevoie a-ţi da noi asigurări că te iubesc?

De aceea, uite, fii cuminte, Nicuţico, căci în luna aceasta, nu în alta, ne vom vedea şi acum vom pune la cale toate în ce priveşte viitorul. Dacă însă altceva te apasă şi – cum sunt femeile – altceva spui că te doare, atunci dă-ţi seama, Momoţelul meu, de ceea ce în adevăr te doare şi spune-mi-o. Şi tu îţi poţi da seama, pentru că tu eşti un spirit franc şi generos.

Spune-mi dar franc ce vrei şi fără înconjur îţi voi răspunde. Lasă-mă dar să te îmbrăţişez strâns şi să mă uit în ochii tăi lucii şi dulci şi să-i întreb ce vrei Momoţelule? Căci eu te vreau pe tine şi numai pe tine de acum şi pururea şi în veci

Emin

[56]

Fetiţule dragă,

Nu te supăra dacă nu-ţi scriu numaidecât după ce-ţi primesc scrisorile, dar în adevăr înot în stele. Acuma m-a[u] apucat frigurile versului şi vei vedea în curând ceea ce scriu. Îndată ce mă voi muta de aici îţi trimit bani de drum; pân-atunci „Legenda" la care lucrez va fi gata şi fiindcă luceafărul răsare în această legendă, tu nu vei fi geloasă de el, fetiţul meu cel gingaş şi mititel, şi nu te-i supăra că nu-ţi scriu imediat, nici că nu-ţi scriu mult. Cred că e un gen cu totul nou acela pe care-l cultiv acum. E de-o linişte perfectă, Veronică, e senin ca amorul meu împăcat, senin ca zilele de aur ce mi le-ai dăruit. Căci tu eşti regina stelelor din cerul meu şi regina gândurilor mele – graziosa – graziosissima donna – pe care o sărut de mii de ori în somn şi trează şi mă plec ei ca robul din „O mie şi una de nopţi"

Emin

10 aprilie *188*252

[57]

Dragul meu bobocel moţat,

Lucrarea mea e sfârşită şi n-am decât s-o copiez; prin urmare corespondenţa poate urma cu lungimea ei obicinuită. Măi boc, eu cu Verussi nu sunt de loc bine din cauze politice. L-am ars de atâtea ori în „Timpul” încât oricâtu-i gros de obraz în calitate de grec, tot trebuie să-mi fi purtând ranchiună. De altfel nici-l salut, nici mă salută, încât de aci poţi conchide ce fel de prieteşug ne leagă.

Boboc, am făcut nişte versuri rele pe textul rău al M. Sale, încât îmi stau perii-n vârful capului. De aceea m-am şi rugat ca să nu mi se ofilească numele de traducător pentru că mi-ar ucide reputaţia. C’est inouï ce est ce que j’ai fait. Moţi, eu am să mă mut precum ţi-am scris [la] Podul Mogoşoaii. Din momentul în care mă voi vedea aranjat în noua locuinţă măcar cât de cât, ai să-mi vii şi tu cu iuţeala invenţiunii lui James Watt. Şi nu mai spun nimic. Ce să-ţi mai spun? Parcă nu ne ştim acum îndeajuns amândoi ca să ghicim de ce suntem capabili? De crime, de fel de fel de crime cari de cari mai mari şi mai vajnice şi mai îngrozitoare şi mai dulci şi mai momoţ (?).

Tare te-aş săruta, Momoţ, şi sărut vânt pentru că nu eşti aici. Şi te-aş legăna încet să adormi, ceea ce nu poţi pentru că tu nu ştii dormi cum ştiu eu câte douăzeci de ceasuri în şir. Numai afurisitele astea de picioare nu-mi dau pace, drăguţa mea, şi întruna trebuie să le cârpesc sănătatea cu petece de bumbac. C’est à desesperer. Dar în sfârşit, bun e Dumnezeu şi meşteră-i Balta Albă. Frate-meu mă chiamă la el lângă Baltă, unde cred că vor dispărea pe de-a pururea ramele acestea cari-mi încurcă zilele. Te sărut, Momoţi, de multe, de multe ori şi rămân

al tău
Emin

17 aprilie 1882

[58]

Nicuţă,

De o sumă de zile n-am primit nici o scrisoare de la mata, încât nu ştiu ce să cred.

Te-ai supărat? N-ai primit scrisoarea mea din urmă? Ori ai alte cuvinte ca să nu-mi scrii. Poate eşti ocupată cu mutatul ori cu casele proprii... ori mai ştiu eu ce.

Îţi sărut mânile mici şi gentile şi te întreb ce ţi-i? Răspunde lui Emin. Mâni mă mut, dar răspunsul să-l adresezi: M. Eminescu, tipografia Minulescu, sub Sala Bossel, Bucureşti.

Al tău
Emin

24 aprilie *1882*53

[59]

*April 1882*54

Dulcea şi drăgalaşa mea copilă,

De ce-mi eşti aşa de tristă şi de demoralizată, de ce doreşti „Eternitatea” – tu odorul meu cel drag, tu Veronicuţa mea, unica şi draga mea Veronică?

Se pare că scrisoarea ta cea din urmă s-a pierdut la poştă, sau că s-a pierdut a mea. Duminecă am început a mă muta; îţi spun drept, o adevărată boală, încât o săptămână de zile nu mă mai desobosesc din acest chin. Totul e încă în cea mai cumplită desordine unde m-am mutat, încât ar trebui să mai treacă vro două zile până să-mi aranjez mulţimea de cărţi şi de buclucuri şi să-mi deosebesc chaosul de zi, vechiturile şi pergamentele de odaia ce ţi-o gătesc ţie.

Nică, îndată ce pot îţi trimit bani de drum şi o să pot foarte curând. De aceea, te rog, te rog, sărutându-ţi mânile tale cele mici şi dulci, să nu te superi şi să îngădui puţin, foarte puţin, căci ne vedem curând.

Scrie-mi repede că te-mpaci cu aceste câteva zile; scrie-mi că eşti îndestul de gentilă ca să nu-ţi mai faci gânduri negre şi să te întristezi degeabă; scrie-mi că eşti Nicuţa mea cea veselă şi că nu-ţi doreşti moartea ci viaţa, viaţa împreună. Am atâta de expiat faţă de tine, şi desigur vina mea cea mai mare este însăşi natura mea. Este că un om greoi, nepractic, lipsit de toate a îndrăznit a iubi o floare drăgălaşă ca tine, făcută pentru a trăi în lumină şi în veselie. Tristeţa caracterului meu se reflectă şi asupra ta şi fără să voi, nenorocesc eu singur pe unica fiinţă care-o iubesc din toată inima şi cu toată sfinţenia. Fii cuminte, Moţi, şi nu te supăra – în curând, în curând punem capăt durerilor noastre.

Al tău
Emin

Adresa mea nouă:

Bucureşti
Calea Victoriei N°. 67. Etaj I

[60]

Draga mea fată,

În adevăr recunosc că munca zilnică la care sunt supus e în cel mai mare

grad ingrată, dar în realitate răul constant de care suferă ţara este tocmai această lipsă de diversitate în ocupaţiuni. Ce e de făcut în România şi ce ocupaţie poate găsi cineva?

Nici una, dacă nu voieşti a fi funcţionar al statului. Pe acest din urmă teren însă ai concurenţa tuturor nulităţilor, căci în această vânătoare consistă din nenorocire viaţa publică la noi. Iar a lua în arendă o moşie fără capital nu se poate. La aceste două ocupaţiuni e redus însă omul în ţara noastră. Funcţionar, arendaş, advocat, iată cele trei cariere – exceptând profesura şi milităria, cari amândouă sunt adevărate sărăcii. Cât despre artă adevărată sau ştiinţă adevărată, ele se fac în România amândouă cu pagubă, nu cu câştig – deci sunt terenuri pe cari un om nu câştigă nimic; nici măcar glorie, căci chiar pentru aceasta din urmă se cere un public care te apreciază, un public ce lipseşte.

Feudul şi castelul nu sunt, căci altfel am vorbi atunci. Cei ce le au nu le merită şi nu le preţuiesc cum se cuvine, cei ce le-ar preţui cum se cade nu le au – aşa e cursul lumii şi al norocului.

Dar cine s-ar uita la toate acestea, n-ar mai scăpa de gânduri negre. Destule sunt şi câte avem, câte ni le impune (?) vremea şi piedicile câte există.

Te sărut, Momoţelule, de multe, multe ori, cu păreri de rău că nu pot nici zbura, nici mă pot preface în aer atmosferic ca să călătoresc împreună cu razele soarelui pân' în fereastra ta. De când te-ai dus n-am scris un singur vers; parcă a dispărut toată inspiraţia şi tot entuziasmul. Cel puţin şase luni de odihnă mi-ar trebui ca să-mi vin în fire, ca maşina intelectuală să devie capabilă a mai concepe ceva. Am ruginit cu totul intelectual.

Moţi, te sărut cu dragoste şi te rog să nu uiţi pe

Emin

*Sfârşitul lui Mai 188*55

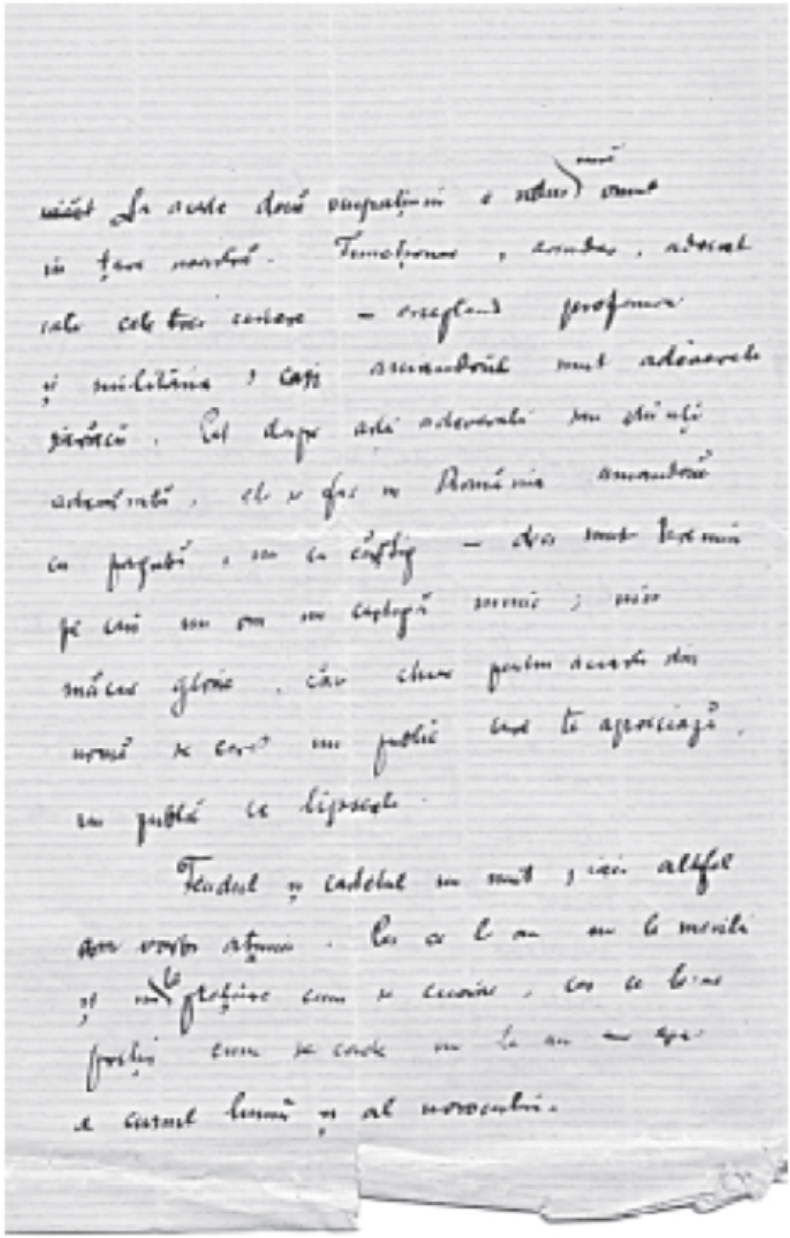

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle, mai 1882]

[61]

Dragă Nicuţică,

Am fost de marţi seara până astăzi la Giurgiu. Costinescu a promis să

mă împrumute cu 600 fr., din cari mi-a şi dat 200. Cred că tot la Lacul Sărat o să mă duc. Numai dac-aş putea să scap de bubele acestea cari constituie o supărare zilnică şi un chin de tot ceasul. Miercuri peste zi am fost pe două ceasuri la Rusciuc; m-am preumblat din nou împrejurul cetăţii, am mai cumpărat o carte bulgărească şi puţin tutun şi m-am întors. Amploiaţii regiei m-au prins cu tutunul – deşi fără cuvânt, căci nu erau nici 100 grame, atâta [c]ât are dreptul să-şi ia oricine. Se-nţelege că, fiind în dreptul meu, au trebuit să mi-l dea îndărăt. Nu ştiu încă când o să plec, ba la dreptul vorbind nici nu ştiu măcar unde. În orice caz însă îţi voi scrie şi am speranţa să pot veni şi la Iaşi. Dar... vorba ta... nu mai făgăduiesc nimic.

Momoţ, tu la scrisoarea mea a doua n-ai răspuns încă şi nu mi-ai spus nimic de tânărul ce l-am visat cu mustăţile negre, subţiri. Aştept răspuns ca să văz dacă există visuri fatidice.

Momoţel, te sărut de multe, multe ori şi tare m-aş întinde lângă tine să dorm dus, să dorm pentru totdeuna, draga mea fată.

Al tău
Emin

_____

4 iunie 1882

[62]

Dragul meu Momoţel,

Dacă nu ţi-oi scrie câteva zile, atunci să ştii c-am plecat. Nu ştiu încă bine unde să plec: la Pucioasa, la Strunga, la Balta Albă, la Lacul Sărat, dar destul că de plecat trebuie să plec căci picioarele mele au nevoie, fie de băi sărate, fie de băi alcaline, dar însfârşit de băi cari au un efect determinant asupra pielei. Tratamentul intern e stabilit deja... Fier, fier şi iar fier, în formă liquidă şi în formă de pilule.

Tu vorbeşti de crairlâc. În adevăr ţi-am făcut grozave infidelităţi. Am încălţat colţuni de cauciuc în picioare, cari sunt mai buni decât orice bandaj, dar costă 24 franci [*urmează două rânduri tăiate, cu cerneală violetă, de Veronica Micle*], dar poate că eşti geloasă de infidelităţile celorlalte două picioare. Iartă-mă că sunt cam buruienos la vorbă, dar de ce eşti şi tu nebună şi presupui lucruri imposibile? Mai bine, fă bine şi vezi să [*urmează trei rânduri tăiate, cu cerneală violetă, de Veronica Micle*]. Nu-l încalţ din principiu.

Încolo te sărut cu dulce nebunie, de 7000 de ori şi ceva pe deasupra şi te rog să te speli cu camforă, medicament călugăresc, dar care fereşte de gelozie şi de ispită şi pe-o parte şi pe alta.

Momoţ, ţi-aş muşca degetele să fii aici.

Al tău
Emin

6 Iunie 1882

[63]

Dulcea mea amică,

Scrisoarea mea din 17 vei fi primit-o cred. Îţi scriu ca să te previn că, pentru 28 a lunii curente, sunt rechemat de afaceri la Bucureşti, căci colegii mei pleacă amândoi la 1 Iulie. Astfel, dacă vei primi scrisoarea de faţă să-mi răspunzi imediat ca s-o *(sic)* pot primi încă răspunsul. De când lipsesc din Bucureşti, îmi lipseşte ceva, dulcele obicei de-a primi câteva şiruri de la adorata şi gentila mea Nicuţă, căreia în gând îi sărut picioruşele.

Cât despre bubele mele, toate s-au închis, afară de una la piciorul drept care e foarte îndărătnică. Noutăţi de pe aici nu vei fi aşteptând şi-ntr-adevăr nici n-aş avea ce-ţi scrie decât că verdeţurile ne vin direct din Ţarigrad şi că pustietatea de prin prejur nu produce nimic. Neavând nici un râu şi lipsită de ploaie, recolta arăturilor e nulă, de aceea oamenii nici nu prea ară şi se-ntemeiază mai mult pe creştere de vite. Viaţa e monotonă şi peste zi târgul pustiu. Şed în mansarda mea şi cetesc economie politică, pregătindu-mă pentru trista campanie de vară, pentru caniculă, când, singur la „Timpul” voi trebui să scriu în fiece zi altceva.

Te sărut cu dulce, draga mea Veronică, şi rămân al tău

Emin

Constanţa 20 iunie
24 Iunie 188256

[64]

Dulcea mea Veronicuţă,

Tare eşti tu prăpăstioasă. Se-nţelege că-ţi cer de-o mie de ori iertare că nu ţi-am scris din Giurgiu, deşi am sosit acolo ca azi şi ca mâni era să plec. Mâni plec la vapor, dar am venit, în urma unei informaţii greşite, c-un ceas mai târziu şi astfel am pierdut câteva zile în Giurgiu, despre cari nici nu ştiam c-o să le petrec acolo, ca să pot primi un răspuns de la tine.

Îmi spui că madame Baiardi îţi lasă casa. Ei şi? Găseşte alt chiriaş, dacă nu se poate altfel. Dacă te muţi tu în ea, spune-mi ce-ţi plăteşte pentru salon şi etac altul, ca să-ţi plătesc eu acea sumă. Spui asemenea cu spaimă că ai a plăti patru sute ş-atâţia franci.

Iată o sumă, dragul şi gentilul meu copil, pentru care nimeni în lume nu s-a spânzurat pân-acuma. Se va găsi şi ea, numai să mă-ntorc la Bucureşti. Fii cuminte, Momoţelul meu, şi-nainte de toate nu pierde pentru nimicuri prezenţa de spirit şi răceala de judecată. Crede-mă că preţuiesc prea mult amorul tău şi că e singurul lucru la care ţin în lumea aceasta. Tu însă îmi faci zilnic imputări, drepte poate, dar prea grave pentru nişte nimicuri.

Veronică dragă, aceste imputări nu mi-ar face nici un rău, dac-ar veni de [la] o persoană indiferentă, deci nu ele mă dor, ci mă doare durerea ta, care ţi le dictează şi sufăr pentru că tu suferi. De aceea te rog, nu te nelinişti degeaba, ci rămâi cuminte şi rece. Nu ştiu dac-ai constatat şi tu un adevăr: că tot ce vrea omul degrabă, cu de-a sila şi cu zorul, se-mpotriveşte voinţei noastre, parcă ne-ar face în ciudă. Vremea şi împrejurări favorabile ne aduc acel bine dorit.

Îţi sărut mânuşiţele, draga mea cea neastâmpărată, te-mbrăţisez de multe ori şi rămân

al tău
Emin

Constanţa 24 iunie 1882

[65]

Draga şi dulcea mea fetiţă,

Eu ţi-am răspuns la scrisoarea ta din urmă, e pozitiv. Încât se vede că se va fi pierdut, ceea ce mi s-ar fi întâmplat pentru întâia oară de când corespundem. Îţi scriam de căldurile ce domnesc aci, rugam să mă ierţi că nu ţi-am scris imediat şi-n sfârşit ştiu un lucru: ţi-am scris trei pagini de blagomanii şi te sărutam la sfârşit, cum te sărut serile şi dimineţile măcar cu gândul. Mă mir în adevăr foarte mult cum de n-ai primit-o.

Apropos de Titu. Da! Vorba ceea; râde vârşa de baltă şi baba de fată. Cine s-a găsit să-ţi facă morală în privirea relaţiei cu mine? Maiorescu. O fi el critic, o fi el om de litere, dar iubirea mea pentru tine şi desinteresarea ta copilăroasă şi adevărată cu care ai fost şi rămâi a mea, aceasta nu ar fi găsit-o la nici una din doamnele pe care le-a perindat. Deosebirea între el şi mine e că el a avut pururea ce oferi femeilor, şi eu n-am avut nimic, decât ingratitudine chiar. Tu nu eşti de comparat cu acele şi de aceea rău face a te mustra pentru lucruri cari sunt spre lauda, nu spre mustrarea ta. Imorală o femeie care iubeşte din capriţiu, imorală cea care iubeşte pentru bani şi pentru interese, dar dacă există moralitate în amor e numai amorul de bunăvoie, fără interes, cu uitare de sine şi cu uitare de tot. De aceea, draga mea Nicuţă, îţi zic: opinia celor ce sunt mai răi decât noi nu ne atinge întru nimic.

Un lucru care te va interesa. Baican scrie o poveste ce i-am spus-o eu şi pe care tu vei recunoaşte-o numaidecât. E o poveste care s-a spus de multe ori la tine acasă şi e publicată în foiletonul „Timpului”.

Eu, versuri nu mai scriu de loc. Dar în adevăr e şi peste putinţă de-a scrie. Zilnic câte un articol de fond, şi pe nişte călduri, drăguţa mea, pe nişte călduri cari produc durere de cap şi te scot din fire. Dar tu îmi spui că scrii şi ştii, Moţi, că odată avem să le corijăm împreună şi le vom edita şi mă tem c-ai să capeţi şi Bene-merenti, Moţ mititel ce eşti tu şi drăgălaş, să treci la nemurire alături cu Sion şi cu Urechia. Quel plaisir!

Draga mea fată, iartă-mă că n-ai primit scrisoarea mea. Ce să-ţi zic alte

dacă te superi? Fiindcă nu poţi bate poşta care mi-a irosit-o, bate-mă pe mine că tare mi-ar plăcea să umblu bătut de tine, odor în codru de tâlhari ce eşti!

Când te culci, gândeşte la mine şi când te scoli asemenea. Şi lasă-mă să te pup, mânca-ţi-aş ochii tăi cei lucii de pisică, şi să te dorlotez ca pe-un pui ce eşti tu, puiţul dulce şi pe vecii vecilor a lui

Emin

Iunie 1882[57]

[66]

Din luna lui Iunie 1882.
A plâns scriind-o. [58]

Îngerul meu blond,

Te-aş acoperi toată cu sărutări, cum argintarii îmbracă cu pietre scumpe icoana Maicii Domnului, dacă ai fi de faţă; aş face-o în gând, dacă n-aş fi atât de gelos precum sunt. Tu îmi faci imputarea că nu-ţi vorbesc de loc de amor – dar tu nu ştii că amorul meu e un păhar în adevăr dulce, dar în fundul lui e plin de amărăciune. Şi acea amărăciune, care-mi turbură pururea amintirea ta, e acea gelozie nebună, care mă face distras, care mă amărăşte şi când eşti de faţă, şi când nu eşti. Veronicuţa mea, dacă acest sentiment care tâmpeşte mintea şi stinge-n om orice curaj de viaţă, n-ar învenina pururea zilele şi nopţile mele, dacă n-ar fi ingredienţa fatală a oricărei gândiri la tine, aş fi poate în scrisorile mele mai expresiv şi mai vorbăreţ. Tu trebuie să ştii, Veronică, că pe cât te iubesc, tot aşa – uneori – te urăsc; te urăsc fără cauză, fără cuvânt, numai pentru că-mi închipuiesc că râzi cu altul, pentru care râsul tău nu are preţul ce i-l dau eu şi nebunesc la ideea că te-ar putea atinge altul, când trupul tău e al meu exclusiv şi fără împărtăşire. Te urăsc uneori pentru că te ştiu stăpână pe toate farmecele cu care m-ai nebunit, te urăsc presupuind că ai putea dărui din ceea ce e averea mea, singura mea avere. Fericit pe deplin nu aş fi cu tine, decât departe de lume, unde să n-am nici a te arăta nimănui şi liniştit nu aş fi decât închizându-te într-o colivie, unde numai eu să am intrarea. Şi această amărăciune e uneori atât de mare, încât pare c-aş fi vrut să nu te fi văzut niciodată. E drept că viaţa mea ar fi fost săracă, ar fi fost lipsită de tot ce-i dă cuprins şi înţeles, e drept că nu te-aş fi strâns în braţe, dulce şi albă amică, dar nici n-aş fi suferit atât, nici n-aş fi trăit pururea ca un om care duce un tezaur printr-un codru de tâlhari. Oare acel om, pururea în pericol de a-şi arunca viaţa pentru acel tezaur şi pururea în pericol de a-l pierde, nu-şi zice în sine uneori că, cu toate că iubeşte tezaurul, ar fi fost – nu mai fericit, dar mai puţin nefericit să nu-l fi avut? Aşa zice poate, dar cu toate acestea nu-l lasă în pădure, cu toate acestea-l iubeşte mai mult decât viaţa. Aşa te iubesc şi eu – mai mult decât viaţa, mai mult decât orice în lume şi pururea cu frica-n sân, aş vrea să mor or să murim împreună, ca să nu mai am frica de-a te pierde. Ţi-am spus, Nicuţă, că pentru mine viaţa s-a încheiat. Ce-mi mai spui tu, că sper să aflu alt amor cu uşurinţă şi că nu apreciez îndestul dragostea ta? Nu mai sunt în stare

şi nu voi mai fi de-a iubi nimic în lume, afară de tine.

Dac-ai cunoaşte această mizerie sufletească care mă roade, dacă ai şti cu câtă amărăciune, cu câtă neagră şi urâtă gelozie te iubesc, nu mi-ai mai face imputarea că nu-ţi scriu uneori o vorbă de amor. În acel moment te-aş săruta, te-aş desmierda, dar te-aş ucide totodată.

Momoţelule, îţi sărut mânile tale mici şi genunchii tăi cu gropiţe şi gura ta cea dulce şi părul şi ochii şi coatele şi toată, toată te sărut şi te rog, te rog mult să nu mă uiţi deloc, deşi poate tocmai când vei şti că te iubesc ***, nu vei mai pune nici un preţ pe iubirea

lui Emin

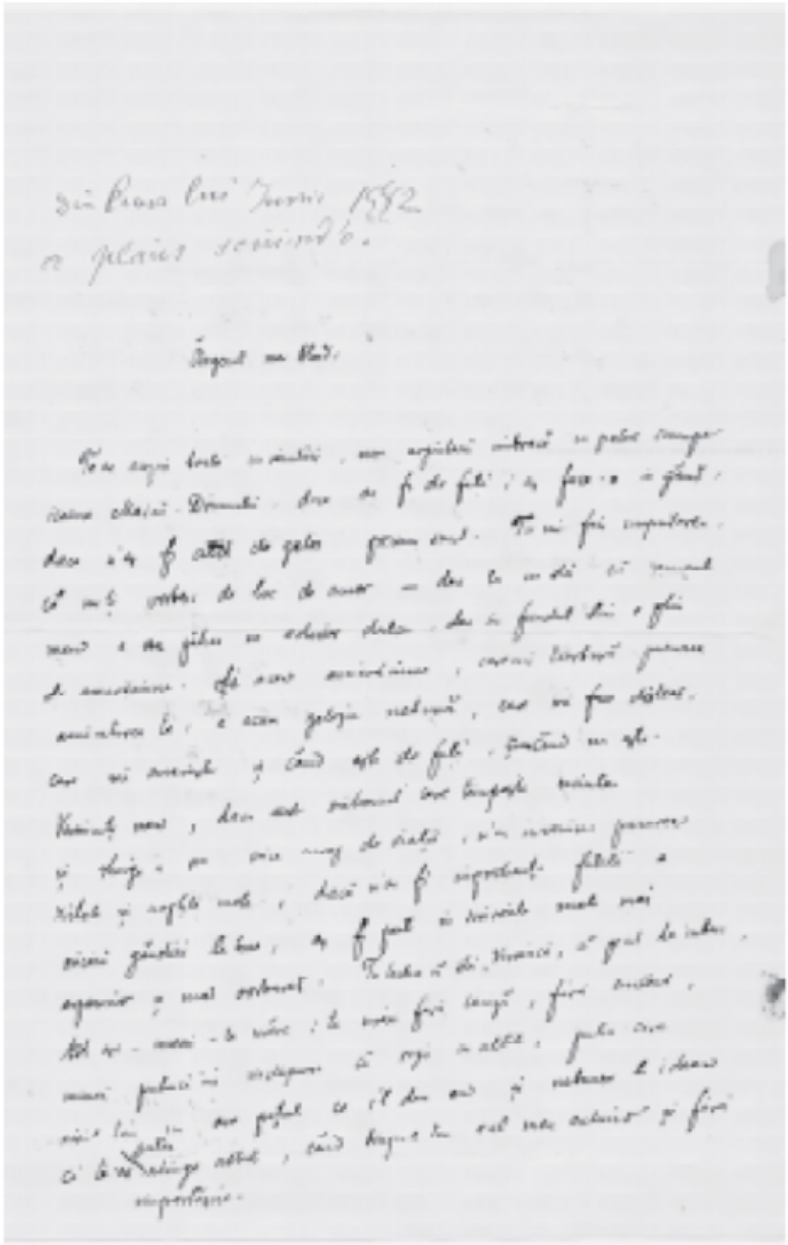

[Mihai Eminescu. Scrisoare către Veronica Micle,
iunie 1882. Adnotarea aparţine Veronicăi]

[67]

Amica mea,

Îţi mulţumesc pentru trimiterea fotografiei. Nu ţi-am răspuns la cea din urmă scrisoare şi n-am dat mai ales urmare cererii pentru batistă şi scrisori, pentru că îmi era atât de greu de-a mă despărţi de aceste dulci rămăşite a[le] fericirii şi nefericirii mele, de rămăşiţele singurului sentiment adevărat pe care l-am avut în viaţă şi pe care desigur nu-l voi mai avea nicicând.

Dacă pretinzi în mod absolut ca să-ţi trimit cele din urmă scrisori înapoi, ţi le voi trimite, căci eşti în drept a mi le cere; dar dacă nu le pretinzi, amica mea, atunci te rog lasă-mi-le. Nevrednic de-a le păstra, nevrednic de-a fi iubit de Dta, precum ţi-am spus de atâtea ori, eu o cer aceasta nu ca un semn de afecţie, ci ca o graţie excepţională. Dar în sfârşit, Dta eşti stăpână pe voinţa Dtale şi dacă îngădui să le păstrez, le voi păstra. Încolo cred că nu vei socoti că aş putea abuza vrodată de ele. Trimiterea fotografiei a fost pentru mine un semn că mi-ai permite a păstra şi acele scrisori, care departe de a face asupră-mi efectul unor triste amintiri, formează comoara, singura comoară a vieţii mele. Îţi simt mâna mică şi rece şi te rog să-mi ierţi şi cele ce ţi-am greşit şi cele ce-ţi închipuieşti că ţi-am greşit.

M. Eminescu

NB. Scrisoarea Dtale a întârziat din cauza întreruperii comunicaţiilor.

Scrisoarea aceasta este din luna lui Iunie 1882.
Eram supăraţi, încă nu ne împăcasem. 59

[68]

*Sfârşitul lui Iunie 1882*60

Draga mea Dudue,

Astăzi plec din nou la Giurgiu şi de-aci la destinaţie, adecă la băi. De aceea, de la primirea scrisorii acesteia încolo, să nu-mi mai scrii la Bucureşti, ci să aştepţi scrisori de pe unde-oi poposi. Scrisoarea ta din urmă, plină de drăgălaşă voioşie, am primit-o. Deci îţi răspund că cu Costinescu m-am învoit să-i plătesc în şase luni. Iartă-mă, Momoţel, că nu-ţi scriu mai mult, dar mă folosesc de cele din urmă sferturi de ceas înaintea plecării mele şi mai am încă să-mi leg piciorul. Trebuie să ştii că abia azi, după zece zile, bag de seamă că mi-am uitat pardesiul în tren. Habar n-am avut pân-acum că l-am pierdut. Atât sunt de uitit, dragul meu Momoţ, încât crede-mă că singurul lucru ce nu-l uit eşti tu.

Te sărut mult, cuconiţă dulce ce eşti tu, şi rămân al tău

Emin

[69]

Dragă Momoţ,

Azi am citit într-o foaie franţuzească că amorul e ca floarea de lămîi: florile albe şi fructele verzi. Asta va să zică că fructul oricărui amor e gelozia şi de aceea nu mai citi nici între şiruri, nici peste ele, ci ceea ce ţi-am scris. Tu eşti comoara mea, dar eşti într-un codru de tâlhari.

Sunt foarte ostenit, Momoţică, pentru că, pe căldurile aste afurisite am alergături şi de lucru în toate zilele. Nu lua şi tu toate în nume de rău – ci când m-apucă câte-o jale nebună ori o gelozie nebună, tu îngăduie şi iartă. Crede-mă, omul necăjit şi singur, cum sunt eu, îi vine câte o dată turbarea, ş-atunci mi-i jale şi de mine şi de tine şi-mi ies din minţi.

„Timpul" nu ţi l-am trimis o zi pentru că n-am avut mărcuţe de 1½ bani şi chiar pe aste două numere ce ţi le trimit, vezi o marcă improprie.

Scrisoarea ta din urmă m-a durut. Nu pricepi şi nu poţi pricepe tu că a mea nu cuprindea nici o imputare la adresa ta? Nu-nţelegi că-mi eşti dragă de te-aş mânca de vie, strengăriţo, şi tocmai de aceea sunt gelos? Dar tu – din ceea ce e oarecum elementar în mine şi indubitabil din acea sete adâncă şi geloasă, ce-o am după tine, îmi faci o imputare, ba zici că te urăsc în adevăr. Cine se uită în soare drept, i se întunecă pe dinaintea ochilor. Cine iubeşte e gelos şi gelosia seamănă cu ura, precum orbirea prin raze solare seamănă cu noaptea fără a fi noapte.

De aceea te sărut mult urâto, subsuori (?) şi pe umeri şi pe mâni şi te rog să nu te superi de întârzieri de scrisori pentru că sunt un biet om necăjit, care te iubeşte din toate puterile lui. Şi scrie, chiar mai des decât Emin ţie, tu lui

Emin

5 Iulie *1882*61

[70]

Draga mea fetiţă,

Îţi trimit un mandat poştal 50 fr. – atâta acum, peste câteva zile sper a putea trimite alţi 50. Nime nu e-n Bucureşti încât în realitate aproape toate numerele „Timpului" se expediază în străinătate. Din cauza asta administraţia noastră n-are un ban şi nu-mi poate avansa leafa. Ţi-am făgăduit în scrisoarea din Chiustenge să-ţi trimit de voi putea datoria ce ai a plăti pentru Micle. În acest moment de criză mi-e însă aproape cu neputinţă s-o fac. Abia în Septembrie sper a ţi-i putea trimite.

Dac-aş veni la Iaşi? Pe aripile vântului aş veni, numai să pot. Dar ce vrei tu, mica şi dulcea mea copilă să fac acolo, unde sărăcia şi lipsa de ocupaţii e chiar mai mare decât în Bucureşti? În asemenea epocă, draga mea fată, omul trebuie să fie foarte stricat ca să se poată menţine deasupra apei.

Te sărut cu dulce de multe, multe ori, mîţişorul meu cel drăgălaş. Nu mai citi Pot Bouille, dă-l dracului!

Al tău
Emin

Iulie 188262

[71]

Iulie 188263

Draga mea Nică,

Călduri, muncă şi necazuri mă opresc de a-ţi răspunde cu acea promptă regularitate de care, de dragul tău, m-aş ţine bucuros. Precum era de prevăzut, după ce am făcut atât de puţine băi şi după ce aerul de Bucureşti nu-mi prieşte de loc şi căldurile asemenea, bubele mele ameninţă a se redeschide şi a mă rearunca în acea mizerie morală, care era de vină la tăcerea mea.

Dragul meu Moţ, nimeni, absolut nimeni nu-i în Bucureşti, nici prieteni, nici duşmani. Toţi caută răcoare şi linişte din acest infern, în care cei nevinovaţi se pedepsesc. După ce şi corectorul de la „Timpul" mi s-a îmbolnăvit, am rămas curat redus la mine însumi cu onorabila redacţie... şi pe ce călduri, Doamne sfinte!

Nu fi supărăţică, dacă nu-ţi scriu imediat şi crede-mă că abia găsesc un moment mai limpede în care să pot gândi şi la dragul meu Moţ, la imputările ce ea mi le face şi la fatalitatea că mi-i atât de dragă şi atât de scumpă şi totuşi nu pot fi lângă ea.

Eh! La pauvreté est une mauvaise chose! Şi chip să scap de ea pentru totdeuna nu se vede încă. Dar în sfârşit, bun e Dumnezeu şi meşter e dracul. După ploaie trebuie să vie şi senin, care va fi şi mai senin prin tine, Nică.

Ai avut de descifrat în scrisoarea mea trecută. Am plecat la Chiustenge şi cerneala din călimară s-a făcut în vreme de vară ca păcura – Copirtinte – încât se lipea filă de filă.

Te sărut de mii de ori, Moţ, şi iar te sărut şi iar, şi iar şi te rog să-mi păstrezi locul din inimă care l-ai dăruit lui Emin.

[72]

Dragul meu suflet,

Muzicaliile n-au sosit încă, dar îndată ce vor sosi, ţi le voi trimite imediat. Nu te supăra de suferinţele mele, căci nu ţi-ar folosi nici ţie, nici mie. Sunt bolnav acum spre toamnă tot aşa de rău ca astă vară, mai ales de când timpul a început a se răci şi ceea ce-i mai rău, o curioasă tâmpire şi lipsă de curaj m-a cuprins. De aceea şi tu simţi din scrisorile mele că nu-mi sunt boii acasă, cum se zice, că nu sunt în toată firea. Această oboseală sufletească mă face adeseori să nu ştiu ce să scriu. Stau uneori ceasuri întregi cu condeiul în mână fără ca nimic,

absolut nimic să-mi vie în gând, ba m-am surprins că adeseori nu pot urmări o idee în şir.

De-acasă am primit asemenea ştiri rele. Bătrânul meu părăseşte Ipoteştii la sf. Dumitru şi se mută în oraş pentru a trăi dintr-o rentă de la 20, 000 franci câţi i-a[u] mai rămas. Renta de la acest capital face exact 80 de franci pe lună (cu5%), încât mă mir şi eu din ce va trăi. Astfel totul se-ntunecă împrejuru-mi şi lipsa de grijă de pân-acum pentru tată-meu, şi sănătatea mea proprie. Îţi poţi închipui, dulcea mea Veronică, că în asemenea împrejurări scrisorile mele către tine sunt scurte şi ursuze, pentru că sunt rău dispus din o mie şi o sută de cauze. Ba încă, cum zici tu, ferească Dumnezeu de mai rău, încă şi mai rău poate veni.

Ştiindu-te pe tine asemenea săracă şi în nevoi, cu grija creşterii copiilor, poţi să-ţi închipui că inima mi se face cât un purece şi adeseori nu văd încotro. „Timpul" acesta m-a stricat în realitate cu toată lumea; sunt un om urât şi temut – fără nici un folos du reste. Dac-ai fost blândă pentru mine în timpi când ai fi putut să fii mai aspră, nu fii (*sic*) acuma, când făr-de vină mii de suferinţi mă împresoară. Te sărut, draga mea fată şi rămân

al tău
Emin

Iulie 188264

[73]

Dragă Nică,

Cu poşta de azi îţi trimit cu mandat poştal o sută de franci. Eram să ţi-i trimit în scrisoare, dar e[u] văd că modul cel mai simplu e cu mandat.

Al tău
M. Eminescu

*Sfârşitul lui Iulie*65

[74]

Dragă Moţi,

Cum te-aş deprinde eu pe tine să nu mai fii nedreaptă cu mine, să nu-mi imputezi lucruri de cari nu sunt capabil. Tu-mi imputezi din nou infidelităţi cari nu există decât în imaginaţia ta de copil, pe când eu zac acasă de friguri şi de oboseală. Tu vrei chiar să mă faci gelos prin perspectiva ce mi-o deschizi de a te primbla singură pe la Copou. Lasă toate astea, mica mea prietenă, nici fii geloasă de mine, nici îmi excita gelozia. Acest ingredient dureros îl găsesc destul de de prisos în amorul nostru atât de amărât prin despărţire, atât de nenorocit prin împrejurări. Nu ni-i destul cele [ce] avem de suferit? Nu e destulă sărăcia care ne

desparte şi mă opreşte a veni la tine – mai trebuie să inventăm şi rele psichologice pe lângă cele materiale?

N-am altă rugăminte de făcut, dragă fată, decât să ai milă de mine şi să gândeşti că nu numai nu sunt în stare de a-ţi fi infidel, dar nici măcar umbră de asemenea idee nu-mi trece prin minte şi nici îmi poate trece. Fizic bolnav şi sufleteşte obosit, de unde-n adevăr să-mi abată măcar fanteziile pe cari mi le atribui şi aceasta mie care, chiar când mă stricasem cu tine, n-am dat nimănui ocazia de-a zice c-aş fi „courreur".

Răspunde-mi mai bine altceva. Dac-aş putea veni la Iaşi, unde să trag în gazdă ca să-ţi vie îndemână să fim împreună, fără jenă? Se-nţelege că peste zi aş veni să-ţi fac vizite oficiale şi oficioase – dar mi-ai spus că ai încăperi foarte strâmte unde şezi şi nu mă poţi primi la tine. Dacă s-ar întoarce amândoi colegii mei de la băi, poate să-mi iau timp să te vizitez pentru câteva zile şi aş vrea ca acele zile să fie de aur: neturburate, senine, dulci ca speranţa noastră în viitor.

Te sărut, Moţi, şi să-mi răspunzi. Nu spun cu toată siguranţa, căci nu pot hotărî singur acest lucru, dar totuşi îmi pare c-o să dispun de câteva zile libere.

Nu uita pe

Emin

2 August 1882. A scris, dar n-a venit, lucru care m-au supărat şi care m-au hotărât ca cu orice preţ să rump relaţiunea cu el, deşi îl iubiam încă destul de mult.

*Veronica*66

[75]

Draga mea Nică,

Iartă-mă că-ţi scriu puţin şi târziu, dar sunt foarte bolnav şi cu toate acestea foarte ocupat. N-am avut îndestul timp să fac băi de mare şi ranele mele la picior sunt în starea în care-a[u] fost acum trei luni. Nu pot dormi, precum nu puteam nici atunci şi cu toate astea sunt singur la foaia aceasta. E un adevărat martiriu. De aceea iartă – tu care eşti un înger – că nu-ţi răspund regulat şi lasă-mă să-ţi sărut mânuşiţa ta dulce şi blândă. Te sărut, Moţi, şi te iubesc şi rămân al tău

Emin

*Începutul lui August 1882*67

[76]

Draga mea Nică,

Om sunt şi eu şi înţeleg că starea ta trebuie să fie nesuferită. Un bărbat care n-are temperamentul necesar pentru a se sinucide, precum se vede că nu-l am eu, se distruge lucrând, necăjindu-se pe lucruri care nu-l privesc – dar se distruge. Cu toată boala, cu toată mizeria în care sunt, cu toată durerea că singura mea fericire nu-i lângă mine, vegetez şi mă chinuiesc şi numai speranţa de-a ajunge odată împreună îmi dă oarecare curaj... Pe tine te-nţeleg. Tu eşti osândită a-ţi petrece zilele cu gândurile tale, ai mult mai mult timp de-a te concentra. În adevăr, Nică dragă, singura vină care-mi roade conştiinţa şi singura care am comis-o este că te-am atras în cercul mizeriei şi al suferinţelor mele, că mi-am închipuit că chiar un om ca mine are dreptul de a spera fericire în lume. M-am înşelat pentru prezent, Nică, şi nici nu ştiu dacă nu m-am înşelat pentru viitor. Dar spune tu singură, ce să fac? E cu putinţă în România de-a găsi o ocupaţie independentă, e putinţă a trăi cu condeiul făcând ştiinţă sau literatură, e în fine cu putinţă să mă umilesc la oamenii de azi să le cer un post – ca Bădescu ori ca alţii? Tu mi-ai promis că la toamnă ai fi în stare să vii la Bucureşti. Mai vrei s-o faci? Vrei să trăim împreună très modestement, dar foarte fericiţi totodată? Să sper că la toamnă se vor schimba lucrurile şi voi putea veni la Iaşi? Nu îndrăznesc s-o sper, căci fericirea ar fi mai mare de cum o merit, de cum o aştept.

Tu zici că m-a[u] plictisit scrisorile tale. Nu m-a[u] plictisit şi-mi sunt pururea dragi. Le citesc totdeuna şi le recitesc, numai prea adese sunt atât de obosit încât nu voi să-ţi scriu în momentul în care le primesc pentru ca să nu iei oboseala mea drept rea dispoziţie, să nu tălmăceşti, tu tălmăcitoarea sistematică şi cititoarea printre şiruri – un alt înţeles în ceea ce-ţi scriu decât cum gândesc şi simt eu.

Dragul meu Moţ, nu te supăra, mai ales dacă poţi să nu te superi. Crede că oricând, nu lipsa de voinţă, ci lipsa de putere e singurul meu defect.

Te sărut din toată inima, îţi sărut picioarele, mica mea madonă, şi crede-mă, dacă poţi. Ştiu că e greu, pentru că în genere suferinţa e grea, ştiu că urâtul tău e incomparabil mai mare decât al meu, dar, Nică, aşa e din nenorocire, aşa sunt toate şi numai timpul le poate goni.

Te sărut, Moţi, şi te rog nu fii mânioasă pe

Emin

4 august 1882

[77]

12 august *1882*68

Dragă fată,

Îţi trimit cu poşta de azi încă 50 fr. Sper peste câteva zile să-ţi pot trimite alţii.

Scrisoarea ta din urmă e ceva mai liniştită decât celelalte şi-ţi

mulţumesc pentru ea, căci precum ţi-am spus, mă dor mult mai mult durerile tale decât ale mele proprii. Ce-mi pasă că sunt bolnav sau nedreptăţit, singur şi părăsit de toţi, dacă te-aş şti mulţumită pe tine – le suport toate acestea parcă nici n-ar fi. Din momentul în care te ştiu nervoasă, nemulţumită, toate durerile mele se îndoiesc şi pierd şi puţinul curaj de muncă, pe care l-am mai păstrat. Draga mea copilă – tu trebuie să-ţi închipuieşti astăzi sub figura mea un om foarte obosit, de vreme ce sunt singur la negustoria asta de principii şi peste aceasta bolnav care ar avea nevoie de cel puţin şase luni de repaos pentru a-şi veni în fire. Ei bine, de şase ani aproape o duc într-o muncă zădarnică, de şase ani mă zbat ca-ntr-un cerc vicios în cercul acesta care, cu toate astea, e singurul adevărat, de şase ani n-am linişte, n-am repaosul senin de care aş avea atâta trebuinţă pentru ca să mai pot lucra şi altceva decât politică. Quelle vie, mon Dieu, quelle vie! Înţeleg ca, cu vremea, un om să se înrăutăţească, cum m-am înrăutăţit eu şi n-am decât o singură zare de lumină în viaţa mea – afară de tine. În privazul negru-al vieţii o icoană de lumină.

Te sărut, Momoţi, de mii de ori şi rămân al tău

Emin

[78]

15 August 1882[69]

Dragă minunică,

Îţi mai trimit cu poşta de azi 50. Sunt prea bolnav şi-n genere prea nenorocit prin depărtarea de tine, pentru ca să am vreun răspuns serios ori glumeţ la presupunerile tale copilăreşti despre „căutarea de impresii noi”. Mă mir că trimiţi versuri „Literatorului” – o foaie care mă batjocoreşte pe mine, una la mână, o foaie rău scrisă ale cărei coloane nu te onorează nici pe tine, două la mână. Nu este o imputare, bineînţeles, ceea ce-ţi observ, ci numai o expresie de mirare din parte-mi faţă c-un copil atât de inteligent precum eşti tu. Te sărut cu dulce, minunică, şi rămân al tău

Emin

[79]

August 1882[70]

Dragă copilă,

Iartă-mă c-am fost atât de mojic că nu ţi-am răspuns imediat la scrisoarea ta din urmă; dar sunt supărat şi bolnav; supărat din cauze pe care le ştii

şi bolnav ca totdeuna. Îţi trimit 50 fr. şi ca totdeuna sper a-ţi putea trimite alţi peste câteva zile, deşi mărimea intervalului între făgăduinţe şi realizare nu atârnă mai niciodată de scuză. Îţi sărut ochii, dulce şi iubită femee, te rog din nou să mă ierţi şi rămân

al tău
Emin

[80]

August 188271

Măi fată nebună şi drăgălaşă,

Şi zi e pozitiv că eu te-nşel, că te uit, că-mi eşti dragă numai pe cât te văd cu ochii? Mânca-ţi-aş ochii tăi cei dulci, nebuno, dar te iubesc cu sufletul, dar nu ştiu nici ce să-ncep, nici ce să fac de dragul tău. Dar zi şi tu – ce e de făcut? În vremea asta în care nu-i nimenea aici, în care vegetez ca un adevărat animal, bolnav şi descurajat – cum să vin la tine, pe cine să las în loc?

Tu mă sfătuieşti să petrec, să mă folosesc de tinereţe şi alte asemenea mofturi nihiliste pe cari le citeşti în romanuri. Viaţa mea eşti tu, prin urmare nici un gând nu-mi vine măcar să petrec când sunt fără tine. Nimeni nu mă vede nicăiri, duc o viaţă monotonă de pe-o zi pe alta. Singur, fără prieteni şi fără cunoscuţi, şi tu zici să petrec, ca şi când un asemenea lucru se poate comanda în starea sufletească în care sunt.

Tu zici că presimţi nenorociri. Nu mai presimţi, dragul meu suflet, nimic; ceea ce e pozitiv este că suferi de superexcitaţie nervoasă, care va înceta când vom fi împreună şi vom fi împreună. Ce dracu! Odată trebuie să se schimbe în bine mizeria actuală, odată trebuie să ne regăsim pentru toată viaţa ca să nu ne mai despărţim nici odinioară. Iubirea mea pentru tine nu mai e un vis sau o speranţă depărtată; e ceva aievea, e o simţire hotărâtă şi de toate zilele cum e aerul pe care-l respir. Tu ştii foarte bine că sunt statornic, chiar încăpăţânat, şi poate dacă n-aş fi aşa, ar fi pe de-o parte mai bine, dar pe de alta nu te-aş iubi cu atâta nestrămutare, precum te iubesc.

E prea adevărat ceea ce-mi scrii, că oamenii sunt mai îngăduitori cu viciile celor bogaţi decât cu patimele adevărate a[le] omului sărac. Dar aşa e lumea, aşa a fost totdeuna. Cu toate acestea, dacă lumea e nedreaptă, natura nu e tot astfel. O singură clipă din viaţa a doi nenorociţi ca noi, o clipă de uitare de sine şi de beţie plăteşte mai multe decât viaţa întreagă a acestor oameni.

Ţi-am spus, Nicuţă, că urâtă să fii, oricum ai fi, tot dragă ai să-mi rămâi şi nici nu se poate altfel – căci tu eşti cel dintâi amor al meu şi vei fi unicul şi cel din urmă. Dacă aceasta poate fi o mângâiere pentru singurătatea ta, o mângăere e drept că deşartă şi goală, dacă te poate mângâia jurământul meu sfânt că nu iubesc şi nu voi iubi niciodată pe nimeni afară de tine, dacă te poate mângâia mărturisirea că neagră mi-e ziua în care nu te văd, şi pustie viaţa fără de tine, atunci crede-le, căci adevărate sunt şi mângâie-te măcar cât de puţin.

Îţi sărut picioarele tale, copilul meu cel dulce, şi te rog, te rog mult să te liniştească, să crezi în statornicia şi în iubirea mea şi să speri, dacă poţi spera. Dacă am avea religie, noi doi, am crede că Dumnezeu nu va lăsa nerăsplătit atât amor, dar n-o avem, de aceea numai în noi înşine putem crede şi pe noi înşine ne putem întemeia. Eu zic: crede în mine şi nu vei fi amăgită, afară doar dac-oi muri. Te sărut şi te rog, linişteşte-te, căci starea ta mă doare mai mult decât mizeriile mele proprii. Al tău

Emin

[81]

Dragă Veronică,

Nu mai primi nici [*trei cuvinte şterse*] nici în genere oameni cari-ţi fac curte sau măcar nu-mi mai scrie lucruri cari mă supără. Se-nţelege că un om nu poate intra în casa unei femei fără a fi invitat, fără a i se da un semn măcar că vizita lui e agreată. Iartă-mă, dar acest lucru mi se pare elementar. Dacă în adevăr însă ţi-i atât de urât, încât simţi necesitate de curtea acestor oameni, încai nu-mi mai scrie şi nu-mi mai face ceasuri amare. Destule am pe capul meu şi n-aş dori să am mai multe.

Societatea Doamnei [*nume şters*] ar trebui asemenea evitată, căci presupun că dumneaei trebuie să-ţi fi recomandat pe noul adorator. În genere, Veronică, dacă ţii la mine câtuşi de puţin, aş dori să devii ca mine, să nu mai ai nici gustul de-a primi curte fie-n aparenţă, fie-n realitate. Degeaba s-ar susţine contrarul. O femee care nu vrea ca cineva să se apropie de ea, se poartă instinctiv astfel încât în adevăr nimeni nu cutează a se apropia. Tu ai fost o copilă nebună, ironică, plăcându-ţi să-ţi baţi joc de o lume întreagă – şi rezultatul care a fost? Că ea a aruncat cu pietre în tine, că toate neroziile ei le-a reflectat asupra ta.

Fii dar, copilul meu, cum te voi eu. Fii copil în adevăr, trăieşte pentru mine singură ca să-mi dai curajul să trăiesc pentru tine. O fi rău aşa cum este, am fost ingrat faţă cu tine şi vinovat, dar iertarea ta va consista în schimbarea manierei tale de a fi. Pot fi bărbaţi cărora să le pară bine că femeia lor e curtenită. Nu sunt şi nu mai pot fi dintr-aciia. Invidia altora nu mă bucură, din contra mă supără.

Astfel îmi faci inima grea, Momoţi, şi eu aş vrea din contra ca scrisorile tale să mă-nsenineze. Tu nu ştii, nici poţi şti că eşti singura mea bucurie în lume, tu nu vrei să ştii că eu mai ţin la semne de la tine, tu nu înţelegi câtă linişte revarsă în mine un singur cuvânt al tău; dar un cuvânt nevinovat, un cuvânt departe de [*nume şters*], departe de curtezani, departe de mizerii. Veronică, te conjur, fii altfel. E condiţia cu care îmi lipesc sufletul de sufletul tău, e condiţia cu care pot uita tot, tot ce-a amărât amorul meu, tot ce-a întunecat viaţa mea, e condiţia renaşterii mele. Nu zice să vin, căci ştii că momentan nu pot veni; ştii că n-am ce căuta în Iaşi; că sunt unul din oamenii cei mai bine urâţi din România, precum tu

eşti una din femeile cele mai bine urâte în Iaşi. Naturi ca ale noastre sunt menite sau să înfrângă relele sau să piară, nu să li se plece lor. Te sărut, sufletul meu cel dulce, te sărut de mii de ori şi nu mai... nu mai... nu mai face nerozii, căci te roagă

Emin al tău în genunchi

August 188272

[82]

Draga mea amică,

Urechia e deja demis din ministeriu, încât observările mele juste în privirea lui nu-mi pot nici strica, nici folosi. Tu ştii bine că pentru a primi postul din Iaşi, eu i-am pus anume condiţii; cea de capetenie era că, oricând un jurnal l-ar interpela cum am fost numit sub regimul roşu, eu să am dreptul a răspunde că nu mi-am schimbat de loc ideile, că rămân ceea ce am fost pururea, condiţie care i s-a părut lui prea grea. A mă face însă renegat politic nu-mi dă mâna şi numai cu acest preţ el m-ar fi numit.

Ce cauţi tu la Târgul Frumos, Momoţelule? „Timpul” ţi l-am trimis cred regulat, se vede că nu vei fi primit vreun număr.

Nimeni nu este încă în Bucureşti, nici amici, nici inamici, încât sunt cu totul singur la redacţie ca şi mai-nainte. De bolnav sunt tot aşa de bolnav precum eram când ai venit tu în rândul din urmă, numai cu mult mai chinuit.

Precum ştii, ministeriul s-a schimbat, deşi schimbările n-au fost încă înregistrate prin „Monitor”. La culte o să vie Aurelian – ceva cu totul analog cu Urechia.

Dragă Moţi, tare aş veni la Iaşi să pot, dar asemenea ţie, sunt legat în loc şi sunt un mare nenorocit. Despre coşi, nu-i am; dar am în locul lor bube, cari mă slăbesc îndestul pentru a nu avea decât gânduri mănăstireşti. Deci să nu faci o acuzare din absenţa lor. Am avut unul mai zilele trecute – la frunte în dreapta – dar a trecut. Oare un coş la frunte să nu fie cumva... simbolic? Să nu fie începutul modest al unui corn? Dar fiindc-a trecut, nu mai cred în simbolismul lui, te sărut de mii de ori, te rog să-mi rămâi credincioasă şi să crezi încă un lucru – deşi anii frumoşi trec din viaţa-ne, de pierdut tot nu-i pierdem. Ceea ce un om nu risipeşte, nu pierde. Te strâng în braţe, lectoare a lui Zola, te rog să zvârli departe aceste cărţi şi rămân

al tău
Emin

August 188273

[83]

21 sept. 882

Dragă amică,

Din piesele de muzică nu se află nici una la Gebauer, însă le-am comandat şi peste opt zile vor fi aci după făgăduinţa lui.

Mă-ntrebi de ce sunt supărat, cari sunt cauzele. O cauză permanentă, devenită acută, este, pe lângă multe altele, boala. În loc de-a merge mai bine, îmi merge din ce în ce mai rău, încât nu ştiu la ce capăt fatal poate ieşi. Nici băile de mare, nici medicamentele n-au folosit în mod esenţial şi neglijent cum sunt, mă tem ca ranele acestea să nu devie incurabile. Îţi poţi închipui că, cu o boală fizică atât de supărătoare, moralul meu e asemenea deprimat şi că nu aflu mijloc de-a scăpa din această atmosferă.

Îţi scriu în redacţie, de aceea te rog să nu te superi că-ţi scriu puţin. În genere te rog să nu te superi dacă apăsat cum sunt de toţi demonii răi ai vieţii omeneşti, îţi scriu uneori puţin sau nu răspund imediat la vro scrisoare a ta. Sunt nenorocit şi nu culpabil.

Las', şi de astă dată de-o parte imputările ce mi le faci, te sărut cu drag şi din suflet, te rog să-mi ierţi toată neodihna ce-ţi pricinuiesc şi rămân

al tău pentru totdeuna
Emin

[84]

Amica mea,

Ceea ce am auzit, am auzit ca sigur şi pozitiv. M-a durut foarte, dar deprins a te crede, căci cunosc calitatea ta de căpetenie, sinceritatea, te rog să mă ierţi dac-am dat crezământ, sigur fiind că tu eşti îndestul de deschisă ca să-mi spui că momentul a sosit în care arunci frumosul vis în apă. Îmi faci imputări de sute de ori meritate că nu vin la Iaşi, că n-am găsit timpul şi ocazia să vin. Ei, dac-ai şti cum salahoria asta în care petrec împreunată cu boală şi mizerie mă apasă şi mă fac incapabil de-a voi ceva, ai înţelege şi m-ai ierta. De câte ori ne vedem, tu ai ocazia de-a înţelege că te iubesc, tu simţi că sufletul meu întreg e al tău. Ei bine, oricând e tot astfel. Dar îţi spun drept, oricât de mult doresc să te văd, când ştiu că ar fi numai pentru câteva zile, mă sperii eu însumi la ideea de-a veni. La ce? Pentru înăsprirea părerilor de rău, pentru ca din nou să trebuiesc să te părăsesc, pentru ca remuşcarea de-a nu te avea să se nască mai amară şi mai crudă din o scurtă, dulce, nesfârşit de dulce realitate?

Dar să las astea. Eu ştiu cu toată siguranţa că te voi iubi întotdeuna, chiar atunci când nu m-ai mai iubi tu, cu toată risipirea vieţii mele în nimicuri politice, cu toată desordinea mea intelectuală, cu toată demoralizarea de care sunt cuprins, în urma lipsei mele de energie şi lipsei de voinţă.

Să-ţi povestesc ceva neauzit – ca semn de demoralizaţie adâncă, care a pătruns în societatea noastră greco-bulgară. Curtea regală e un adevărat... [h]otel. Toată lumea se-ntreabă ce s-a-ntâmplat la Sinaia. Garda de acolo a prins pe secretarul legaţiunii belgice ieşind noaptea pe fereastră de la domnişoarele de... onoare. În sfârşit... Regele şi Regina... n-au aflat nimic. Radu Mihai[74] depeşează însă Regelui o telegramă cifrată prin care-l anunţă de tot ce se petrece la Curte. Adjutanţii M. Sale împreună cu domnişoarele trăiau toţi în concubinaj. Regele are însă obicei de-a pune tocmai pe aceste domnişoare să-i descifreze depeşele. Din nefericire pentru ele – toate plecaseră în pădure cu galanţii lor – nimeni nu era decât Regina acasă. Regina se pune de descifrează însăşi depeşa şi-şi pune mânile-n cap. În sfârşit rege şi regină pleacă în pădure, la pavilionul de vânătoare, şi găsesc... ? Întreaga companie de domnişoare de onoare lucrată ca după comandă de întreaga companie de adjutanţi. Scandal! Se zice că toţi adjutanţii şi toate domnişoarele vor fi daţi afară... dar...

Iată un scandal fără pereche în analele curţilor europene.

Îţi sărut ochii, draga mea dulce, şi te rog să ierţi bănuielile nefericitului

Emin

Septembrie 1882[75]

[85]

Octombrie 1882[76]

Doamna mea şi stimabilă amică,

Conform înţelegerii avute cu amicul nostru Costinescu, vă trimit prin mandat poştal 60 l. n. cu scopul pe care-l ştiţi, adică pentru persoana pe care D. Costinescu o ajutorează. Chitanţă despre acestea veţi trimite amicului nostru, Costinescu.

În caz că însărcinarea aceasta v-ar fi prea supărătoare, îmi veţi da a înţelege prin câteva şiruri pentru ca amicul nostru să poată găsi o altă cale pentru transmiterea banilor.

Deşi din tăcerea Dvoastră cred a putea deduce vro nemulţumire în privire-mi, totuşi sper că veţi binevoi a îndeplini şi acum ca şi alte dăţi cererea amicului nostru şi rămân cu toată stima

Al Dvoastre supus
M. Eminescu

[86]

29/12 882

Măi ramură de liliac,

Oui! Je t’aime, je t’aime, je t’aime! Necazul meu psicologic unit cu o straşnică nevralgie, durere de cap şi de măsele, m-a făcut ursuz... iar tu, din ursuz mă faci diplomat, ceea ce, din nefericire, n-am fost niciodată. Ţi-aş trimite fotografia, dar mă tem că n-ai vedea în ea decât un matuf, cu faţa umflată de orbalţ, cauză pentru care nici nu mă fotografiez. Cum nu-mi este permis de-a fi bolnav, am trebuit să lucrez cu toate tăieturile ascuţite prin creeri şi prin oasele maxilare, ceea ce m-a oprit de a-ţi scrie. Am primit amândouă scrisorile tale.

Petite, charmante bouche, charmante et petite, te sărut de-o mie de ori şi rămân

al tău
M. Eminescu

Felicitări multe de anul nou pentru tine şi pentru toţi.

27 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
28 Numele Tolla, un pseudonim folosit adesea de Veronica Micle, aparţine eroinei din schiţa *La aniversară*.
29 I. L. Caragiale.
30 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
31 I. L. Caragiale.
32 Titu Maiorescu.
33 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
34 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
35 Dedesubt *din urmă* şters.
36 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
37 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
38 Ultima parte a scrisorii lipseşte.
39 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
40 Tăiat *eşti*.
41 Scris pe verticală pe prima pagină a scrisorii.
42 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
43 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
44 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
45 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
46 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
47 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
48 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
49 Miron Pompiliu (1848-1896), membru al. Junimii., autor de manuale şi culegeri de folclor.
50 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
51 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
52 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
53 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
54 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
55 Scrisoarea este datată, cu cerneală, de Veronica Micle.
56 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
57 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.

58 Adnotarea aparţine Veronicăi Micle. Sunt într-adevăr urme de lacrimi pe scrisoare, unele chiar făcând ilizibile vreo trei cuvinte din ultimul paragraf.
59 Adnotarea este făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
60 Adnotare făcută, cu cerneală, de Veronica Micle.
61 Anul este adăugat, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
62 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
63 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
64 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
65 Nota este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
66 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
67 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
68 Anul este adăugat, cu creionul, de Veronica Micle.
69 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
70 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
71 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
72 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
73 Scrisoarea este datată, cu creionul, de Veronica Micle.
74 Radu Mihai, ministru de Externe.
75 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.
76 Scrisoarea este datată, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.

[87]

Bucureşti 14 Ianuarie 1883

Amica mea,

Din datoria ce o am către d. Costinescu vă trimit încă 40 fr. pentru scopul cunoscut. Sunt în spitalul brâncovenesc, de unde şi scriu, deci vei binevoi a mă scuza că nu pot scrie mai mult.

Al Dtale
supus
M. Eminescu

[88]

Doamna mea şi generoasă amică,

Mai întâi implor iertarea Dvoastre pentru supărarea ce Vă cauzează şi V-a cauzat afacerea aceasta cam migăloasă, cu care m-a însărcinat amicul nostru, d. Costinescu. Îmi pare fără îndoială rău, că sunt silit de-a Vă cauza această serie de mici neplăceri şi dacă aş fi fost în stare a găsi un expedient mai simplu pentru achitarea îndatoririi contractate către amicul nostru comun, desigur aş fi încunjurat cu grijă orice ar fi fost în stare a Vă indispune.

Precum aţi binevoit a indica în rândul trecut, trimit astă dată suma de 50 l. n. nu prin mandat ci închişi în această scrisoare, rugându-Vă din nou a ierta mica deranjare ce v-ar cauza-o remiterea à la destinaţie.

Doresc din toată inima să vă ştiu sănătoasă şi fericită, precum eu nu sunt, şi sărutându-Vă mânile rămân

cu supunere
al DVoastre servitor
M. Eminescu

Cred că asta e cea din urmă scrisoare ce mi-a scris-o Eminescu. 77

Bucureşti 16 fevruarie 1883

77 Adnotare făcută, cu cerneală violetă, de Veronica Micle.

[89]

Doamnă,

Ştiţi că – mai ales faţă cu DVoastră – nu mi-am permis niciodată imputări şi, oricare ar fi fost atitudinea DVoastră, aş fi crezut meschin din parte-mi de-a Vi le face cândva. Eu explic, Doamnă, nu condamn şi nu reproşez.

Iată dar explicarea.

Vă rugasem a nu considera nicicând tăcerea mea, cauzată prin continua muncă intelectuală, cu care sunt încărcat şi prin lipsa de momente de reculegere, ca un semn de răceală. V-am rugat de repetate ori, dar aţi crezut că n-o puteţi face. Poate în sfârşit să fie Henrietta de vină; acest punct nu e în cestiune.

Eu, Doamnă, vă dau parola mea că n-am spus nimănui, absolut nimănui că între noi ar fi avut loc vro ruptură. Abia după ce lumea s-a umplut de ştirea aceasta, n-am tăgăduit-o. Singura care era în stare de-a fi răspândit ştirea aceasta c-o repeziciune îndealtmintrelea foarte accentuată, aţi fost DVoastră. Dar nu numai atâta. Toate ştirile acestea erau însoţite de fel de fel de povestiri asupra cunoştinţelor mele, povestiri pe cari numai în cea mai mare intimitate puteam să Vi le fi spus. Urmarea – neprevăzută şi neintenţionată de DV., o recunosc aceasta cu toată sinceritatea – a fost răceala deplină între mine şi tot cercul de cunoştinţe, pe care-l cultivasem la Bucureşti. Treceam odată de discret şi trec astăzi de-un om căruia nimenea n-ar trebui să-i confieze cea mai mică taină. Dar V-o repet, Doamnă, nu voi să am nimic a vă imputa, nu Vă reproşez absolut nimic. Îmi pare foarte rău că suferiţi din cauza mea şi aş fi dorit ca cerul să vă cruţe de toate suferinţele câte le-am avut-o eu pentru singura femee pe care am iubit-o de când sunt. Dar veţi găsi, cred, natural dacă refuz a mă supune din nou acelei serii de suferinţe nesfârşite, pe cari mi le impun împrejurările. Fără energie şi fără viitor precum sunt eu în secolul în care trăim şi în ţara aceasta, eu n-aş crea prin o reconciliere, decât un izvor nou de suferinţe pentru noi amândoi, pentru Dta în acelaşi grad ca şi pentru mine. Vedeţi că prin mărturisirea aceasta iau vina toată asupra mea şi Vă rog să credeţi că deşertul sufletesc rămas în mine nu e mai mângâitor, nici mai lesne de suportat decât al DV. Deosebirea e numai, Doamnă, că având zilnic de lucru, mă mai iau cu ocupaţiuni străine şi de inima şi de inteligenţa mea şi că-mi rămâne putinţa de-a vegeta şi de-a mă abrutiza. Dar şi vegetarea şi abrutizarea sunt mai suportabile decât suferinţa, mai suportabile decât cultivarea părerilor de rău şi a iluziilor pierdute.

Rugându-Vă, dacă se poate, să nu-mi mai scrieţi, căci numai redeschideţi o rană veche, Vă cer de mii de ori iertare pentru suferinţele, a căror cauză involuntară sunt, şi rămân cu tot respectul

al DVoastre supus serv,
M. Eminescu

[90]

13 fevr. 78

Dragă Momoţi,

Am primit azi după ameaza zi scrisoarea ta cu forfecătura din depeşă, tocmai când veneam de la Cameră. Adunarea e foarte agitată de cestiunea „tocmelelor agricole” şi nu se ocupă câteva zile de alte cestiuni. Când suiam dealul, am întâlnit pe Carp care m-a luat în cupeu şi mi-a spus ca azi n-a[u] fost suplici la ordinea zilei.

Momoţică dragă, când nu primeşti o zi ori două scrisoare, crede că nu le primeşti numai din cauza că nu mi-a venit răspuns de la tine la ale mele şi nu te turbura în zădar, sufletul meu. Mâhnit de tonul celei din urmă scrisori a tale, ţi-am depeşat. Să văd ce mi-i răspunde. Sper că eşti bine şi s-a sfârşit odată afacerea cu scrisorile tale din mânile acelui om de nimic. Am venit la gară şi-ţi scriu în restaurantul gării ca să primeşti scrisoarea mâne deja şi să nu te mâhneşti în zădar.

Te sărut de mii de ori, dulce mîţă ce eşti, mîţ-ţă, şi peste mii încă o dată mult şi bine şi rămân

al tău
Emin

fii cuminte! cuminte! cuminte!

[91]

Momoţică dragă, fii cuminte şi nu te nelinişti. Dormi cum se cade, îngraşă-te cât vrei, dacă poţi, şi nu mai pune atâta greutate pe întârzierea răspunsului din parte-mi. Tu ştii bine că adesea sunt intelectual atât de ostenit şi moralmente atât de sleit, încât chiar mă feresc de-a-ţi scrie în aşa rea dispoziţie. Tu n-ai şti de ce sunt ursuz şi ai crede că asupra ta sunt ursuz, ceea ce nu voi, pentru că voi să fii, după putinţă cel puţin, liniştită şi să nu-ţi faci gânduri negre.

Paaa! Momoţi, paaa! Paaa, drăguţă, paaa! Dormi frumos şi nu te mişca că te bat, te bate

Emin al tău

Altceva. A[u] venit sora Slăvicioaiei şi cumnatul Slăvicioaiei. „Cacasă” face treburi bune cu teatrul lui Ionescu, dar odae pentru tine nu mai e pe-aci, încât o să-ţi îngrijesc alt cuib mai gentil, mai la centru şi ştii tu? Nu tot jumere şi usturoi şi usturoi şi jumere. Altă cale luăm pe viitor. Da doarme Vondracec de-i merg petecele, c-a venit târziu de la beţie. Acum sunt 5 şi 40 de minute. Va să zică patruzeci şi unu, şi două de minute de când vorbesc cu tine ca şi când ai fi faţă. Lasă-mă să dorm, Veronică, mă rog ţie, că azi trebue să mă duc la 7 la redacţie.

[92]

Dragă Moţi,

Iartă-mă că n-am răspuns imediat la gentila ta scrisoare, dar am avut o sumă de supărări de suportat şi mi-a fost gândul turbure şi tu ştii că dacă sunt rău dispus, prefer mai bine a nu-ţi scrie decât a face să resimţi şi tu supărări de acele cari nu te privesc întru nimic.

Dragul şi dulcele meu Moţel, tare mi-i dor de tine şi m-a apucat şi pe mine ceea ce numeşti tu hachiţele; aş vrea să ne prăpădim sărutându-ne împreună şi nici nu cred că trece vara asta fără să ne tologim împreună, pe iarbă verde, auzi! Mi-e dor de ţară, mi-e dor de codru, de apă, de soare şi mai presus de toate mi-e dor de tine, moţule ce eşti, femee gentilă şi dulce, inteligentă şi radioasă, frumuseţea frumuseţelor şi floarea florilor. Da va unul Dumnezeu să mă-ncuibez şi eu în Iaşi şi să las şi gazetărie şi politică şi toate mizeriile marei capitale pentru a mă-ncălzi în raza ochiului tău de prietenă şi de iubită şi să-ţi simt iar mâna ta pe fruntea mea, copilul meu cel dulce. Mie, Nică, pare că-mi zice inima că-n curând se va petrece o prefacere spre bine în soarta noastră a amândurora, parcă-mi zice, nu ştiu de ce şi nu ştiu cum, că în curând o să fim împreună, că în curând nu ne vom mai despărţi de la olaltă. Nu-mi dau seama de unde vine acest sentiment, dar ştiu că-l am şi mai totdeuna asemenea presimţiri se verifică. Deocamdată te sărut, copila mea, îţi sărut genunchii şi coatele cele cu gropiţe, apoi ochii tăi cei ce strălucesc în afară, gura ta care n-are seamăn în lume, şi rog pe Dumnezeu să nu mă facă gelos de tine, ca să te iubesc cu acea seninătate, în care îmi pari mai frumoasă de cum eşti, dacă se poate. Dragă Nică, nu mă uita, fii credincioasă cu gândul şi aievea şi crede în

Emin

[93]

Doamna mea,

Ţi-aş zice „amica mea”, dacă din scrisorile Dtale n-ar respira pururea un ton de amărăciune, dacă uitând ceea ce am fost – odinioară – şi-mi pare un secol de atunci – ai primi amiciţia ce ţi-o ofer şi respectul pe care am învăţat a-l avea pentru Dta.

Să fim dar odată sinceri între olaltă, să lăsăm acuzările şi suspiciunile de-o parte şi să mă laşi să-ţi descriu cum mi se prezintă mie acest trecut de-un an şi mai bine care mi-a părut atât de lung. De ce mi-ai cerut scrisorile înapoi îmi explic poate. Puţinele zile în care nu ţi-am răspuns ţi-au părut prea lungi şi aveai cuvânt să aştepţi de la mine mai multă grabă. Ceea ce m-a mirat însă este repejunea cu care-ai răspândit în lume vestea rupturii noastre, ceea ce eu nu spusesem absolut nimărui. Mai târziu a venit blaga cu totul nemeritată despre Maiorescu, despre o Doamnă oarecare, ce nu ţi-a dorit niciodată rău şi de care erai

geloasă fără umbră de cuvânt, dar pe lângă acestea – de ce s-o tăgăduiesc? – a venit, poate prilejuită de aceste mici lucruri, un desenchantement, un urât şi un pustiu în sufletul meu, încât acesta nu s-a putut umplea cu nimica, a rămas permanent.

Dta totdeuna ai gândit că eu petrec în Bucureşti. Te-ai înşelat totdeuna şi fie cine din cunoscuţii mei îţi poate da mărturie c-am trăit ca un pustnic, ca un săhastru. Mizerii trupeşti şi sufleteşti m-au împresurat întotdeuna şi amintirile, căzând una câte una ca frunzele veştede, momente de aur şi momente de durere au lăsat pe urmă-le un desgust de viaţă şi de tot, pe care nu ţi-l pot descrie. [*urmează două rânduri şterse*] Îţi vei fi aducând aminte poate că-ntr-o scrisoare ţi-am cerut iertare c-am îndrăznit a te iubi. Ştiam eu de ce-o cer. Ştiam prea bine că fondul sufletului meu e desgustul, apatia, mizeria. Eu nu sunt făcut pentru nici o femee, nici o femee nu e făcută pentru mine, şi oricare ar crede-o aceasta, ar fi nenorocită. Nu iubesc nimic pentru că nu cred în nimic şi prea greoi pentru a lua vreun lucru precum se prezintă, eu nu am privirea ce înfrumuseţează lumea, ci aceea care vede numai răul, numai defectele, numai partea umbrei. Sătul de viaţă fără a fi trăit vreodată, neavând un interes adevărat pentru nimic în lume, nici pentru mine însumi, şira spinării morale e ruptă la mine, sunt moraliceşte deşălat. Şi Dta mă iubeşti încă, şi Dta nu vezi că sunt imposibil, că-ţi arunci simţirea unui om care nu e-n stare nici de-a-ţi fi recunoscător măcar?

Dă-mă uitării precum te-am mai rugat, căci numai uitarea face viaţa suportabilă.

Nu risipi partea cea mai bună a vieţii şi a inimei d-tale pentru un om care nu e vrednic să-ţi ridice praful urmelor şi crede-mă odată în viaţă când îţi spun marele adevăr, că cel ce nu e-n stare a se iubi pe sine, nu e-n stare a iubi pe nimenea. Va fi poate ca orice organism o jertfă a instinctelor sale fiziologice împreunate c-o idee fixă. Dar când un asemenea om ca mine va cerceta cenuşa din inima lui, va vedea că nu există încă nici o scântee, că totul e uscat şi mort, că n-are la ce trăi, că târâie în zădar o existenţă care nu-i place nici lui, nici altora. Nu cred nimic, nu sper nimic şi mi-e moraliceşte frig ca unui bătrân de 80 de ani. Dta trăieşti şi eu sunt ucis – ce raport poate fi între noi?

De aceea lasă amărăciunea de-o parte, bucură-te de-o viaţă care va fi frumoasă încă, pentru că ai devenit o femee demnă, pentru că astăzi eşti ceea ce ar fi trebuit să fii totdeuna după dispoziţiile Dtale generoase şi după spiritul de adevăr pe care-l ai. Părerea de rău de a-ţi fi cauzat Dtale dureri e singura părere de rău pe care-o am... Te rog iartă-mi-le cu atât mai mult cu cât eu n-am nimic de iertat, cu atât mai mult cu cât de la Dta n-am văzut decât bine.

Al Dtale
supus
Eminescu

78 Anul lipseşte, dar este foarte probabil 1882.

Scrisori ale Veronicăi Micle către Mihai Eminescu

Anul 1878

[1]

12 Novembre 1878

Excusez-moi ne n'avoir pas affranchi la lettre, je n'avais pas de marques postales

Cher Titi,

Depuis deux jours je veux t'écrire, mais des visites assez importunes m'ont ravi le temps; c'est 9 heures du soir, je suis seule à la maison, je profite de cette liberté et tout en pensant à toi je t'écris cette petite missive. Je voudrais te faire savoir de quelle manière j'ai passé les jours depuis que tu es parti, mais tu sais à peu-près, j'ai été mercredi à l'opéra, hier soir j'ai été dans une petite réunion chez Mme. L., je me suis bien ennuyée et je suis rentrée à mi-nuit. Mais toi petit bébé méchant et infidèle, qu'as-tu fais de ton temps depuis ton depart, pour sûr bien de méchancetés, bien de gameneries et encore qui sait quoi; une chose s'est sûr, tu m'a oubliée, mon empire cesse dès que tu ne me vois plus, et je doute qu'à présent même quand tu me vois c'est par complaisance que tu fais le soupirant n'est-ce pas?

Veux-tu que je te dise la vérité, et quelle impression tu m'as fait? Eh! bien apprenne-la. Tu ne m'as pas paru aussi sentimental qu'auparavant, tu en as un peu l'air d'un petit gamin de Bucarest, et quand je pense à combien de femmes tu a dis de beaux mots, je suis fachée contre toi et une heure entière je ne pense plus à toi, puis je te pardonne et ainsi de suite.

Mon ami, tu m'as dis de t'écrire deux lignes et moi je t'écris une feuille entière, c'est abuser de ton indulgence que de t'entretenir si long temps avec moi, mais je tacherai d'être plus brève la seconde fois, je ne t'écrirai que deux petites lignes pour être plus à ton goût et selon ton désir, en un mot dorénavant je veux que tu commendes et que je t'obéisse, tu en merite, puisque je t'aime petit bébé, méchant Titi, gentil gamin et al meu iubit Tropoţel avec quoi je te dis bon soir et bonne nuit je vais me coucher et je veux rêver mon cher fugitif.

Je t’embrasse mille et mille fois
Tola (*sic*)[1]

1 Tolla este numele eroinei din schiţa *La aniversară*. Veronica Micle îl foloseşte ca pseudonim în unele scrisori ale sale către Eminescu. Scrisoarea conţine greşeli de ortografie.

Anul 1880

[2]

Până nu va fi vreme moale nu pleca, să nu te îmbolnăveşti pe drum.
V.

Miţicule iubit,

Să-ţi mai spun că mânia mea abia a ţinut 24 ore, mai cu seamă dulceaţa Hanrietei, miile de asigurări ce-mi făcea favorabile pentru tine, zicându-mi că dacă şi tu nu eşti sincer – apoi nu mai e nimic adevărat în lume – mă făcuse să regret din suflet scrisoarea pe care ţi-o expediasem cu câteva ore înaintea sosirii sale. Însă trebuie să recunoşti că tu n-ai nici un sens, sau şi de ai, e foarte ciudat; când îmi prea scrii, când mă dai cu totul uitării, apoi, Miţule, ţi-am mai spus şi ţi-o mai repet că absolut nu am altă distracţie şi fericire decât o scrisorică de la tine, mai cu seamă că de 2 săptămâni am întreprins o cură pe care ţi-o voi descrie mai de aproape atunci când şi noi vom fi mai aproape, astfel că încă nu am voie să ies nici până în balcon necum să mă mai duc undeva, prin urmare îţi poţi închipui cât mi-e de dulce o astfel de stare pe lângă care trebuie să adaugi ambele fetiţe bolnave de cori, eu bolnavă şi în acelaşi timp uitată de tine. C'est bien dur n'est-ce pas? Îmi spui că e ger la Bucureşi, d-apoi pe la Iaşi îmi pare chiar Siberia, nici îmi pot închipui vreo iarnă mai geroasă ca aceasta, şi tocmai când cerul mai aspru, atunci Hanrieta a plecat spre Botoşani; eu am fost foarte îngrijată însă ea m-a asigurat că dimpotriva, gerul îi este mai priincios de cât aerul cald şi s-a dus miercuri pentru a pregăti pe Tata care avea a merge la Brăila pentru nunta lui Matei.

Biata Hanrietă, ce suflet bun şi sincer, ştii ce îngrijată era mai cu seamă din cauză că Matei l-a înşelat pe Bătrân că fata are 9000 de galbeni şi ea abia de are una, e profesoară în Brăila, o cunosc foarte bine, a petrecut mai multe vacanţe la mine, fata e foarte bună, dar urâţică, uriţică, mai cu seamă la gură e cam rar de urâtă, şi Hanrieta spunea că Matei e amorezat foc. Bătrânul asemenea a fost la Brăila şi a stat 15 zile la Matilda Iosefescu, numele fiitoarei nurori, şi a rămas aşa de încântat de ea încât după ce s-a întors i-a făcut poezii şi i le-a trimis. Hanrieta spunea că erau nişte prostii extraordinare. Bătrânul zicea: „Pe vreamea mea aşa versuri erau foarte bune".

Miţule, tare m-a rugat Hanrieta să te trimit ei la Botoşani de vei veni în Iaşi, nu ştiu dacă vei veni, ceea ce te rog însă să nu te duci numaidecât la Ipoteşti. Eu presupun că ea avea să-ţi facă ţie oarecare destăinuiri confidenţiale.

Eu deşi ştiam ceva de la tine m-am făcut însă că nu ştiu nimic, nici n-am încercat să devin aşa curând confidenta inimii sale, deşi aş fi putut, ea are aşa un suflet expansiv şi dorit de-a comunica cu cineva, însă nu am voit să abuzez de sinceritatea caracterului său şi m-am făcut că nu ştiu nimic.

Mi-a lăsat un cadou care să-ţi spun drept greu m-am decis a-l primi, eram într-adevăr confuză, să refuz, s-ar fi supărat, să primesc era prea de valoare, în fine l-am primit, e un frumos medalion cu diamant şi o pereche de cercei şi parfum şi un şal şi prafuri de dinţi, în fine nu mai mântuie cu datul. Te doreşte ca

şi mine să te vadă, ba, poate şi mai mult decât mine, când vorbea de tine i se umpleau ochii de lacrimi şi-mi spunea ce de mult ţine la tine; îţi spun drept păcat vei face de nu te vei duce să o vezi; îmi pare că are aşa multă nevoie de-a fi aproape de tine, de-a vorbi cu tine.

Miţicule, Miţule, Miluţă te sărut şi te sărut şi te pup şi te îmbrăţisez şi te doresc şi iar te doresc şi iar te sărut şi acum te sărut de mii de ori.

Veronica care nu poate fi supărată multă
vreme pe răutăciosul ei Eminescu

8 Februarie 1880 Iaşi

[3]

Eminul meu,

Scrisoarea ta seamănă a fi scrisă în fuga mare şi eu îţi voi scrie ţie tot foarte grăbită.

Însă fiindcă voiesc să am un răspuns la această scrisoare apoi încep prin a-ţi face fel de fel de întrebări poate că-mi vei răspunde mai curând. Ce s-a întâmplat cu Redacţia? Ce revoluţie? Ce schimbare totală a lucrurilor, nu cumva spre fericirea mea tu vei părăsi Timpul? Nu uita şi-mi răspunde cât mai în grabă.

Eu am sfârşit cu băile mele, deşi aseară am făcut din nou o baie, căci Dr. mi-a zis că în toată săptămâna să fac una; şi mie mi-a dat Pilules de Blancard tot 9 pe zi. De când am început a ieşi din casă, m-a pălit un gust de cochetărie ca mai de mult, încât, Miţule, trebuie să ştii că-mi port părul pudrat cu blond şi zău nu-mi vine de fel rău! Am început novela Kollah-Mab – ce denument mă sfătuieşti tu să-i dau, trist sau fericit? Tu trebuie să-mi spui, căci de la tine atârnă denumentul propriei tale poveşti.

Miţule, nu-ţi voi mai zice să-mi scrii, dar te rog să-mi răspunzi la sumedenia de întrebări care ţi le-am făcut. Eu am scris în 4 a curentei o scrisoare lui Kogălniceanu şi l-am rugat să facă ca petiţia mea să vie la ordinea zilei şi să mă susţină. Miţule dragă, făină de in fiartă în lapte dulce, dulce ca tine te pup şi iar te pup.

8 Martie 1880 Iaşi

Veronica

[4]

Miţule iubit şi al meu scump şi drăgălaş,

Tu câte odată eşti înger, acuma ai fost fiindcă fără să mă aştept am primit scrisori de la tine.

Miţule, nu te supăra dacă cu o veselie nebună care mă caracteriza îţi spun că m-au apucat hachiţele cochetăriei, dar ce vrei? – speranţa că am scăpat – ştii tu de ce – mă face să-mi ies din piele, mi se pare c-am născut din nou, am început a mai prinde puţin la viaţă şi putere, toate-mi par bune şi frumoase. Spre a varia mi-am tăiet părul à la Vienoise şi-l frizez în toate zilele, în fine mi-am cumpărat pălărie Néniche şi botine Louis XV şi alte mofturi, numai un lucru mă deranjează – e un frig nemaipomenit prin Iaşi şi nu prea pot să mă preumblu cum doresc. Măi Tropoţele – întâmplător să vezi pe Costinescu, te rog foarte mult să-i aminteşti să-mi trimită cel puţin 100 sau 200 fr. pe paşti, eu încă îi voi scrie.

Eminule, scrisoarea ta e foarte posomorâtă, mi-i da voie fără să te superi dacă te voi acuza pe tine oricât de rău ţi-ar merge, tu vrei singur să ridici la nesfârşit piatra lui Sisif; tu puteai când ai fost la Iaşi să vorbeşti cu Pogor şi să capeţi ceva la Iaşi. Eu nu insist, Miţule, dintr-un sentiment de delicateţă care-l am faţă cu tine, ca să vii numaidecât la Iaşi, lucru pe care dacă ai ţinea cât de puţin la mine ar trebui să-l faci – dar crezi că mă aranjează istoria asta? Trebuie să recunoşti în fine că eu prefer să mi se impună decât să impun, de aceea las să vedem care o fi rezultatul.

Miţicule, uitam să-ţi spun că mi-am luat un corset cu dantele albastre, ce vrei – iar m-am făcut cochetă ca acum două trei luni, ba încă şi mai cochetă!

Eminescule, alaltăieri a fost la mine Mme Humpel, am vorbit de tine şi de poezia ta, am spus că ai fost prin Iaşi, ea mi-a zis că şi D. Maiorescu are a veni, mă voi duce să-l ascult.

Eminescul meu cheri, spune-mi şi răspunde numaidecât – e ordin împărătesc – mai iei tu medicamentoasele tale? Şi cu aceasta am onoare a te înştiinţa că mă aşteaptă aşternutul şi mă duc să mă culc singură, singurică cu gândul la scumpul meu.

12 Martie 1880 Iaşi

Veronica

[5]

Miguel Eminescu de Ipoteşti,

Sunt veselă, însă pe tine suparată; totuşi te voi întreba, aceasta în scop de-a primi o scrisoare de la tine, cum ai vroi să mă fotografiez, carte-visite sau Cabinet-Portrait?

Manuscriptul meu a[l] traducerii [„]Ramura de liliac[”] te rog foarte mult a o păstra la tine, nu aş voi să rămână la tipografie.

Nu ştiu de ce nu mi-ai răspuns la scrisoarea trecută? Ştii că nu-ţi mai scriu de-acuma de fel, dacă îţi vei relua vechiul tău obicei acela de-a nu scrie decât când îţi toană, am să-ţi spun o răutate ori o las pe altă dată.

Miguel, te pup şi te rog ca să-mi scrii. Nu aş voi însă o scrisoare ca cea din 10 Mart., pare că eu sunt cauza multor suferinţi ale tale, în caz de-ar fi aşa sacrifică-mă te rog ca să nu mai fii trist şi ursuz.

Şi iar te sărut

15 Martie 1880 Iaşi

Veronica

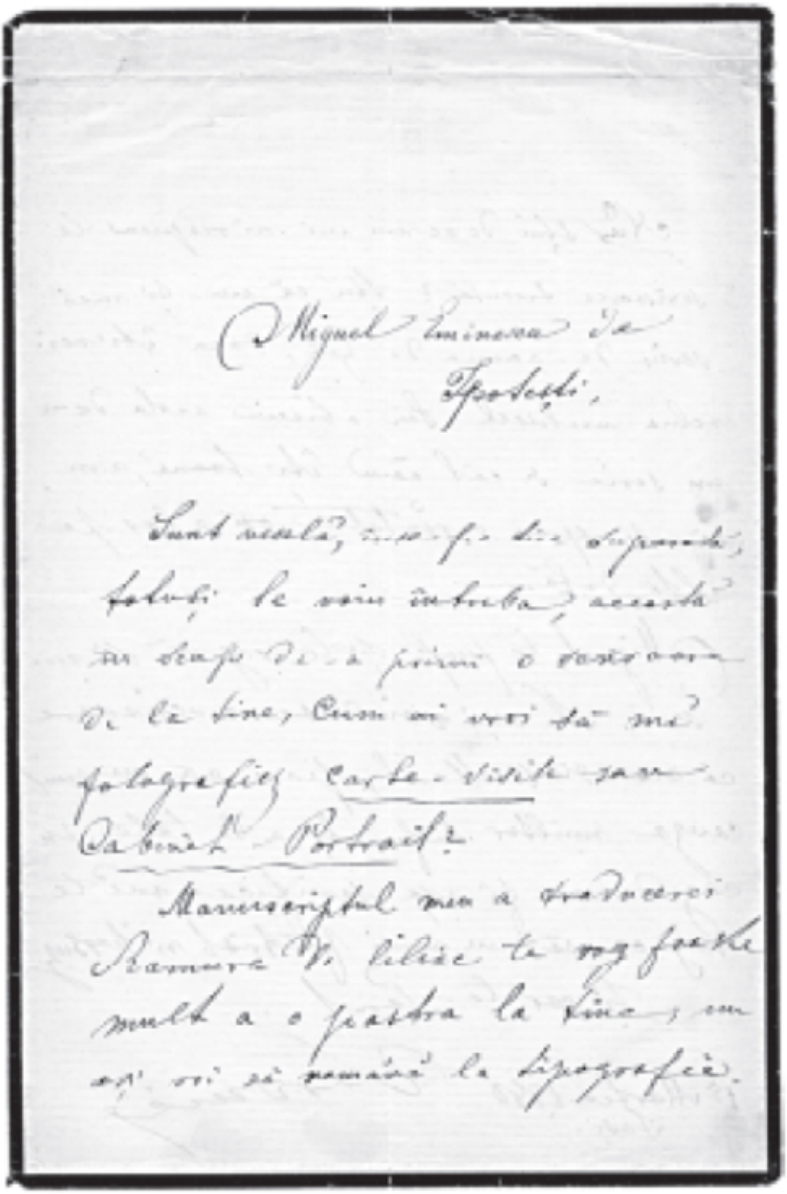

[Veronica Micle. Scrisoare către Mihai Eminescu, 15 martie 1880]

[6]

Miţule Băet iubit şi drăgălaş,

Azi ţi-am mai scris o scrisoare neştiind că voi primi un răspuns de la tine, tu iară începi cu gelozia ta tradiţională şi de tristă amintire. Bine Miţule, nu recunoşti tu că hachiţele cochetăriei mele e o consecvenţă naturală şi e mai mult o compensaţie şi mai bine zicând un cer mai senin după o lungă suferinţă fizică şi sufletească care am avut-o toată iarna şi îţi spun drept mai umplu pustiul vieţii care-l [*text lipsă*] dar o niţică cochetărie dă-mi voie să o pratichez, e ceva atât de înnăscut în mine şi care nu e de loc afectat.

Cu această te sărut, te pup Miguel, Miguel şi te rog să-mi scrii că de nu e poznă mare, mă fac şi mai cochetă par désespoir, Miţule sunt adevărat puţin cam veselă, îmi pare că am născut din nou! Te pup, te sărut dulcele meu amant şi fiitor bărbăţel

Veronica

15 Martie 1880

[7]

Eminul meu iubit,

Mă grăbesc a răspunde seninei şi amoroasei tale scrisori din 16 Martie; după cum vei fi văzut desigur din a doua scrisoare a mea din 15, am primit scrisoarea ta plină de gelozie la care am şi răspuns.

Pe la Iaşi, scumpul meu Tropoţel, am avut câteva zile de toată frumuseţa, zile senine şi calde şi cu miros de primăvară.

Am fost la discursul lui Maiorescu, a vorbit foarte bine – numai după mine a dezvoltat foarte puţin „Dezvoltarea pasiunilor”. Discursul lui s-a învărtit mai mult asupra consecvenţelor lor decât asupra lor înşile. Şi mi-am zis: de-ar fi el măcar un sfert consecvent spuselor sale, ce bine ar fi. A fost un public nebun la prelegerea lui.

Miţicule mai vorbeşte te rog cu Conta şi cu alţi deputaţi, doar, doar vor face să vină în cameră şi petiţiunea mea, să-mi ieu o grijă, să ştiu cum stau, să ştiu ce drum s-apuc, căci cel pe care merg e foarte greu.

Eminule, când vii să te revăd, să te mai pup, să te mai cănăjesc ş-apoi să te mai mângâi, şi să-ţi cer iertare frumuşel şi apoi într-o lungă şi dulce sărutare să se uite toate relele. Când?

Miţule când ai putea veni la Iaşi să fim împreună ce bine ar fi! Dar tu nicicând nu te gândeşti la aşa ceva, valmaşagul Bucureştilor îţi răpeşte dorul de mine, viaţa ta e plină şi nu simte trebuinţa prezenţei mele, totuşi te pup şi te răspup şi te îmbrăţisez doucement et gentilment. Toute à toi

Veronica

19 Martie 1880 Iaşi

[8]

Eminescul meu iubit,

Mă pun să răspund scrisoarei tale din 22 ale curentei cu care tu ai fost en retard de două zile – lucru ce ştii prea bine că în Imperiul Despotic al Iubirii noastre e lucru neiertat, prin urmare vezi de nu mai rencepe aşa ceva!

Miţicule iubit, şi eu te visez necontenit, într-o noapte am visat că îmbrăţişaţi mergeam pe jos la Botoşani, călătoria era aşa de plăcută, un cineva mă întreabă cum de pot acum umbla pe jos? Şi i-am răspuns că lângă tine nu obosesc. Dar tu nu-mi spui ce visezi.

Miţule, când ai şti câte şi mai câte versiuni pe conta mea, mă îngrozesc; între altele că tu m-ai fi prins la Bucureşti cu cineva; că de multe abuzuri din Bucureşti m-am îmbolnăvit în pântece că nu mă pot mişca. Et moi je file comme une Avile sur la grande rue de Iassy tellement je vais vite; şi sunt guri care zic că nu pot să mă mişc. C-am încercat să-mi desfiez copilele, că m-am dus la Mitropolitul din Bucureşti să-i cer dispensă pentru termenul prescris de lege de văduvie, în fine când ţi le-aş spune toate ţ-aş face capul moară.

Nici îmi vine să mă mai apăr când mi le spun, tot ce-am făcut este c-am cetit unei dame scrisori de-a tale şi am zis judece oricine dacă Eminescu mi-ar scrie aşa dacă ar fi măcar umbră de adevăr în vorbele clevetitorilor mei, şi cu asta le-am mai zis să le fie de bine şi de sanatate şi să le dea Dumnezeu atâta bine cât a[u] spus adevărul.

Eminul meu dragalaş, de abia acum bag de seamă că am umplut coala de hârtie comunicându-ţi fleacuri şi flecării de-ale oamenilor, ar fi fost mai bine să-ţi scriu cuvânt lângă cuvânt cât de mult mi[-e] dor de tine şi cât de mult îmi eşti tu drag.

24 Martie 1880 Iaşi

Veronica

[9]

Scumpul meu Eminescu,

Afară plouă, eu stau perdută pe gânduri, ura şi indiferenţa oamenilor, lipsa şi depărtarea ta, iubirea mea nespunsă (*sic*), toate aceste îşi împart rând pe rând fiinţa mea, şi în mijlocul unui vârtej în care mă pierd mă întreb tainic şi acum te întreb pe tine oare această tristă stare de lucruri se va schimba vreodată?

Şi te întreb acum pe tine mai serios decât nicicând – tu care spuindu-mi că mă iubeşti m-ai făcut să sufăr amar o iarnă întreagă, încât sufletul mi-i bolnav – te întreb şi te rog să-mi răspunzi face-mă-vei fericită, adecă să ne înţelegem, eu înţeleg fericirea în aceea să fiu lângă tine, să fiu în fine a ta. La aceasta te rog să-mi răspunzi serios, să-mi răspunzi astfel după cum tu vei simţi, în fine răspunsul tău să fie expresiunea sinceră a sufletului tău oricum ar fi, numai să fie hotărâtoare, să fie astfel încât să mă pot baza pe spusele tale şi totodată să mai pot

spera şi lupta.

Poţi tu măsura, poţi tu judeca dureroasa mea poziţie, nu întâlnesc în orice parte decât indiferenţă, decât întrebări ca din treacăt: Da când faci nunta? Da ce vă mai scrie D-l Eminesco? Şi toate acestea rostite cu zâmbetul amar al ironiei astfel că mă doare în suflet că nu pot să le răspund decât cuvinte aproape fără sens, căci sensul nici eu nu-l am încă clar.

Eminescule, te întreb cu durere, cum poţi tu trăi în Bucureşti când în Septembrie jurai că n-ai putea trăi un moment fără mine? Iartă-mă dacă mă refer la timpuri trecute, în care timpuri, poate, puţin şiretlic mi-ar fi fost mai de priinţă!

Iartă, repet, dacă îţi fac rău cu această scrisoare, dar am citit „La Confession d'un enfant du siècle", scriere bolnavă care îmbolnăveşte de moarte, şi trebuie să ştii e de Alfred de Musset Poët, şi cu îndoială în suflet mă întreb: oare toţi Poeţii sunt astfel?

Răspunde-mi te rog însă te conjur nu ca să mă menajez pentru moment, nu pentru ca să astâmperi un necaz pentru care ai compătimi, dar pentru a-mi lămuri starea pentru ca să ştiu ceva pozitiv, fie chiar dureros numai să ştiu ce-i şi cum.

Recunoaşte, scumpul meu, că legătura mea cu tine în condiţiunile în care mă aflu e din cele mai triste, o ţară întreagă ne desparte, încât în momente de amare decepţiuni şi de durere nu am mangâiere să te pot vedea, astfel că trebuie numai să plâng singură şi să confiez hârtiei câte ceva din câte se petrec în sufletul meu şi care poate tu nici le mai ceteşti.

Te sărut din suflet
Veronica

27 Martie 1880 Iaşi

[10]

[*Începutul scrisorii lipseşte*]

Le-aş alunga la spate, eu nu aş fi supărată pe toate aceste însă ştiu că tu eşti pricina la toată starea care ţ-ai creat-o şi care desigur că îţi place mult!

Iartă te rog dacă scrisorile mele sunt pe un ton aşa lamentător, ce vrei – ele sunt reflectul starei mele sufleteşti – nu pot scrie vesel când sunt doborâtă şi obosită de starea lucrurilor, sunt departe de a-ţi atribui ţie câtuşi de puţin cauza – cauza mare şi ireparabilă e perderea acelui om pe care desigur că nu l-oi mai regăsi nicicând! Murit-aş fi eu mai bine de 70 de ori.

Încă odată te rog iartă-mă dacă împrejurările te fac să fii în curentul unor tânguiri pe care eu nu le pot îneca şi am nevoie să le comunic şi altora, şi cui dacă nu ţie care îmi eşti atât de drag şi-n care am atâta încredere.

Te sărut din suflet
Veronica

6 Aprilie 1880 Iaşi

[11]

Domnul Eminescu,

Nu sunt în stare să-mi măsor nenorocirea pe care mi-a pricinuit-o cunoştinţa şi relaţiunea D-tale, ruşinea, despreţul oamenilor, [*rând şters*], desesperarea, toate, toate m-au cuprins astfel încât nici ştiu pe ce lume mă aflu. Pe D-ta să te calific – regret că eşti sub orice critică – dacă prin o fericită întâmplare ai perde inteligenţa care-o ai, te las să judeci la ce valoare ar fi redusă persoana D-tale. D-le Eminescu, să nu ţi se pară amară scrisoarea mea, e departe de-a reflecta ura, regretul, mustrarea de cuget, groaza de care mă simt cuprinsă, numai când gândesc, la sumedeniile de minciuni pe care ai avut curajul a mi le debita, la iezuitica ipocrizie, la intenţiunea bine meditată şi bine premeditată cu care m-ai făcut (abuzând de încrederea mea) să devin o groază pentru toată lumea, căci m-ai făcut ca fără ruşine să afişez relaţia mea cu D-ta şi multe alte pe care de mai ai puţină conştiinţă trebuie să te îngrozeşti când îţi vei aduce aminte de ele, şi care îţi mai repet nu le-ai făcut decât cu scopul să-ţi baţi joc de mine şi din cât eram de nenorocită să mă faci astfel încât să-mi vie nebuneală.

D-le Eminescu, n-aş vroi să-ţi răpesc aşa mult timp cu scrisoarea mea, însă trebuie să-ţi spun că o datorie de onoare, dacă mai ştii D-ta înţelesul măcar al acestui cuvânt, o datorie de onoare, zic, îţi impun şi ce e mai mult eu o reclam: este să-mi înapoieşti toate scrisorile mele dimpreună cu fotografia mea, şi eu la rândul meu vă voi înapoi[a] tot bagajul D-Voastră de scrisori care nu cuprinde decât minciuni pe care ai talentul de-a le scrie în mod foarte frumos.

D-le Eminescu, încă dela sfârşitul lui Dechembrie am înţeles şi planul, şi tactica şi purtarea care ai ţinut-o faţă cu mine, pentru ca să obţii rezultatul pe care astăzi deşi târziu totuşi ţi-l trimit. Nu am nevoie să te declar liber de orice angajament faţă cu mine, căci tu ai fost şi atunci şi eşti şi acum, vorbele acele a[u] zburat, şi să nu crezi că mă voi acaţa ca scaiul de D-ta, şi îmi pare rău că m-ai împins cu purtarea D-tale până la atâta încât să-ţi spun că: fie Princesă sau proletară, ţ-o jur că nu voi invidia fericirea pe care o vei pricinui nici unei femei!

Rămâi dar cum ai fost şi în trecut şi continuă tot cu atât succes fizic şi moral viaţa de holtei de până acum, şi să-ţi dispară din cap acel nour care-ţi îngreuia mintea şi-ţi încurca întrucâtva deprinderile de mai-nainte.

D-le Eminescu, nici un cuvânt n-ai la adresa mea, eu am fost atât de sinceră cu D-ta încât nici un cuvânt al meu n-a fost minciună.

Zdrobită de amar şi de desesperare încă odată te mai rog să-mi trimiţi în plic toate scrisorile mele, eu imediat la rândul meu le voi trimite pe-a[le] dumitale.

V. Micle

19/20 Februarie [*1881*]2 Iaşi

[12]

Monsieur Eminescu,

J’ai appris avec peine le triste et facheux denoument, pour vous, de l’amour que vous avez contracté pour Mme Poenar. Je regrette infiniment les écheques que vous avez subis, et, si les regrets sincères d’une amie pouvaient pour le moins vous consoler, je m’estimerais bien heureuse.

Agréez, Monsieur, toutes mes amitiés.

Veronica Micle

le 12 Mars 1881 Iassy

[13]

Domnule Eminescu,

Poziţia mea de femee cere ca firul de tort de paianjen, care îmi pare mie că mă mai leagă de D. Voastră, să fie rupt. E vorba ca toată corespondenţa ce am mai avut cu D. Voastră în urma rupturei noastre să mi-o înapoiaţi, chiar şi fotografia, pe care într-adevăr nu ştiu pentru ce v-am mai trimis-o.

Domnule Eminescu, D. Voastră sunteţi prea inteligenţi pentru ca să nu judecaţi cu destulă indulgenţă neajunsurile unei minţi femeeşti, care se conduce totdeauna de pornirile inimii şi foarte arareori de raţiune, greşala sa capitală, şi în acelaşi timp poate singurul ei merit.

În fond străini unul altuia suntem de mult, în mascarada vieţii însă, trebuiesc şi mai cu sfinţenie păzite formele, şi după cum vedeţi aci e vorba de îndeplinirea unei formalităţi prin care, înainte de toate, voi să mă conving şi să mă satisfac pe mine însumi.

Lucrurile pe care le reclam de la D. Voastră sunt lucruri moarte, care nu v-au spus, nu vă spun şi nici or să vă spue nimic, căci ceea ce pentru om a încetat de-a fi, fost-au oare vrodată? Eu cred că răspunsul sincer e nu, prin urmare eu nu cred de fel în farmecul unui suvenir, du reste c’est même insipide d’y attacher le moindre prix.

Sunt sigură, Domnule Eminescu, că nu vă veţi opune cererii mele care nu va tulbura întru nimic desăvârşita linişte a sufletului D. Voastră.

Petite vanité de femme, mi-a zis D-l Pompiliu că D. Maiorescu a lăudat versurile mele, lucru care m-a mulţămit foarte mult, chiar am să-i scriu D-lui Maiorescu, am să fac astfel ca duşmănia noastră să înceteze, căci m-am convins că în fond Maiorescu nu mi-a voit nicicând răul pe care eu mi-l închipuiam.

Şi dacă am suferit vreun rău, acel rău mi-a venit desigur de la fiinţa în care m-am încrezut, iar nicidecum de la alţii.

Rămân cu distinsă stimă şi consideraţie

Veronica Micle

31 August 1881 Iaşi

[14]

Domnule Eminescu,

Presupun că multiplele şi variile (ca să mă servesc de expresiile D. Voastră) ocupaţii, ba poate chiar aţi uitat, e cauza că până acum nu aţi dat curs cererii mele, adică a-mi înapoia corespondenţa şi fotografia, şi fiindcă nu mai e vorba ca altădată să vă întreb câte parale e oca de orez în Bucureşti, pentru ca să puteţi motiva un răspuns la adresa mea, ci dimpotrivă e tocmai ocasiunea de [a] vă scotorosi de un bagaj de scrisori de nici o valoare şi însemnătate cred dar că acuma când vă reamintesc, veţi fi atât de bun şi de gentil şi le veţi face plic frumuşel şi mi le-ţi trimite.

Dacă voiţi, pot chiar să vă spun cauza pentru care, după cum v-am spus în scrisoarea trecută, voiesc să rămânem în toată forma ceea ce în faptă suntem de mult. Eu voi să vin în Bucureşti, aş fi venit chiar astă iarnă dacă n-aş fi fost slabă şi mică la suflet, dar am să vin acum în curând, şi vreau ca, chiar de ne vom întâlni să ni se pară că nu ne-am mai văzut nicicând, să fiu întocmai ca acel bătrân dintr-o poveste, pe care mi-ai povestit-o, şi din care ai făcut chiar şi un articol de fond în jurnalul [„]Timpul[”], care întors înderept, nu mai ştia nimic, nu mai cunoştea nici oamenii, nici locurile şi nu-şi mai aducea aminte că el făcuse atâtea fapte mari pentru care i se şi ridicase monument.

De astă dată, Domnule Eminescu, sunt sigură că veţi avea cavalerismul a-mi răspunde. Apropo, ce bine ştii să descrii cavalerii şi pe castelane, ce păcat că n-au înţeles cine trebuia să înţeleagă! Şi V-au lăsat să degeraţi afară de frig. Petit bébé! şi-ţi era frig tare, cu tot amorul care-ţi frigea inima, au moins ça valait la peine! Îmi veţi ierta această mică glumă, c’est la seule que je me suis permise et même l’unique!

Mai repet încă odată speranţa ce am că-mi veţi răspunde după cum doresc.

Cu distinsă stimă şi consideraţie

Veronica Micle

14 Septembrie 1881 Iaşi

NB. În puterea unei prietenii trecute vă rog să nu vă supăraţi de gluma mea.

2 An probabil.

Scrisoare nedatată3

[15]

Domnule Eminescu,

Să nu credeţi că aţi scăpat de mine, nu; întocmai după cum eu nu am scăpat de Dta chiar după doi ani de absenţă, după cum eu nu am scăpat de Dta până nu V-aţi îndeplinit scopul meschin şi infernal de a mă face de râsul şi despreţul lumei. Ce să fac, Domnul meu, dacă nu mă pot înălţa până la Dumnezeeştile precepte ale lui Christ şi a da cu pâne în acei care aruncă cu petre în mine. Ca şacalul în pustiu am gemut şi am suspinat singură asupra relelor pe care mi le-ai făcut Dta, şi astăzi toate acele simţiri s-au prefăcut într-un singur gând cu o singură dorinţă: Dorul unei răsbunări tot atât de puternice şi vindicative ca nenorocirea pe care mi-aţi făcut-o D. Voastră în acord cu Mite Kremnitz, pe care mi-ai descris-o că e odalisca lui Maiorescu, asupra lui Maiorescu şi mai cu seamă asupra Dtale. Eu nu voi face nimic altă decât voi publica din vorbă în vorbă descrierea care mi-aţi făcut-o despre faimosul cerc literar din Bucureşti sub titlul: [„]Haremul lui Jupiter sau Misterele unui cerc literar[”]. E trist că Dta vei fi victima încrederii ce ai avut în mine, vei purta însă consecvenţele după cum am purtat eu consecvenţele de mii de ori mai fatale ale încrederii ce am pus în Dta şi cuvântul Dtale. Eu, oricare ar fi urmările ce ar atrage după sine publicarea care o voi face, nu am nimic de perdut, din contra, totul de câştigat, căci am afirmarea Dtale prin două scrisori cum că în adevăr aţi avut nefericirea a-mi face acea destăinuire prin urmare dacă vor fi urmări de calomnie, nu eu voi fi calomniatoarea ci acel ce mi-a comunicat acele frumoase lucruri. Am jurat cu foc şi amar răsbunare, şi voi lucra din răsputeri să-mi ajung scopul după cum Vi l-aţi ajuns D.V. et Companie.

Îţi va fi de lecţiune, Domnule Eminescu, Dta, care scrii cu predilecţiune cuvântul de Caracter şi Onest că nu nepedepsit face cineva răul altuia. Dna Mite Kremnitz se va convinge că limba unei femei e puternică, pentru mine, recunosc că a fost a Dtale, Dl Maiorescu îşi va da seamă, încă odată, că nu trebuieşte cuiva multe elemente oneste şi morale pentru a arunca pulberea degradării în ochii altora, căci din spusele Dtale se va vede că nu omul cel moral par excelence va fi personificat în el. Să nu credeţi că nu cuget la altceva în momentul în care vă scriu, căci am mai multă energie decât zece fiinţe ca Dta şi o calitate pe care mulţi nu o au şi care Dtale îţi lipseşte de tot, este curajul faptelor mele, de aceea am crezut că nu fac rău anunţându-vă încurânda apariţiune a unei scrieri culese din gura Dtale. Până la ce grad pot fi acele cuprinse adevărate, aceea vă priveşte pe D. Voastră, nu pe mine. Terminând această scrisoare, Vă rog să vă aduceţi aminte că singur aţi venit ca o napastă în casă la mine, adus de vântul nenorocirii ca să mă zdrobiţi, aţi făcut-o, puteţi fi veseli şi fericiţi. D. Maiorescu a râs, râsul lui Satan cu Dna Kremnitz, las să râdă şi de scandalul care mi l-ai povestit Dta. Serbaţi împreună Sabatul unui proces de calomnie, care mi l-ar intenta, căci nu perd

nimic, şi nici nu-mi pasă. Eu le ţin de la Dta toate câte le public.

Veronica Micle

3 An probabil. 1881.

Addenda

Scrisori ale Veronicăi Micle către Harieta Eminovici

[1]

10 Februarie 1881 Iaşi

Scrisoarea astă am trimis-o sororei sale şi ea a trimis-o se vede lui.1

Hanrietă scumpă şi iubită,

De ce eşti copilă şi presupui că m-aş fi supărat pe tine pentru că m-ai rugat să scriu lui Mihai, care ar fi oare motivul supărării mele? Din protivă, scrisoarea ta, invitându-mă a scrie lui Eminescu, îmi face plăcere, căci mi-ar da un bun prilej pentru a-i pute scrie, dar nu-i mai scriu, soro dragă, nu-i mai scriu pentru că ştiu că nu-mi va răspunde nici un cuvânt, cum să-mi răspundă acuma când ura ne desparte, când el nu-mi scria nici când ne lega cel mai puternic şi vecinic amor, după cum zicea el!

Hanrietă dragă, scrie-i şi tu şi răspunde-mi de ţ-a scrie. De mult doresc să-ţi fac o francă întrebare şi astăzi se vede că i-a venit vremea. Spune-mi drept şi curat, unde ai ajuns tu cu romanul sufletului tău, oare dezlegarea lui e tot atât de dureroasă ca amorul meu cu Mihai? Spune-mi un cuvânt să ştiu de lumea e într-adevăr o lume de nimic!

Ieri şi alaltăieri am avut o criză dureroasă, am plâns de locul s-au udat lângă mine, ochii mi se făcuseră ca nişte cepe, şi toate acele lacrimi pentru cine le-am vărsat? Tot pentru el, tot pentru Eminescu; ciudate sunt sentimentele mele pentru el, cu o mână i-aş da moartea, cu alta i-aş da viaţă, chin şi fericire, glorie şi mizerie, eu aş voi să pot să i le dau rânduri, rânduri! Dar nu eu, ci soarta îi va da ce îi e destinat. Scrie-mi mult, nu plăti de floarea mărului 5 creiţari; eu găsesc că aceasta-i o sumă însemnată. Te sărut,

Veronica

[2]

Iar o scrisoare trimisă sorei sale şi dânsa a trimis-o lui. 2

Hanrietă dragă,

Întocmai ca [acum] un an, fetele mele sunt amândouă acasă bolnave de cor. 3 Dar mă gândesc, câtă deosebire între acum un an pe vremea aceasta, şi acuma! An deşi mă rodea la suflet presentimentul sfârşitului care va lua amorul meu cu Mihai, totuşi între îndoiala şi gândurile mele triste era speranţa care mă susţinea, acum îndoiala mea a devenit o tristă realitate, iar presentimentul meu au fost mai mult decât chiar o revelaţiune. Într-adevăr, scumpă Hanrietă, adu-ţi tu aminte ce-ţi spuneam eu de Mihai, şi când vreodată îl vei întâlni, să-i spui cu linişte şi fără reproş din parte-mi, cum eu, atunci când el îmi jura un amor şi dincolo de mormânt, eu îi ziceam: că nu va trece mult şi el, el, acel care jura astfel, mă va sacrifica uneltirilor şi intrigilor meschine, pe care le-am prevăzut, şi căror eu ştiam foarte bine că el nu va avea nici curajul, nici caracterul de a putea rezista. Şi mai curând de aşteptarea mea, profeţia mea s-au îndeplinit; anul acesta fetele tot bolnave de cor, ca an, iar eu stau şi mă uit în cer şi-n pământ şi mai nu-mi vine a crede că e adevărat şi aeve toate prin câte am trecut şi trec! Când voi vorbi cu Dr. Taussig îl voi întreba de Marie Teodor. Până atunci te sărut rugându-te să-mi scrii de-ţi scrie Mihai sau nu. Te sărut,

Veronica

1 Adnotare făcută de Veronica Micle.

2 Adnotare făcută de Veronica Micle.

3 Deşi scrisoarea nu este datată, se poate deduce din informa ţia legată de boala fetelor (*cf.* scrisoarea Veronicăi Micle către Mihai Eminescu din 8 februarie 1880) că este probabil scrisă în februarie sau martie 1881.

O scrisoare a lui Titu Maiorescu către Mihai Eminescu

Nedatată

Marţi dim4

Dle Eminescu,

Regina pleacă Joi dimineaţa la Sinaia şi ar dori să-şi aibă traducerea poeziei ce ţi-am dat-o. O poţi face astăzi şi mâine? Atunci fă bine ad-o mâine seară la Dna Kremnitz; dacă se poate. Dacă nu, fie şi pe altă zi, şi atunci o vom trimite Sâmbătă prin poştă la Sinaia.

Al Dtale
devot[at] T. M.

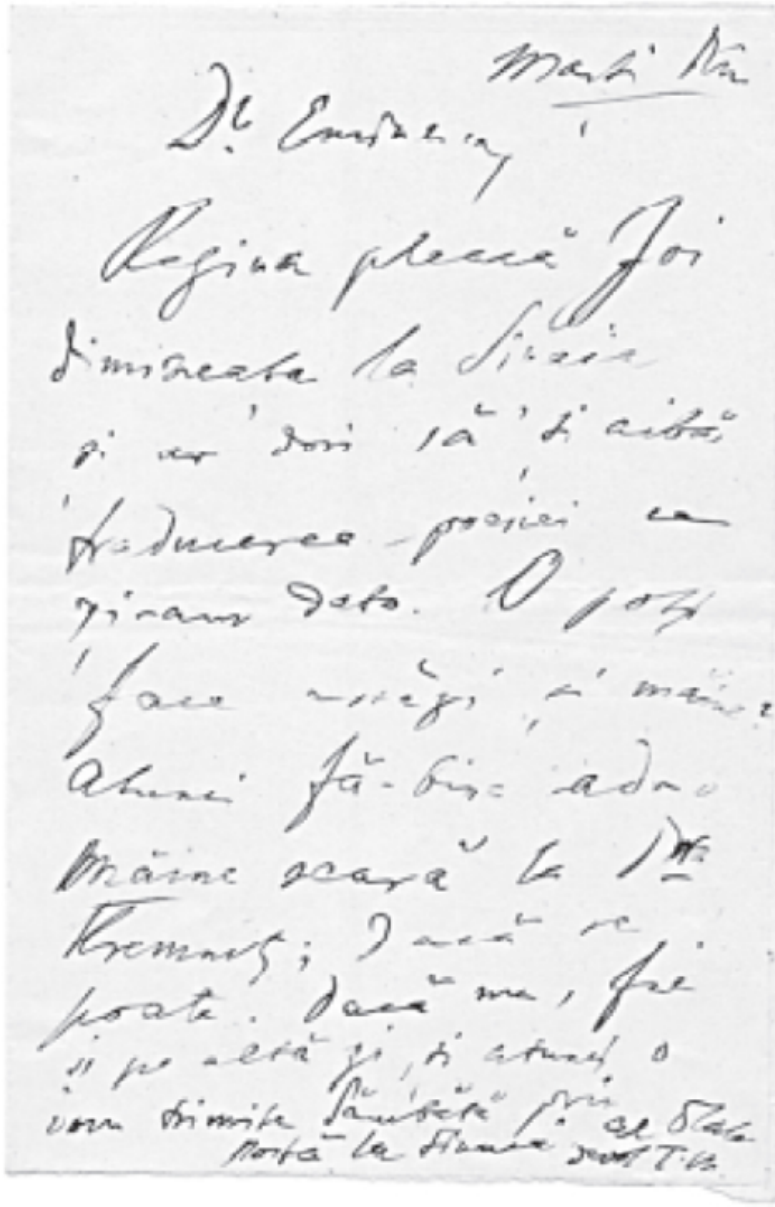

4 Scrisoarea este probabil din primăvara anului 1882.

O scrisoare a lui Mihai Eminescu către Veronica Micle

Constanţa, 16 iunie 188[2]

Draga mea Veronică,

Iartă-mă că nu ţi-am scris de atâta timp, dar am întârziat la Giurgiu, la Costinescu, unde am scăpat o dată vaporul, care nu pleacă decât de trei ori pe săptămână, şi am venit aci, unde poşta nu pleacă în toate zilele. Am venit ieri şi am făcut deja două băi de mare, cari promit a-mi face mult bine, deşi pe-aici e frig încă şi apa mării nu e destul de caldă pentru băi. De-aceea sunt unul din cei dentâi sosiţi aci pentru băi şi nimeni nu se scaldă încă afară de mine. N-o să stau aci decât vro zece zile şi apoi iar mă-ntorc la Bucureşti.

O să mă-ntrebi ce efect mi-a făcut marea, pe care-o văz pentru-ntâia oară? Efectul unei nemărginiri pururea mişcate. Dar, abia de două zile aici, n-am văzut-o în toate feţele – căci ea e schimbăcioasă la coloare şi în mişcări, de unde unii autori o şi compară cu femeia.

Constanţa sau Chiustenge este un mic orăşel, dar îndestul de frumos. Nu are a face deloc cu Rusciucul. Casele au o oarecare eleganţă în clădirea lor, căci piatra e ieftină aci şi clădirile sunt din piatră patrată, iar primăria, de când stăpânesc românii şi există un consiliu comunal, a făcut foarte mult pentru orânduiala şi înfrumuseţarea oraşului. O terasă pe ţărmul înalt dă o frumoasă privelişte pe toată întinderea mării şi, când luna e deasupra apei, ea aruncă un plein de lucire slabă, care pluteşte pe-o parte a apei. Restul rămâne în întunerec, şi noaptea marea îşi merită numele ei de neagră.

Viaţa e cam scumpă aci, dar nu atât de exagerat de scumpă precum mi se descria, mai ales de când s-au deschis câteva [h]oteluri. La anul să ştii că venim amândoi aci, căci băile de mare întăresc şi grăbesc bătăile inimei. Cu toate că omul pare a întineri de ele, privirea mării linişteşte, mai ales sufletele furtunoase.

Şed într-o mansardă şi privirea mi-e deschisă din două părţi asupra mării, pe care aş vrea să plutesc cu tine. Dar aceasta nefiind cu putinţă, te sărut cu dulce, draga mea Veronică, şi rămân

al tău
Eminescu

Adresa mea
Chiustenge (Constanţa)
Hôtel d’Angleterre

O scrisoare a Veronicăi Micle către Mihai Eminescu

Miţule iubit,

De ce mă imitezi? Când îţi zic eu ţie „Dragul meu” tu îmi zici „Draga mea”. Am să-ţi fac proces că-mi plagiezi dezmierdările, ştii că aceasta e o contravenţiune prevăzută cu penalitatea cutare, paragraf cutare, poate din procedura penală, prin urmare, de-acu-nainte cată şi nu mă mai îngâna.

Mă întrebi ce-mi lipseşte – toate îmi lipsesc, dar mai presus de toate Tu eşti care-mi lipseşti.

Deprinsă de copilă chiar a fi sub aripile cuiva, îndată după moartea lui tu ai venit, te-am văzut şi m-ai mângâiat, să mă crezi că nu am avut timpul să simt nici golul ce l-a lăsat în urma lui şi nici urmările neapărate ale acelei dureroase pierderi. Acuma însă, cu cât vremea trece, cu cât mă întorc cu gândul îndărăt, şi văzându-mă zilnic atât de singură, în prada gândurilor, mă cuprinde o jale care e cu atâta mai periculoasă cu cât e mai ascunsă şi mai uniformă, astfeli că o simt cum, încet, încet, mă doboară.

Mă întrebi, doreşti a şti de la mine ce anume să faci, să-ţi spun dorinţa mea. Ştii ce vreu cu stăruinţă, ştii ce doresc?

Je désire ardement, je veux être pres de mon cher petit Eminescu, rien que le voir et tous mes maux disparetront comme par enchantement.

Da, scumpul meu, voi, însă nu crede că această a mea dorinţă o aşi pune cîndva mai presus de cariera şi viitorul tău, *jamais, plutôt mourir moi que détruire ton avenir – agis donc en conséquence.*

Să viu la Bucureşti, apoi da, să viu, dar tu ştii prea bine ce scump e drumul, dacă ai putea să-mi scoţi un liber-permis viu eu fuga şi cu iuţeala drumului de fier, mai iute nu pot.

Mai săptămâna trecută am primit o scrisoare, scrisă cu plumbul, de la Hanrieta, în care mă lasă a înţelege că timp de 6 săptămâni a fost aşa de nenorocită încât m-a uitat nu numai pe mine, dar s-a uitat pe sine însăşi.

Dacă într-adevăr scrisoarea mea din urmă e neclară în gândiri şi sentimente este că lacrimile mă înecau, scriam fără să mai ştiu anume ce şi tot dusul şi voiajul cu turiştii e o minciună a mea, plăzmuită în mijlocul unei dureri sfâşietoare, instantaneu concepută în momentul când scriam. Miţule, oare fac bine că sunt aşa de sinceră de-ţi spun până şi minciunile pe care le inventez?!

Eminescule, de ce mă îndemni să fac un lucru pe care tu nu-l poţi face şi pentru care nici mie nu mi-a dat Dumenzeu un talent deosebit, îmi zici să-ţi cer bani. Apoi, scumpul meu Bébé, eu sunt sigură că dacă tu ai avea un prisos mi-ai trimite, şi numai aşa îţi scriu şi acuma, când vei avea un prisos trimite-mi, dacă nu ai ce face cu el, fără însă a te priva tu.

Cu aceasta te sărut din suflet şi te rog să crezi că sentimentele mele pentru tine sunt eterne acele de dragoste

Veronica

9 aprilie 7 ore dimineaţa, scriu în aşternut, aseară m-am culcat la 11 ore, de aceea sunt leneşă azi. Nu te leni şi-mi scrie.

În loc de postfaţă

„O întâmplare incredibilă: printr-un şir de coincidenţe ce formează, ele însele, subiectul unui posibil roman senzaţional, o profesoară de la Universitatea Indiana, Bloomington, d-na Christina Zarifopol-Illias, a intrat în posesia unei veritabile comori: nouăzeci şi trei de scrisori adresate de Mihai Eminescu Veronicăi Micle, cincisprezece epistole ale Veronicăi către Eminescu şi două către sora acestuia, Harieta, precum şi o notă a lui Maiorescu, scrisă pe-un ton ultimativ, adresată marelui poet. Toate, absolut toate, inedite!

Pentru a ne da seama de importanţa covârşitoare a descoperirii, e suficient să spun că, până în clipa de faţă, se cunosc aproximativ optsprezece scrisori ale poetului către iubita lui («aproximativ», pentru că o parte din ele sunt, în opinia specialiştilor, falsuri) şi patruzeci şi opt adresate de Veronica lui Eminescu. Acesta e corpus-ul pe care s-a fundamentat legenda iubirii absolute a literaturii române. Şi tot pe ea s-au bazat exagerările, interpretările tendenţioase, concluziile pripite, intrigile ieftine, meschinăriile joase.

[...] Scrisorile lui Eminescu vor corecta, cu siguranţă, aprecierile răutăcioase, conform cărora poetul era agasat de neîncetatul asalt amoros al năbădăioasei metrese din Copou, după cum scrisorile Veronicăi vor schimba radical imaginea nedreaptă a femeii superficiale, uşuratice, iresponsabile, rapace, necredincioase şi cicălitoare. Dar nu numai atât: ele conţin o sumedenie de informaţii de prim-ordin asupra relaţiilor tensionate dintre Eminescu şi Caragiale, detalii despre familia Slavici şi despre importanţi oameni politici ai vremii (Maiorescu, Kogălniceanu, Conta, Macedonski). Şi mai ales despre creaţia lui Eminescu, despre gândirea lui politică şi socială. Aşadar, nu doar un mare eveniment cultural, ci şi o extraordinară surpriză umană ce radiografiază complicatele relaţii – tandre şi ironice, încrâncenate şi ludice, amare şi zglobii, naive şi îngândurate, severe şi generoase, imature şi grave – dintre doi tineri din veacul trecut care se iubeau cu pasiune.

O mană cerească pentru istoricul şi cercetătorul literar, dar, mai ales, o lectură îmbătătoare pentru cititorul obişnuit. O poveste mirifică, plină de parfumul unei lumi romantice, stând, ca într-un blestem, sub vraja erosului şi a morţii.”

(**Mircea Mihăieş**, *Ziarul de duminică*)

„Viaţa cotidiană a gazetarului de la *Timpul* şi problemele lui sunt uimitor de actuale: se pare că lumea românească nu s-a schimbat prea mult de un

secol şi ceva încoace. Din scrisori se formează spontan imaginea omului, cu tot omenescul său, precum şi *aerul timpului*, pe care poezia, fraza căutată le-ar fi destrămat. Corespondenţa *romanticului* Eminescu reprezintă pandantul *realist* al creaţiei sale. Ceea ce nu înseamnă că sciitorul lipseşte cu totul din pagină, că oricine scria asemenea scrisori în veacul romantic. Un simţ epistolar înnăscut se manifestă nu numai prin ceea ce nu conţin. Ajunge o simplă comparaţie între paginile celor doi corespondenţi pentru a vedea diferenţa: la el registrele diferite (tonul ludic sau grav, tonul de zile mari sau cel de toată ziua) sunt străpânite perfect şi nu strică omogenitatea întregului. Micile jocuri amoroase stau foarte bine lângă durele adevăruri dezvăluite iubitei sau lângă ştirile nesemnificative, gelozia lângă dragoste, oboseala şi blazarea lângă momentele de încredere sau de linişte sufletească [...] Pachetul lui de scrisori e destul de actual la nivelul limbii care n-a îmbătrânit prea mult de atunci (lexicul şi maniera de a formula o idee), în schimb pe foile ei ridurile limbii sunt mai uşor de observat. În scrisorile Veronicăi Micle tonul pare adesea cu o octavă mai sus, mai jos, prea poetic sau prea prozaic, dar asta nu le distruge expresivitatea [...].

Istoria şi critica literară au de profitat îndeajuns din aceste scrisori: pe lângă critica genetică căreia nu-i rămâne decât să pună în paralel scrisorile şi poemele anilor 1879-1883, există câteva plicuri care par destinate cercetătorului operei eminesciene: scrisoarea din 2 martie 1882, despre importanţa «remanierilor» şi despre impresia poetului că va mai scrie numai proză, scrisoarea din 10 aprilie 1882 despre lucrul la «Legendă» (*Luceafărul*), scrisoarea 24 despre modificările la poemul *O, mamă…*, transmise *Convorbirilor literare* prin intermediul Veronicăi, scrisoarea 27 despre articolele din *Timpul* scrise de Eminescu, şi mica mustrare făcută Veronicăi pentru că a colaborat la *Literatorul*.”

(**Ioana Pârvulescu**, *România literară*)

„În ultimele săptămâni, de când cutreier ameţit prin această carte debordând de viaţă, de entuziasme şi tristeţi, de-o fatalitate soră cu norocul şi moartea, m-am tot întrebat de unde provine, în principal, şocul ei. Din simpla realitate a textului inedit? Ar fi prea puţin. În fond, cartea nu propune nimic nou, la modul zguduitor. Ea adaugă, nuanţează, explică pe alocuri, adânceşte, lărgeşte – dar atât. Este literalmente tulburătoare, dar, la urma urmei, nu afli nimic de natură să configureze un alt Eminescu, să smintească definitiv lucrurile, să întoarcă la 180° relaţiile erotice sau politice. Nu ni se revelă cine ştie ce secrete arzătoare, vreo Veronică lesbiană, vreun Mihai impotent, vreun avort, vreun Eminescu agent secret al Vienei ş. a. m. d. Atunci de unde, totuşi, beatitudinea cu care te scufunzi în bulboanele ei şi febrilitatea cu care-i răvăşeşti stufărişul? Nu am mai citit cu atâta fervoare o carte cred că de pe la 18 ani, când descopeream *Demonii* şi *Mănăstirea din Parma*! O fi vina ceasului otrăvit de astăzi?”

(**Dan C. Mihăilescu**, *22*)

„Toată povestea acestor manuscrise şi a cărţii care, în sfârşit, după atât de multe peripeţii, e aproape de dvs., ţine de senzaţional. Sunt 93 de scrisori ale

lui Eminescu către Veronica Micle şi 15 scrisori ale Veronicăi către Eminescu, 2 scrisori ale Veronicăi către sora lui Eminescu, Harietta Eminovici, şi o foarte interesantă Notă – şi istoricii literari o vor savura cu siguranţă – a lui Maiorescu către Eminescu, în care e implicată şi regina Elisabeta, Carmen Sylva, ea însăşi poetă. [...] Cred că ele trebuiau să fie tipărite pentru că personajele despre care e vorba nu-şi mai aparţin de multă vreme. Sunt personaje intrate în istoria culturii, în istoria literaturii şi, chiar mai mult, cred că sunt intrate în metabolismul nostru de fiecare zi.

În al doilea rând, ele meritau să fie publicate, pe lângă frumuseţea lor propriu-zisă, pentru că în sfârşit se clarifică natura adevăratelor relaţii dintre Eminescu şi Veronica Micle. S-a spus multă vreme, pentru că s-au cunoscut până acum doar acele mult mai multe scrisori ale ei adresate lui Eminescu, că, de fapt, era o iubire unilaterală şi că o femeie mai pătimaşă îl «*harasa*» pe bietul şi nefericitul poet. Ei bine, se vede foarte clar că iubirea era împărtăşită. A fost o iubire frumoasă şi chiar cred că ea a meritat să fie mitizată. În al treilea rând, scrisorile meritau să fie publicate pentru că există foarte multe detalii de istorie literară, de viaţă socială şi politică românească, de spiritualitate românească într-un sens mai larg. Sunt invocate tot felul de personaje: Maiorescu, Kogălniceanu, Conta, Slavici, Caragiale. Veţi fi «încântaţi» să vedeţi un Eminescu plin de furie împotriva lui Caragiale, «seducătorul» Caragiale, care făcuse multe nelegiuiri în timpul vieţii sale. În al patrulea rând, cred că este o minunată lecţie despre evoluţia limbii române. Cei patru ani cuprinşi între 1879 şi 1883 arată felul în care a evoluat limba română. Este aproape şocantă diferenţa faţă de primele scrisori, scrise într-o tonalitate aproape înduioşător de *kitsch* – aveam impresia că Rică Venturiano îi scrie Ziţei, adică apar tot felul de cuvinte, «*angelul meu*» etc. Dar toate aceste cuvinte dispar aproape miraculos şi scrisorile din ultimii ani, 1882-1883, mai puţine, de altfel, sunt într-o limbă românească la fel cu cea de acum. Apar neologisme, construcţii lexicale şi gramaticale incredibile pentru acea vreme. Cei care vor studia aceste manuscrise îşi vor da seama încă o dată ce important a fost rolul lui Eminescu în crearea limbii române – pentru că e un creator de foarte frumoasă limbă românească. În fine, meritau să fie publicate pentru că sunt câteva revelaţii esenţiale care arată că Eminescu era departe de a fi acel poet inspirat, acel romantic negru, care scria ca sub un fel de vrajă mistică. Era un om care ştia perfect ce are de făcut. Există mărturii despre câteva dintre poeziile sale. O scrisoare extraordinară vorbeşte chiar de pregătirea lui de a scrie *Luceafărul* şi cu siguranţă va răsturna toate acele interpretări destul de vulgarizante în care Cătălina e identificată cu nu ştiu cine şi Cătălin cu Caragiale etc. Veţi descoperi o cu totul altă perspectivă. Veţi vedea un Eminescu extraordinar de exigent cu el însuşi, cum îşi reciteşte nişte poezii mai vechi în momentul în care Maiorescu vrea să-i facă Antologia, volumul care urma să apară în 1883. Sunt foarte multe motive raţionale ca aceste manuscrise devină o carte.”

(**Mircea Mihăieş**, fragmente din
discursul ţinut cu prilejul lansării
volumului, 15 iunie 2000)

„Am impresia că împreună experimentăm un amestec foarte rar de

gravitate, emoţie şi, de partea cealaltă, veselie, suntem aici toţi pentru că ni se pare că e ceva nemaipomenit că aceste scrisori există şi că le putem citi. Suntem pătrunşi de gravitatea momentului, dar, în acelaşi timp, am surprins pe multe feţe un fel de zâmbet continuu, o încântare că lucrul acesta se poate şi cred că e un dozaj rar, care se poate întâlni doar atunci când apar asemenea mari revelaţii documentare. Din acest dozaj cred că ieşit şi atmosfera de entuziasm pe care am simţit-o la început. E o atmosferă de sărbătoare, nu trebuie să ne temem de vorbele mari, să ne ascundem partea de naivitate şi de bucurie autentică în faţa unui asemenea eveniment.

Dacă alegem varianta concisă, terminăm într-o secundă: este extraordinar, e un mare eveniment, e un fond documentar de corespondenţă de o valoare pe care nu o putem cuantifica. Pe această carte vor sări specialiştii, eminescologii, istoricii literari, vor începe identificările de detalii, punerile în relaţie, amănuntele biografice, bibliografice, reconstituirea întregului traseu al acestor scrisori, conexiuni între anumite aluzii din textele lui Eminescu sau ale Veronicăi şi alte lucruri pe care istoria literară de până acum le-a clasat ş.a.m.d. Totul va intra sub lupă, e un teritoriu enorm, pe care deocamdată nu putem decât să-l tatonăm, să aruncăm câteva idei, câteva spoturi de lumină înainte.

Aş vrea să apăs asupra dimensiunii senzaţionale a acestor scrisori. Întâmplarea a făcut că, dacă ni s-a dat să avem nişte scrisori inedite Eminescu în anul 2000, ele să nu fie scrisori între scriitori, între colegi de redacţie, între parteneri de la *Junimea* sau din interiorul partidului conservator, deci care să aibă o temă în primul rând literară, politică sau de alt ordin, ci nişte scrisori de amor. Lucrul sigur că intră în zona senzaţionalului. Ce avem aici în faţă, plus scrisorile mai puţin cunoscute până acum schimbate între Eminescu şi Veronica Micle compun un roman epistolar de amor. Nu e numai o carte de studiat şi de interpretat de către specialişti, e şi o carte de citit. E o carte plăcută, în care nu apare mai ales Eminescu cel desprins de cele lumeşti, „plutitor în stele”, luceafăr, geniu intangibil etc., ci un Eminescu uman prins într-o relaţie de amor. Avem de a face cu o carte senzaţională în cel mai bun înţeles al cuvântului, care intră foarte bine într-o anumită modă a literaturii de tip epistolar, jurnale, memorii, care la noi curge cam de la începutul anilor ’80 încoace, cu o intensitate sporită din ’90, de când s-au scos la iveală tot felul de documente de acest tip. De asemenea, intră într-o modă a literaturii nonfictive, de tip confesiv, pe care piaţa editorială occidentală o alimentează chiar de ceva mai multă vreme.

În jurul acestei cărţi impresionante şi umane există şi această mică poveste senzaţională a constituirii ei. Nu e chiar aşa de normal ca nişte scrisori scrise la Bucureşti, Constanţa – câteva –, la Iaşi cele ale Veronicăi Micle, la începutul anilor ’80 ai secolului trecut, să ajungă în Italia, să fie depozitate într-o bancă elveţiană, apoi să treacă Oceanul, să fie descifrate, transcrise la Bloomington, apoi să ajungă într-o altă bancă americană şi cartea să fie tipărită la Iaşi. E aici un fel de alt mic roman senzaţional care mă bucur că a ieşit şi el la iveală în multele interviuri pe care Christina Zarifopol le-a dat în aceste zile. Toate aceste lucruri contribuie la compunerea acestui fundal de emoţie, de trepidaţie.”

(**Ion Bogdan Lefter**, fragmente din

discursul ţinut cu prilejul lansării
volumului, 15 iunie 2000)

„De la publicarea postumelor lui Eminescu nu a mai apărut nimic de o asemenea amploare şi însemnătate în bibliografia eminesciană. Nu e puţin lucru ca, atunci când ai 18 scrisori ale poetului către Veronica, dintre care 5 contestabile, cele publicate de Octav Minar, să te trezeşti dintr-o dată cu 93 de scrisori. Chiar şi Veronica, cu cele 48 de scrisori ale ei cunoscute, are acum alte 15, una mai semnificativă decât alta. Dacă cineva mi-ar fi spus acum câtăva vreme că la puţina bibliografie epistolară Eminescu – Veronica se vor adăuga peste 100 de scrisori din ambele părţi, aş fi zis că este o glumă, o iluzie, o utopie, un vis. Acum, aceste scrisori există, sunt în afara oricărui dubiu. Istoricii literari nu vor avea nici o problemă în a recunoaşte acest fapt şi nu va exista probabil nici un fel de îndoială cu privire la autenticitatea lor.

Există caracterul lor câteodată un pic brut – ele nu sunt scrise ca să fie publicate –, caracter de schiţă, de eboşă, un fel de încercare. Unele dintre ele nici n-au fost trimise sau n-a existat intenţia de a fi trimise destinatarului, ele au fost rescrise. Găsim aici un concept al unei scrisori pe care o aveam mai dinainte într-o formă finită şi mai scurtă. Există, în toată această latură un pic brută a scrisorilor, un extraordinar adevăr omenesc. Le-am citit, şi nu o dată, în săptămânile din urmă, şi am fost aproape şocat de ceea ce se vedea prin transparenţa rândurilor, de acest Eminescu – autorul rândurilor, de această Veronică – autoarea scrisorilor, despre care foarte multe lucruri nu le ştiam, deşi am citit aproape tot ce au scris amândoi şi ce s-a scris despre ei, deci ştiam destule. Apar două personaje în aceste scrisori despre care mărturisesc că aveam cunoştinţă abia pe sfert. Este un lucru absolut extraordinar. Nu cred că exagerez dacă spun că un capitol din biografia lui Eminescu, cea care se va scrie, anume capitolul raporturilor dintre el şi Veronica, capitolul erotic al biografiei va arăta cu totul altfel decât în biografiile anterioare. El aruncă o lumină destul de ciudată asupra capitolelor deja existente. Nu putem învinui pe cineva care n-a cunoscut aceste scrisori că n-a înţeles exact natura iubirii dintre cei doi. Dar putem să ne punem un mic semn de întrebare cu privire la rolul pe care biografii de până acum l-au jucat în fixarea unei imagini eronate a raportului dintre Veronica şi Eminescu. Misoginismul lui Călinescu, de pildă, a jucat aici un rol excepţional. A existat în toată istoria noastră literară, şi la Lovinescu, şi la alţii, o anume înclinaţie către ceea ce era, să spunem, senzaţional în raporturile dintre cei doi. Un accent pus pe faptul că s-au înşelat unul pe celălalt, că Veronica a mai avut iubiţi – unul dintre ei celebru –, că Eminescu a mai cochetat şi el cu diferite persoane de sex feminin. Aceasta a făcut să nu se vadă că între aceşti doi oameni a existat de fapt o mare, o sfâşietoare şi, până la urmă, o tragică iubire. Sigur, s-au înşelat, lucrurile nu sunt de tăgăduit. Dar să ridice piatra şi să o arunce femeia sau bărbatul care nu a înşelat niciodată pe nimeni.

Dincolo de aceste infidelităţi mai mult sau mai puţin normale, a existat un roman extraordinar, pe fondul unei epoci aproape puritane – lucru care se uită. Suntem la sfârşitul secolului trecut, când o femeie măritată, de familie bună, nu poate să-şi permită luxul de a iubi un bărbat de seama ei, nici măcar după moartea bărbatului, dacă această legătură nu e legalizată, ceea ce i-a părut lui Călinescu o

meschinărie din partea Veronicăi. În câteva scrisori ea vorbeşte de necesitatea de a da o formă legală relaţiei, de a nu mai asculta bârfele de care ea este înconjurată ca de un fel de gard de sârmă care înţeapă. Suntem într-o epocă puritană şi, dacă avem astăzi despre romanul Veronica–Eminescu proasta imagine pe care o avem, lucrul vine şi de la anumiţi contemporani şi mai ales de la anumite doamne din societatea înaltă care o urau pe Veronica. Era o femeie deşteaptă – scrisorile o probează –, frumoasă, cum au fost toate urmaşele ei, avea o voce splendidă – nu întâmplător fiica ei a fost chiar cântăreaţă profesionistă. O urau, o invidiau, o gelozeau şi au lăsat nişte mărturii care ele, de fapt, sunt meschine. Şi aşa s-a făcut că până în ziua de azi noi am învăţat din cărţi şi chiar la şcoală că Eminescu şi Veronica s-au iubit, dar s-au înşelat, ea era cam prostuţă, mai călca în strâchini. Citiţi aceste scrisori şi veţi vedea că lucrurile nu stau aşa. Capitolul acesta va trebui rescris. Fără emfază, fără să facem neapărat din acest roman un roman de puritǎţi celeste. El este un roman omenesc, cu toate banalităţile, deriziunile şi sublimităţile vieţii noastre.

Este un roman dramatic, pentru că cei doi se iubesc şi se ceartă, vor să fie împreună şi se despart, îşi trimit scrisori în care îşi strigă neputinţa de a trăi unul fără altul, şi, deopotrivă, scrisori oficiale, în care îşi notifică unul altuia dorinţa de a pune capăt relaţiei lor. Şi, poate, dacă n-ar fi fost aceste urcuşuri şi coborâşuri, n-am fi avut astăzi scrisorile. Pentru că urmarea unei rupturi o face pe Veronica să-i scrie lui Eminescu să-i trimită scrisorile înapoi. Şi Eminescu le trimite. Nu chiar pe toate, dar le trimite. Vă daţi seama că nu le-am mai fi avut niciodată? Pentru că Eminescu, în superba lui nepăsare faţă de cele pământeşti, le-ar fi lepădat pe undeva prin vreo ladă – cum şi-a lepădat toate manuscrisele, la un moment dat –, iar epoca lui le-ar fi tratat altfel decât a noastră. Cum a făcut Maiorescu, care a luat lada, a dus-o la *Academie*, la Bibliotecă, şi a zis: *„Păstraţi-o!”*, dar n-a deschis-o. Nu-l putem acuza pe Maiorescu de faptul că n-a umblat în lada aia. Aşa gândea vremea lui toată. Acolo erau fie ciorne de opere care nu trebuiau cunoscute pentru că nu aveau forma finită pe care le-o dădea geniul poetului, fie lucruri intime care nu trebuiau cunoscute pentru că nu priveau pe alţii. Motivul pentru care aceste scrisori au stat în seiful cu pricina până astăzi este unul dintre acestea: ele au părut familiei Veronicăi prea intime pentru a fi publicate. Erau o problemă a Veronicăi, nu erau problema istoriei literaturii române.

Aceste scrisori sunt extraordinare ca document sufletesc. Câteva dintre ele sunt impresionante până la lacrimi şi sunt, în acelaşi timp, literatură. Asta rămâne de judecat, aici va fi gustul criticului, al istoricului literar care le va valorifica. Trecând peste revelaţiile de ordin personal pe care le conţin, sunt chiar literatură extraordinară. Unele dintre ele sunt superbe. Chiar şi acelea mai dure, de ruptură.”

(**Nicolae Manolescu**, fragmente din
discursul ţinut cu prilejul lansării
volumului, 15 iunie 2000)

„Mi-a fost dat să trăiesc, ca istoric literar, un eveniment extraordinar, al cărui precedent nu îl cunosc într-o viaţă de şapte decenii. E, negreşit, un noroc al

sorţii mele. A fost descoperit şi făcut public un stoc masiv de corespondentă – 93 scrisori inedite – purtând semnătura lui Mihai Eminescu. Ce poate egala în valoare o astfel de senzaţională descoperire?

Cred, îndrăznesc să cred, că nimic. Sunt scrisori eminesciene către Veronica Micle, întregind romanul lor epistolar de dragoste.

Mărturisesc că împărtăşeam şi eu opinia – bine stratificată şi transmisă prin biografia eminesciană datorată lui Călinescu (1932) – că acest amor a fost unul oarecare şi exagerat în viaţa poetului. Se credea că Veronica îl asalta cu amorul ei interesat pe poet şi că acesta rezista tenace, neacceptând decât periodic asalturi amoroase. Dar de marşat, cu inima toată deschisă, n-ar fi marşat deloc. La aceasta a contribuit şi acutul dezechilibru dintre corespondenţa – cunoscută – dintre cei doi. Erau ştiute 48 de scrisori ale Veronicăi şi numai 18 (dintre care trei bănuite a fi fabricate de în veci blestematul Octav Minar) ale lui Eminescu. Această denivelare, repet, crea convingerea că Eminescu a fost destul de reticent la avansurile amoroase ale Veronicăi. Acum, cu cele 93 de scrisori ale lui Eminescu, se vede că această ipoteză e falsă. Decalajul epistolar e, acum, în favoarea Veronicăi. Eminescu i-a scris 108 epistole (eliminând din calcul cele trei care stau sub semnul „făcăturii" de către Octav Minar), iar Veronica numai 63 scrisori. Raportul acesta, acum răsturnat, modifică multe în judecăţile de apreciere. Veronica era o nefericită măritată la 14 ani cu un bărbat mai în vârstă decât ea cu 30 de ani. I-a făcut, repede, două fetiţe şi Veronica a devenit o mamă absorbită. Ea avea însă aspiraţii literare. Şi cum la Junimea nu erau acceptate femeile (nici chiar Matilda Cugler, colaboratoarea *Convorbirilor*), Veronica întreţinea un salon literar. Aici îl voia prezent pe Eminescu, însoţit de prietenii săi junimişti. Ea îl cunoscuse pe poet încă în perioada studiilor sale la Viena (1869-1872) şi îl revăzuse bucuroasă, din 1874, la Iaşi, unde Eminescu, cu studiile neterminate, era bibliotecar şi, apoi, revizor şcolar. E probabil că amorul dintre cei doi a început, din 1874, la Iaşi (de nu cumva începuse încă la Viena) şi Eminescu (are dreptate Călinescu când afirmă că prefera amorul carnal, neîncurcându-se cu divagări romanţioase) îi reproşa, în scrisori, că, de fapt, are nevoie de el numai pentru a-şi ornamenta salonul literar, altfel ea petrecând cu „lumea bună", din care nu lipseau ofiţerii. În ciuda acestor reproşuri, e probabil că amorul lor carnal s-a petrecut şi la Iaşi.

Sunt în această inestimabilă corespondenţă şi destule mărturii despre traiul lui greu la *Timpul*, despre lehamitea nesfârşită de meseria de gazetar, pe care o socotea o negustorie cu principii, care i-a înveninat relaţiile cu toată lumea încât considera, în august 1882, că «*sunt unul din oamenii cei mai bine urâţi din România*». Aflăm şi o probă despre laboratorul său de creaţie privind elaborarea, în 1882, a *Luceafărului*, pe care l-a creat în câteva săptămâni, la 17 aprilie 1882 vestind-o pe Veronica despre încheierea poemei, pe care, după ce a transcris-o, a citit-o în şedinţele Junimii, mai operând modificări.

Ediţia e creditabilă perfect, facsimilele reproduse la toate scrisorile (excelent executate, restituind până şi culoarea hârtiei originalului), atestând autenticitatea lor. Ca unul care am lucrat pe manuscrisele caietelor eminesciene de la B.A.R. confirm autenticitatea lor."

(**Zigu Ornea**, *România literară*)